

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS KATEDRA

NATALIJA JANOVIČIENĖ
(DARNAUS VYSTYMO SI VADYBA IR ADMINISTRAVIMAS)

**„PILNŲ NAMŲ BENDRUOMENĖS“ INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO IR APLINKOS
KOKYBĖS GERINIMO PROJEKTO ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
Prof. habil. dr. Vida Motiekaitytė

Vilnius, 2010

TURINYS

ĮVADAS	6
1. KAIMO BENDRUOMENĖS TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Kaimo bendruomenės samprata.....	9
1.1.1. Kultūros, grupių samprata	9
1.1.2. Bendruomenės samprata.....	10
1.1.3. Kaimo bendruomenės samprata.....	12
1.2. Bendruomenės rūšys, tipai ir stadijos	12
1.2.1. Giminytės bendruomenės tipas	13
1.2.2. Kaimynytės bendruomenės tipas	13
1.3. Bendruomenės struktūra	14
1.3.1. Neformali bendruomenė	15
1.3.2. Formalios bendruomenės.....	16
1.4. Bendruomenės poreikių analizė.....	16
1.5. Bendruomenės plėtra	17
1.5.1. Kada vyksta bendruomenės plėtra	19
1.5.2. Bendruomenės plėtros ištekliai.....	19
1.5.3. Bendruomenės potencialo didinimas.....	20
1.5.4. Bendruomenės plėtros principai ir vertybės	21
1.5.5. Bendruomenės plėtros proceso planavimas ir vykdymas.....	22
1.6. Bendruomenės narių pasirinkimas, grupių formavimas	24
1.7. Bendruomenės kultūra.....	25
1.8. Kaimo bendruomenės steigimas Lietuvos Respublikos teritorijose.....	27
1.9. Visuomenė ir socialinės grupės	29
1.9.1. EQUAL programa	30
1.10. Bendruomenės finansavimo šaltiniai (parama, paskola)	31
1.10.1. Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas (LAAIF)	33
1.10.2. Šiaurės šalių aplinkos finansų korporacija (NEFCO).....	34
1.11. Infrastruktūra ir jos vystymas, projektų parengimas	35
1.11.1. Infrastruktūros vystymas	35
1.11.2. Projektai.....	36
1.11.3. Veiksmai ES paramai gauti	39
1.11.4. ES programos	41
1.12. Europos žemės ūkio fondų parama.....	41
2. PILNŲ NAMŲ BENDRUOMENĖS ANALIZĖ	47

2.1. Pilnų namų bendruomenės aprašymas.....	47
2.2. Pilnų namų bendruomenės nariai	49
2.2.1. Reabilitacijos eiga.....	50
2.3. Varėnos rajono, Dzūkijos nacionalinio parko, Panaros kaimo aplinkos vertinimas	50
2.3.1. Čepkelių valstybinis rezervatas	51
2.3.2. Dzūkijos nacionalinis parkas	52
2.4. Varėnos rajono, Dzūkijos nacionalinio parko, Panaros kaimo infrastruktūros vertinimas	53
2.4.1. Pilnų namų bendruomenės infrastruktūros vertinimas	55
2.5. Pilnų namų kaimo bendruomenės problemos ir jų sprendimo būdai	56
3. PILNŲ NAMŲ BENDRUOMENĖS VAISTAŽOLIŲ ŪKIO PANAROJE KAIP APLINKAI PALANKAUS ŪKININKAVIMO DZŪKIJOS NACIONALINIAME PARKE PAVYZDŽIO PROJEKTAS	58
3.1. Projekto aprašymas.....	58
3.2. Projekto įgyvendinimas ir jo dalyviai.....	58
3.2.1. Arbatžolių, vaistažolių ir prieskoninių augalų auginimas	59
3.2.2. Pirmieji metai	60
3.2.3. Antrieji metai.....	61
3.2.3.1. Vaistažolių džiovykla nekenkianti aplinkai.....	63
3.3. Kiti Pilnų namų bendruomenės projektai	65
3.4. Pilnų namų bendruomenės narių apklausa interviu būdu	66
3.5. Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projekto anketinės apklausos rezultatų vertinimas	67
IŠVADOS	73
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	75
SANTRAUKA	78
SUMMARY	80
PRIEDAI	81

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros uždaviniai (problemos ir poreikiai)	42
2 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros kryptių tikslai ir prioritetai	44
3 lentelė. Vaistažolių džiovyklos statybai naudojamos aplinkai nekenkiančios medžiagos	64

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Dzūkijos nacionalinio parko žemėlapis	54
2 pav. Iš kur jūs sužinojote apie Pilnų namų bendruomenę	68
3 pav. Ar Jus sudomino šios bendruomenės teikiami produktai	69
4 pav. Kaip Jūs manote, su kokiais sunkumais susidūrė Pilnų namų bendruomenės nariai bei kiti asmenys, vykdydami „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“	70
5 pav. Kaip manote, ar „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projekte“ yra tinkamas infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo suderinamumas	70
6 pav. Ar Lietuvoje pakanka galimybių rengti aplinkai nekenkiančius projektus	71
7 pav. Kaip Jūs manote, ar Lietuvos visuomenė tolerantiškumą supranta taip pat kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys	72

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas. Atmintinę į bendruomenę atvykstantiems svečiams	82
2 priedas. Anketa (Interviu būdu)	83
3 priedas. Anketa (Anketinė apklausa)	86

VARTOJAMŲ TERMINŲ ŽODYNĖLIS

Visuomenė – tai žmonių grupė, kuri gyvena tam tikroje teritorijoje, o jos narius sieja socialiniai ryšiai.

Grupė – teritorinės bendruomenės „sujungimas“, arba daug žmonių, esančių vienoje fizinėje erdvėje.

Bendruomenė – tai konkrečioje vietovėje gyvenančių ir savo papročius ir kultūrinės vertybės turinčių žmonių visuma.

Bendruomeninė organizacija – tai nevyriausybinių organizacija, kuri gali būti formali arba neformali.

Kaimo bendruomenė – tai visuomeninė organizacija turinti juridinį statusą, sukurta bendriems narių poreikiams tenkinti ir iškeltiems tikslams įgyvendinti.

Subkultūra – tam tikra asmenų grupė, kuris vienija žmones turinčius bendrus pomėgius, socialinę padėtį bei kitus juos tarpusavyje jungiančius ypatumus.

Visuomeninė organizacija – tai yra piliečių ir (ar) užsieniečių, nuolat gyvenančių atitinkamoje valstybėje, savanoriškas susivienijimas.

ES – Europos Sąjunga

EQUAL programa – Europos Bendrijų iniciatyva Europoje, užimtumo strategijos dalis.

LAAIF – Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas.

NEFCO – Šiaurės šalių aplinkos apsaugos finansų korporacija

Švaros gamyba – yra nuolatinis integruotas prevencinės aplinkos apsaugos strategijos taikymas.

ES iniciatyva Jeremie – finansinė inžinerija teikiant paramą smulkiam ir vidutiniam verslui.

ES iniciatyva Jaspers – parama taikant viešą-privačią partnerystę rengiant stambius infrastruktūros projektus.

ES iniciatyva Jessica – urbanistinė plėtra.

MVĮ – Mažosios ir vidutinės įmonės (santrumpa anglų kalba SME)

Leader – tai viena iš keturių ES bendrijų iniciatyvų (kitos - INTERREG, URBAN, EQUAL), kurių pagalba siekiama pristatyti ir išbandyti naujas metodikas ir koncepcijas, įgyvendinant svarbias priemones, bei integruoti jas į pagrindines ES programas.

IVADAS

Šiuo metu globalinis atšilimas ir galimos jo pasekmės kelia susirūpinimą daugeliui pasaulio valstybių. Didžiąją dalį šį procesą skatinančių veiksnių mes patys, žmonės, ir sukuriame. Susiklosčius tokiai situacijai Europos šalys stengiasi kaip įmanydamos tausoti ir saugoti savo žemę, jos išteklius, nes suvokia, kad nėra nieko amžino. Taigi, norėdami išsaugoti žemės išteklius ateinančioms kartoms, turime saikingai ir ekologiškai jais naudotis.

Lietuvoje apie šią problemą pradėta kalbėti tik jai įstojus į Europos Sąjungą (toliau tekste ES). Didelė dalis ES finansinės paramos buvo skiriama projektams, susijusiems su ekologija, todėl galime teigti, jog ši **tema aktuali** dėl to, kad yra sunku nustatyti, ar finansavimas, skirtas aplinkos išsaugojimui ir pagerinimui, buvo tikslingai panaudotas, ar tam skirtos lėšos tikrai sumažino/sumažins užterštumo lygį. Taip pat svarbu nustatyti tokio finansavimo teigiamą poveikį aplinkai.

Norėdami įsitikinti paramą gavusių projektų tikslingumu, galime atsitiktine tvarka pasirinkti bet kurią organizaciją ar kaimo bendruomenę ir ištirti ar gauta parama buvo tikslingai panaudota, o pasirinktas projektas tinkamai įgyvendintas. Ištyrus projekto teigiamą ir neigiamą įtaką aplinkai, būtų galima daryti svarias išvadas apie projektų tikslingumą bei aplinkos apsaugos bei vystymosi tendencijas ateityje.

Mūsų šalis turtinga gausiais žaliaisiais plotais, taigi tikslingas jų panaudojimas yra vienas iš pagrindinių mūsų šalies prioritetų. Nepaisant to, kad pastaruoju metu informaciniuose pranešimuose pasirodo straipsnių apie neteisėtą žaliųjų plotų panaudojimą ir jų netausojimą, vis gi atsiranda žmonių, kurie puoselėja Lietuvos gamtą ir vysto kaimo bendruomenių plėtrą.

Vienas iš tokių pavyzdžių yra Pilnų namų bendruomenė įsikūrusi Panaros km., Merkinės sen., Varėnos rajone. Šios bendruomenės veikla grindžiama krikščionybės idėjomis. Vienas iš pagrindinių šios bendruomenės siekių yra išmokti padėti kenčiantiems, priklausomybės ligų kamuojamiems žmonėms. Norėdami įgyvendinti savo misiją Pilnų namų bendruomenės nariai nuolat ugdo šių žmonių tikėjimą bei humanistinį išprusimą, taip pat taiko darbo terapiją, kurios metu žmonės įgyja naujų įgūdžių ir žinių. Šių pastangų dėka nuo įsikūrimo bendruomenė jau išugdė kelis galutinį pasišventimą atlikusius brolius, taip pat parengė būrelį klierikų ir kunigų kandidatų. Vienas garsiausių Pilnų namų bendruomenės darbų yra Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektas. Šis projektas aiškiai parodo kaip tikslingai galima panaudoti žemės plotus nekenkiant aplinkai.

Būtent todėl pagrindinis šio darbo **tikslas** yra detalai ištirti Pilnų namų bendruomenę ir jos rengiamą Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą.

Darbo eigoje bus analizuojami įvairūs lietuvių ir užsienio autorių šaltiniai, kuriuose rasime informacijos susijusios su bendruomenės organizavimu, finansavimu, plėtra, bendruomenės narių pasirinkimu. Taip pat bus nagrinėjami šaltiniai, kurie atskleis visuomenės požiūrį į socialines grupes, visuomenės kultūros ugdymą ir socialiai atstumtų žmonių integraciją į visuomenę.

Darbo uždaviniai:

- Išanalizuoti pasirinktus literatūros šaltinius;
- apžvelgti Pilnų namų bendruomenės plėtros veiksnius, narių pasirinkimo eigą, finansavimo šaltinius, padaryti kraštovaizdžio ir infrastruktūros apžvalgą;
- išnagrinėti Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektą. Jo įtaką aplinkai;
- supažindinti visuomenę su Pilnų namų bendruomene ir jos rengiamais projektais;
- ištirti visuomenės požiūrį į Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projektą;
- ištirti visuomenės požiūrį į Pilnų namų bendruomenėje dirbančius asmenis, kurie serga priklausomybės ligomis.

Darbo problemos:

- Žmonių sergančių priklausomybės ligomis integracija į visuomenę;
- Neaiškus iki šiol gautos paramos panaudojimo tikslingumas;
- visuomenės dalyvavimas aplinkos gerinimo procese.

Tyrimo objektas: Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projektas.

Tyrimo dalykas: Pilnų namų bendruomenė, esanti Panaros km., Merkinės sen.,

Varėnos rajone.

Tyrimo tikslas:

Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projekto tyrimo eigoje bus numatyti du tikslai.

Pirmasis tikslas - išanalizuoti Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje vaistinių ir prieskoninių augalų kultivavimą kaip netradicinę, palankią aplinkai ūkininkavimo plėtrą Dzūkijos nacionaliniame parke, Nemuno slėnio apsauginėje zonoje.

Antrasis šio tyrimo tikslas - pakeisti visuomenės požiūrį į žmones, kurie nors ir serga priklausomybės ligomis, tačiau stengiasi grįžti į doros kelią.

Tyrimo uždaviniai:

- Detaliai apžvelgti pilnų namų bendruomenės kraštovaizdį;
- Detaliai apžvelgti pilnų namų bendruomenės infrastruktūrą;
- Ištirti vaistinių augalų auginimo ypatumus;
- Ištirti prieskoninių augalų auginimo ypatumus;
- Ištirti pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projekto veiksmų įtaką aplinkai;
- Supažindinti visuomenę su pilnų namų bendruomene ir jos rengiamais projektais;
- Išnagrinėti visuomenės požiūrį į Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projektą;
- Išsiaiškinti kaip visuomenė reaguoja į tai, kad Pilnų namų ūkyje dirba priklausomybės ligomis sergantys žmonės.

Darbo hipotezė:

Pilnų namų bendruomenę vystydama vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektą, išlaikė svarbią gamtovaizdžio mozaikos biologinę įvairovę, paliko atviras erdves ir vystė ekologinio ūkio propagavimą – alternatyvą tradiciniam ūkininkavimui.

Tyrimo metodika:

Norint detaliau ištirti Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projektą darbo eigoje bus vykdoma apklausa, kurios metu bus apklausiamos dvi skirtingos žmonių grupės, susijusios su tiriamos bendruomenės aplinka.

Pirmoji tiriamojo darbo apklausos dalis vykdoma anketiniu būdu, šioje dalyje apklausiami žmonės, kurie nepriklauso pilnų namų bendruomenei, tačiau gali naudotis šios bendruomenės paslaugomis. Pilnų namų bendruomenės paslaugomis besinaudojančių žmonių yra gana daug, taigi šiai apklausai buvo pasirinktas anketinis metodas. Šis metodas suteikia galimybę per trumpą laiką apklausti daug žmonių.

Antroji tiriamojo darbo apklausos dalis bus atliekama interviu būdu. Šioje apklausos dalyje apklausiami pilnų namų bendruomenei priklausantys žmonės, jos nariai. Interviu būdas pasirinktas todėl, kad šis apklausos būdas padės detaliau išanalizuoti Pilnų namų bendruomenę ir jos įvykdytą vaistažolių ūkio Panaroje projektą.

1. KAIMO BENDRUOMENĖS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Kaimo bendruomenės samprata

1.1.1. Kultūros, grupių samprata

Kiekvienas žmogus žino žodį „kultūra“, bet ar kiekvienas žmogus žino šio žodžio prasmę ir reikšmę? Žodis „kultūra“ yra kilęs iš lotyniško žodžio „colère“. Išvertus šis žodis reiškia kultivuoti, apdirbti žemes. XX amžiaus viduryje, šio žodžio reikšmė laipsniškai perėjo prie progresuojančio metodo, kurio esmė buvo auginti grūdus. Tačiau XVIII ir XIX amžiuose šis žodis pradėtas taikyti kalbant ne tik apie žemės ūkį, bet ir žmones. Apsiskaitę žmonės, kurie išsiskyrė stiliumi ir elegancija pradėti vadinti „kultūringais“. Tuo metu šis terminas dažniausiai vartotas norint atskirti aristokratus nuo paprastų, „nekultūringų“ žmonių.

Šiandien žodis „kultūra“ apibrėžia tikėjimą, vertybes, kurios yra bendros tam tikrai žmonių grupei. Skirtingų grupių įsitikinimai ir požiūris dažniausiai vadinamas „subkultūra“.

Rašytojas K. Klakhonomas suformulavo teiginį, kad žmogus netampa kultūringu tik gimęs, kultūra yra kuriama, išmokstama, tai neturi jokio ryšio su biologija. Kiekviena karta savo pozityviais veiksmais ją išryškina ir perduoda kitoms kartoms, o šis procesas vadinamas socializacijos pagrindu.¹

Tačiau kiekviena visuomenė nėra vienalytė, ji susiskirsčiusi į įvairias socialines grupes, sektorius. Visos šios grupės tarpusavyje komunikuoja pasitelkusios socialinius, ekonominius, politinius santykius. Dalyvaudamos šiuose santykiuose įvairios socialinės grupės gali pasireikšti visuomeninėje veikloje, tai suteikia visuomenei vientisumo bei pabrėžia jos, kaip vieningos socialinės organizacijos, veiklumą. Būtent socialinės organizacijos esmę savo darbuose ir siekė atskleisti tokie autoriai kaip O. Conte, G. Spencer, K. Marksoas, M. Weber, T. Parsons, R. Darendorf ir kitų sociologai.

Kiekvienas žmogus nepriklausomai nuo rasės ar kultūros gali pasireikšti grupiniame gyvenime. N. Smelser teikia, kad „žmonės jungiasi į grupes dėl psichologinių ir biologinių veiksnių, kurių pagrindu ir formuojasi žmonių tarpusavio ryšiai“.² Net ir kūdikis tapdamas žmogumi savo šeimoje užima tam tikrą vietą ir tampa grupės „šeima“ nariu. Skirtingų socialinių grupių nebuvimas vaiko aplinkoje neigiamai veikia jo asmenybę. Net ir būdamas

¹ Смелзер Н. Социология – Феникс, 1994. Prieiga per internetą: http://scepsis.ru/library/id_580.html

² Guščinskienė J. Organizacijų sociologija – Kaunas: Technologija, 1999.

šeimoje vaikas palaipsniui susipažįsta su kitomis grupėmis, kurios laikui bėgant keičiasi, tačiau lydės jį visą gyvenimą.¹

Du įsimylėję žmonės arba trys draugai taip pat yra grupės, tačiau tarp jų yra skirtumas, įsimylėjėlius priskirtume pirminei grupei, tuo tarpu trys draugai jau būtų antrinė grupė.

Pasak Ch. Cooley, N. Smeler, O Frolov ir kitų tyrinėtojų, pirminę grupę sudaro žmonės, kuriuos sieja tam tikri nusistovėję santykiai. Reikėtų pabrėžti, kad šią grupę turėtų sudaryti nedidelis žmonių skaičius, tokios grupės pavyzdžiu galėtų būti šeima.

Antrinę grupę sudaro žmonės, kuriuos sieja tik socialiniai, vienusiai ir utilitarinio pobūdžio santykiai. Ši grupė dar vadinama organizacija³, tuo tarpu visuomeninė organizacija jau yra bendruomenė.

Kituose šaltiniuose nurodoma, įprasta grupę vadinti socialinę bendruomenę, tačiau mokslininkų nuomonė yra kitokia. Jie išskiria kelias grupės formas, kurios diferencijuojamos priklausomai nuo grupės narių tarpusavio sąveikos, narystės jausmo bei identiškumo.³ Vienu atveju tai grupę vadinami asmenys, fiziškai esantys tam tikroje vietoje, pavyzdžiui keliaujantys vienu automobiliu, gyvenantys tame pačiame mieste ir t. t. Kitu atveju, grupė apibrėžiama kaip teritorinės bendruomenės „sujungimas“, tai yra kai ypač daug žmonių susirenka vienoje erdvėje.⁴ Taigi, išnagrinėjus visus šaltinius galime daryti išvadą, kad vienoje vietoje gyvenantys ir bendrus interesus turintys žmonės yra ne tik „grupė“, bet ir „bendruomenė“.

1.1.2. Bendruomenės samprata

Dažniausiai bendruomenė suprantama kaip socialinės organizacijos pirminė forma, atsiradusi gamtinių ir giminystės ryšių pagrindu. Atsiradus grupėms pirmyktė gimininga bendruomenė transformuojasi į kaimynystės, arba kitaip tariant į teritorines, visuomenines organizacijas. Visuomeninė organizacija dažniausiai apibūdinama kaip tam tikriems tikslams pasiekti sukurta sistema. Ch. Barnand teigimu „organizacija yra tokia korporacija, kuri nuo kitų socialinių grupių skiriasi savo sąmoningumu, nuspėjimu ir kryptingumu“.³ Taigi, kaip matome, galima rasti ne vieną skirtingą visuomeninės organizacijos – bendruomenės apibūdinimą.

³ Guščinskienė J. Organizacijų sociologija. – Kaunas: Technologija, 1999.

⁴ Лукьянов В. Г., Урсу И. С. Социология. – Научная публикация, 1994.

Pirmąsiems bendruomenėms buvo būdingas kolektyvinis darbas ir vartojimas, vėliau bendruomenėje atsirado individuali ir bendruomeninė nuosavybė, šie bendruomenės būdingi požymiai išliko iki pat kapitalistinės visuomenės susiformavimo.⁵

Žmonių bendruomenė, gali gyventi mieste ar kaime ir dirbti pagal bendradarbiavimo sistemą, t. y. atitinkamai toje vietoje gaminamais gaminiais tenkinti tos vietovės gyventojų poreikius. Tokių organizacijų ar bendruomenių pagrindinis tikslas - pasiekti visišką savarankiškumą. Savarankiškos bendruomenės yra tokios, kuriose vietinė gamyba skirta tenkinti vietos poreikius, ir tai yra greičiau norma nei išimtis, savarankiškoje bendruomenėje kelionė už jos ribų yra labiau malonumas nei kasdienis ekonominis poreikis. Labai svarbu tai kad tokioje bendruomenėje žmonės gali jaustis žmonėmis o ne didžiulio mechanizmo dalelytėmis.⁶

Dažniausiai bendruomenė apibrėžiama kaip vietos bendruomenė. Vietos bendruomenė tai konkrečioje vietovėje gyvenančių bei savo papročius ir kultūrinės vertybes turinčių žmonių visuma.

Bendruomeninė organizacija yra nevyriausybinė organizacija, kuri gali būti formali arba neformali, tačiau kiekviena bendruomenė turi pasižymėti šiais pagrindiniais bruožais:

- turi būti tam tikroje vietovėje;
- bendruomenėje gyvenančius žmones turi saistyti tam tikri santykiai;
- turi pasižymėti savita kultūra ir papročiais;
- turi būti kaip gyventojų poreikių ir interesų visuma.

Taigi, apibrėžiant tam tikrą bendruomenę svarbu žinoti:

- kokios žmonių grupės veikia bendruomenėje ir kurios iš jų yra svarbiausios;
- kokia šios bendruomenės teritorija;
- su kokiomis bendruomenėmis ribojasi šios bendruomenės teritorija;
- su kokiomis organizacijomis, bendruomenėmis bendradarbiauja tam tikra bendruomenė;
- bendruomenės stipriąją ir silpnąją puses;
- sunkumus su kuriais susiduria bendruomenė;
- bendruomenės atsiradimo istoriją;
- bendruomenėje įvykusius procesus.

⁵ Большой Энциклопедический словарь (БЭС). Prieiga per internetą:

<http://www.slovopedia.com/2/206/248178.html>

⁶ Информационно – образовательный молодежный православный портал Наша вера. Prieiga per internetą: <http://vera.mipt.ru/culture/life/patrik/7.html>

Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vietos bendruomenė ir bendruomenės centras nėra tas pats. Kaip jau minėta anksčiau, bendruomenės nariai yra žmonės, kuriuos sieja bendri santykiai ir kurie gyvena tam tikroje teritorijoje, taigi bendruomenė nėra steigiamą, ji atsiranda savaime kaip ir bendruomenės centras.⁷

1.1.3. Kaimo bendruomenės samprata

Iš aukščiau išvardintų bendruomenės požymių galima susidaryti nuomonę ir apie kaimo bendruomenę. Bendruomenė kaip organizacijos forma pradėjo formuotis kartu su žmonijos gentimis, tai buvo savaime susiformavęs žmonių kolektyvas.⁸ Dažniausiai kaimo bendruomenė yra privačių ūkininkų grupė, jos nariai turi lygias teises, kuriomis grindžiama ekonominė, socialinė kultūrinė ir ekologinė veikla.⁹

Aristotelio teigimu, pirmoji žmonių bendruomenė ir buvo būtent kaimo bendruomenė, kurią jis vadino „šeimos kolonija“. Taip pat tą darinį jis laikė genčių bendruomene.

Iš tikrųjų, kaimo bendruomenių kilmės pėdsakų randama net istoriniais laikais, pavyzdžiui, daugelis antikinių bendruomenių turėjo bendrinius pavadinimus (Filoidai, Butadai, Peonidai it t.t.).¹⁰

1.2. Bendruomenės rūšys, tipai ir stadijos

Kiekvieną bendruomenės rūšį galima pateikti įvairiomis modifikacijomis. Bendruomenės vystymuisi ir konkrečiai formai daug įtakos daro geografinė padėtis, istoriniai įvykiai, žemdirbystės rūšys, etniniai komponentai ir kiti veiksniai. Plačiaja prasme bendruomenės gali būti įvairiausių rūšių, būtų sunku visas išvardinti, nes be dažniausiai pasitaikančių miesto, kaimo ir religinių bendruomenių yra ir daug kitų, kurios veikia tam tikrose srityse.

Sovietinėje literatūroje išskiriami du pagrindiniai bendruomenės tipai – pirmykštės-gimininės ir kaimyninės, kurios priskiriamos dviem iš esmės skirtingoms socialiniai – ekonominės bendruomenės tipams – ikiklasiniam ir klasiniam ikikapitalistiniam. Ginčytinų

⁷ Petrašiūnų bendruomenės centras Bendruomenės pletra – Kaunas: VDU, Socialinio darbo institutas, 2004.

⁸ Кабо В, Первобытная доземледельческая община – Москва: Наука, 1986.

⁹ Leonavičius V., Ozolinčiūtės E. Socialinės kaimo bendruomenės formavimosi prielaidos sovietinio laikotarpio Lietuvoje – Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2008.

¹⁰ Kuhn E. Ueber die Entstehung der Stadte der Alten – Leipzig: 1878.

klausimų lieka tik pereinamosios tipų formos, tokios kaip kaimynystės – giminystės, kaimynystės – daugšeiminystės ir pan., kadangi daugelis tyrinėtojų didelę šeimą priskiria prie atskiro tipo, kuris yra nagrinėjamas lygiagrečiai su giminystės ir kaimynystės bendruomene.

1.2.1. Giminystės bendruomenės tipas

Formuojant giminystės bendruomenės apibrėžimą dažniausiai *išskiriamos ankstyvosios gentinės bendruomenės* – žvejotojai, medžiotojai, rinkėjai, ir *išsivysčiusios gentinės bendruomenės* – ankstyvųjų žemdirbių ir gyvulininkyste besiverčiančių asmenų.

Ankstyvajai gentinei bendruomenei būdingas ūkio priskyrimas sau, o išsivysčiusioms gentinėms bendruomenėms, pirminiai gamybos etapai. Tačiau šių bendruomenių skirtumai iš bendruomenių vidinės pusės suprantami skirtingai.¹¹

1.2.2. Kaimynystės bendruomenės tipas

Nepaisant konkrečių istorinių formų ir variantų, kaimynystės bendruomenės supratimas taip pat keitėsi, perėjo kelias stadijas, kurios iš dalies sutapo su visuomenine evoliucija. K. Marksas išskyrė 3 pagrindines pirminės bendruomenės išskaidymo formas (laipsnius, stadijas), dar vadinamas šeimyninio – individualaus ūkio išskyrimu arba *azijietiška, antikinė ir vokiška stadijomis*.¹²

Šios bendruomenių stadijos buvo apibūdinamos kaip dualizmo ir privatumo pradininkės. Tiksliau sakant, davė pradžią kolektyviniam dualizmui ir individualiai žemdirbystei, tačiau svarbu pabrėžti, kad šių veiksnių santykinumas ir suderinamumas buvo skirtingi.

Azijietiškoji bendruomenės stadija apibūdina natūraliai transformuotą bendruomenę, kuri gyvavo istorinio vystymosi pirmykštėje stadijoje, jos pagrindas buvo bendroji nuosavybė. Šioje stadijoje šeimos turtas buvo bendruomenės turto dalis, bendruomeninė organizacija šioje stadijoje rėmėsi kolektyviniu darbu, sujungė žemdirbystę su amatais.

Antikinėje stadijoje buvo pabrėžiamas šeimos, individualus ūkis ir privati nuosavybė. Šioje stadijoje galimas asignavimas dėl privačios nuosavybės. Bendruomenės nariai galėjo likti bendruomenėje ir tuo pat metu tapti privačiais apdirbamos žemės savininkais.

¹¹ Большая Советская Энциклопедия (цитаты). Prieiga per internetą: <http://www.oval.ru/enc/49193.html>

¹² Маркс К., Энгельс Ф. Сочинение. 2 издательство, 46 том

Vokiškoje bendruomenės stadijoje šeimininis – individualus valstiečių ūkis buvo įtvirtintas kaip pagrindinis gamybos šaltinis. Vokiškoje bendruomenės stadijoje bendruomeninė nuosavybė laikoma tik privačios nuosavybės papildymu. Palyginę antikinę ir vokišką stadijas matome, kad antikinėje bendruomenės stadijoje individo, kaip atskiros nuosavybės turėtojo buvimas buvo apibrėžtas naryste bendruomenėje, o vokiškoje stadijoje atvirkščiai, bendruomenės egzistavimas grindžiamas šeimyninio – individualaus valstiečių ūkio poreikiais.

Bendruomenių kastas taip pat galėtume priskirti prie savotiškų ankstyvosios kaimyninių bendruomenių formos. Jose pasireiškia atskiros rūšies darbų pasidalijimas, natūralių produktų keitimas, svarbiausias aspektas kastų skirtumuose ir yra darbų pasidalijimas.¹¹

1.3. Bendruomenės struktūra

Žinomas sociologas G. Zimmel rašė: „socialinės bendruomenės gali būti skirtingų formų, jos nustato skirtingų asmenų poreikius ir skatina juos sukurti socialines grupes, kuriose jie galėtų tuos poreikius realizuoti jiems priimtinausiu būdu, jausmingai ar ramiai, norimu tempu, sąmoningai arba nesąmoningai.“ Galima teigti, kad socialinė bendruomenė yra iš bendros žmonių veiklos susikuriantis darinys.

Bėgant laikui socialinės bendruomenės svarbiausiose žmonijai srityse transformuojasi į visuomenines bendruomenes, tai aiškiai matyti iš šių rodiklių:

- Visuomenėje išsivysto darbų pasidalijimas. Šio proceso atsiradimą nulėmė žmonių noras pasidalinti pareigomis, kad kiekvienas galėtų atlikti savo darbą ir suteikti kuo didesnę naudą visuomenei;
- Bendruomenės nariai užsibrėžia bendrą tikslą ir numato galimus rezultatus, kuriami nauji darbai, žmonės ieško optimaliausių priemonių rezultatui pasiekti;
- Bendruomenėje atsiranda bendrą darbą koordinuojantis asmuo – lyderis. Jis savo ruožtu gali suderinti kitų narių veiksmus bendram tikslui pasiekti. lyderio pagalba atsiranda veiksmų tikslingumas.

Reikia atkreipti dėmesį, kad visuomeninėje bendruomenėje atsiradus darbų paskirstymui, tolygiai atsiranda ir specifiška santykių sistema, kuri yra grindžiama bendruomenės narių įsipareigojimais ir tarpusavio santykiais. Tam, kad kiekvienas bendruomenės narys gerai atliktų jam paskirtą darbą, jis turėtų pasitikėti kiekvienu bendruomenės nariu, būti tikras, kad kiekvienas narys susidoros su jam pavestais darbais ir pasieks geriausių rezultatų.

Toliau plėtojant organizaciją labai svarbu įgytas žinias perduoti iš kartos į kartą. Ši veikla pirmiausiai nukreipta vertingų žinių išsaugojimui, nes be jų būtų sunku toliau plėtoti

visuomenę. Taigi kiekviena bendruomenė turi savitą taisyklių ir nurodymų sistemą, šios taisyklės vaidina bene svarbiausią vaidmenį bendruomenėje. Kiekviena bendruomenė be jau minėtų taisyklių turi turėti ir savo tikslą, vertybių sistemą, nuostatus.¹³

Primityvios visuomenės organizuojamos grupės, t. y. asociacijos, organizacijos ir bendruomenės, (toliau tekste vadinamos bendruomenės) gali būti neformalios ir formalios.

1.3.1. Neformali bendruomenė

Neformali bendruomenė – tai tokia bendruomenė, kuri atsiranda spontaniškai ir neplanuotai. Patekimas į neformalią visuomenę yra nesudėtingas, nes joje nėra griežto atrankos principo.

Neformalios bendruomenės pagrindinis bruožas yra jos narių savarankiškas dalyvavimas bendruomenės plėtroje. Šį požymį galėtume pavadinti stipriąja neformalios bendruomenės puse, nes noras pasiekti užsibrėžtą tikslą yra bendras ir visai visuomenei ir kiekvienam jos nariui atskirai. Taip pat yra galimybė bet kada savo noru pasitraukti iš šios bendruomenės arba pakeisti savo darbų pobūdį.

Nepaisant savo neformalumo šios bendruomenės diegia savo nariams stiprias moralines normas, pabrėžia ne tik bendruomeninę, bet ir kiekvieno nario veiklą atskirai. Minėtosios normos padeda bendruomenės nariams išsiugdyti gėdos jausmą, priklausomybę, savitarpio pagalbos pareigą, suinteresuotumą, glaudų bendradarbiavimą bei neformalų bendruomenės funkcionavimo mechanizmą.

Neformali bendruomenė turi trūkumų, jai sunku išlaikyti savo narius, nes jie turi galimybę bet kada nuo jos atsiskirti. Norėdama pasiekti užsibrėžtą tikslą bendruomenė turi sudominti savo narius, tai reikia daryti nuolat, nepriklausomai nuo tuo metu esančios situacijos, net ir turint tam tikrų sunkumų. Neribojamas patekimas į bendruomenę ir pasitraukimas iš jos lemia dažną narių kaitą, kurios metu gali pakisti net bendruomenės lyderis.

Taip pat tokiose bendruomenėse sunku sukurti tvirtą valdymo sistemą, o jos nebuvimas pabrėžia griežtos bendruomenės narių kontrolės trūkumą, po ko seka visiškas normų nepaisymas. Galiausiai neformalioje bendruomenėje nėra galimybių planuoti ilgalaikę plėtrą.¹³

¹³ Фролов С. С. Социология организаций – Гардарики, 2001. Prieiga per internetą:

<http://lib.socio.msu.ru/l/library>

1.3.2. Formalios bendruomenės

Formalios bendruomenės susikūrimo prielaidos yra perėjimas nuo tradicinės bendruomenės prie sudėtingų valstybinių darinių. Šią bendruomenę sudaro organizuotos nuolatinės grupės, kurių veikla nukreipta pasiekti užsibrėžtus ilgalaikius tikslus. Kitaip tariant tai tam tikra socialinių ryšių sistema, kuri susikūrusi tam, kad tikslingai siektų užsibrėžtų tikslų. Tokioje bendruomenėje kiekvieno nario pareigos yra griežtai apibrėžtos.

Formalios bendruomenės charakteristika:

- Hierarchinė valdymo struktūra ir kontrolė;
- Principinis beasmenės bendruomenės modelis.
- Formalios normos, sukurtos griežtais valdžios ryšiais. Formalus normatyvinis kodeksas su griežtai apibrėžtomis taisyklėmis bei įsipareigojimais sudaro prielaidas veikti beasmeni bendruomenės struktūrai.¹³

Bendri formalių bendruomenių bruožai:

- Kiekvienos bendruomenės pagrindinis tikslas yra *išteklių* perskirstymas siekiant pasiekti užsibrėžtą tikslą;
- aplinkos priklausomybė nuo ekonominių sąlygų, visuomeninių santykių sistemos, technologijų ir t.t.;
- suskirstymas į padalinius;
- Valdymo mechanizmo būtinybė.

Pasiekus kraštutinį formalios bendruomenės plėtros etapą visi šie veiksniai paverčia bendruomenę biurokratine sistema. Monsieur de Goumay teigimu „biurokratija, tai pareigūnų vadovavimas“, taigi atsiradus biurokratiniam aparatui, bendruomenė išnyksta.³

1.4. Bendruomenės poreikių analizė

Bendruomenės poreikių analizė yra kolektyvinis darbas, kurio metu nustatomi bendruomenės poreikiai.

Atliekant šį darbą reikėtų nepamiršti, kad kiekvieną bendruomenę sudaro atskiros žmonių grupės, kurias galėtume suskirstyti pagal amžių, lytį, kalbą, religiją bei kitus kriterijus. Taip pat kiekviena bendruomenė pasižymi sudėtinga dinamine struktūra.

Taigi bendruomenės poreikių analize galime vadinti bendruomenės narių susibūrimą, kuris nagrinėja šiuos klausimus:

- esamus ir galimus bendruomenės išteklius;

- bendruomenės nustatytas normas;
- bendruomenės taisyklės;
- bendruomenės viziją;
- bendruomenės misiją;
- bendruomenės tikslus;
- bendruomenės uždavinius;
- bendruomenės pasiekimus;
- bendruomenės trūkumus;
- kitus veiksnius.

Poreikių analizė padeda suprasti bendruomenės informacinius ir komunikacinius poreikius. Taip pat tokia poreikių analizė suteikia galimybę ištirti bendruomenės narius bei kitus jai priklausančius asmenis ir organizacijas, kurie yra neatsiejamai susiję su bendruomenės veikla.

Atliekant bendruomenės poreikių analizę labai svarbu pamatyti bendruomenės galimybių ribas, jos metu gali atsiskleisti nauji bendruomenės bruožai, galbūt netgi trūkumai apie kuriuos patys nariai nė nesusimąsto.¹⁴

1.5. Bendruomenės plėtra

Šiuo metu tūrio ir apimties didinimas ne visada suprantamas kaip organizacijai ar bendruomenei reikalingas dalykas. Vis dažniau kritikuojama nuomonė, kad plėtra būtinai siejama su augimu ar didinimu, anaiptol, šiandien plėtra vis dažniau apibūdinama kaip tam tikra kaita kuri visai nesusijusi su apimties didinimu.

Kitaip tariant, bendruomenės plėtra tai procesas, kurio metu didinamas, plečiamas, keičiamas bendruomenės potencialas. Šie procesai vadinami:

- bendruomeniniu procesu;
- įtraukiančiu procesu.

Bendruomeninio proceso pagrindą sudaro bendruomenės poreikiai ir interesai, šiame procese labai svarbus aktyvus bendruomenės narių dalyvavimas.

Bendruomenės plėtra, bendruomenės potencialas ir bendruomenės plėtos procesai yra tarpusavyje susiję, todėl yra labai svarbu, kad kiekvienas iš šių veiksnių būtų prisiderinęs prie kitų. Svarbu, kad didinant bendruomenės potencialą, būtų atsižvelgta į bendruomenės plėtos

¹⁴ Hjuiz S., Ishvar S., Dzenings V. E. How to Get Started and Keep Going – UNESCO, ISBN 5-7712-0351-3

procesą, o norint, kad jis būtų sėkmingas, reikia ugdyti strateginį mąstymą ir lyderystės įgūdžius, puoselėti vertybes ir turėti tinkamą finansavimą.

Bendruomenės plėtra tai veikiau reikšmingų žmonių reiškinio keitimas arba tobulinimas. Tokie reiškiniai yra gyvenimo kokybė, aplinka, ekonomika. Taigi bendruomenės plėtra yra reikšmingų žmonių reiškinio gerinimas, skatinimas ir ugdymas, tačiau gerinant šias sritis nereikėtų pamiršti ir siekiamo tikslo bei norimo rezultato. Kad taip neatsitiktų reiktų apibrėžti ir tai, ko negalima vadinti bendruomenės plėtra:

- trumpalaikis sprendimas;
- veikla, kurios metu ribojamas žmonių dalyvavimas;
- visiškai nuo kitų sričių atsieta iniciatyva.

Labai svarbu, kad bendruomenės plėtros proceso metu žmonės yra suburiami veikti drauge, bendruomenės nariai skatinami spręsti bendras problemas, taip pat ugdomas atsakomybės jausmas. Plėtros mastas yra kintantis, nuo nedidelės veiklos, iki visa apimančios, kuri gali suburti visus visuomenės narius.⁷

Svarbiausias požymis, lemiantis bendruomenės plėtros efektyvumą yra jos nariai, toliau seka ekonominiai ir fiziniai ištekliai. Plėtra bus efektyvi, jeigu:

- ją remia bendruomenės nariai;
- ji yra gerai organizuota;
- planuojamas ilgalaikis jos egzistavimas;
- užsibrėžia tam tikrus tikslus, yra naudinga;
- skatina žmones prie jos prisijungti;
- yra nešališka;
- gali remtis sėkmingais panašią plėtrą vykdžiusios bendruomenės pavydžiais;
- yra gavusi reikiamų institucijų palaiminimą.

Plėtra nevyksta savaime, ji reikalauja nuolatinio sąmoningo ir nuoseklaus darbo. Taip pat bendruomenės plėtros procese didelį vaidmenį vaidina lyderis, kuris privalo sukurti sėkmingai plėtrai reikalingas sąlygas. Bendruomenė yra daugiafunkcinė organizacija, kuri siekia sukurti kuo geresnes sąlygas visiems savo nariams, taigi ji privalo bendrauti su įvairiomis organizacijomis. Didžiausią dėmesį bendruomenė skiria pilietiškumo ir iniciatyvumo skatinimui.

1.5.1. Kada vyksta bendruomenės plėtra

Dažniausiai bendruomenė plečiasi, kai joje vyksta tam tikri negatyvūs reiškiniai, prie tokių reiškinių galėtume priskirti finansines, socialines problemas, taip pat didelę žmonių imigraciją. Tačiau negalėtume bendruomenės plėtros sieti tik su neigiamomis aplinkybėmis, plėstis gali ir siekdama tiesiog praplėsti bendruomenę, pajvairinti gyventojų sudėtį, rasti bendrumo su kitomis bendruomenėmis.

1.5.2. Bendruomenės plėtros ištekliai

Ištekliai dažniausiai priskiriami prie finansų, tačiau bendruomenėse, kaimo bendruomenėse, resursus apima ne tik finansų ištekliai.

Bendruomenės plėtra apima:

- žmogiškuosius išteklius;
- finansinius išteklius;
- infrastruktūros išteklius;
- gamtos išteklius.

Vieni iš svarbiausių ir pagrindinių bendruomenės plėtros išteklių yra žmogiškieji ištekliai. Kaip jau buvo minėta anksčiau, žmonės yra pagrindinė bendruomenės sudedamoji dalis, bendruomenės plėtros pagrindas. Šie ištekliai užima aukščiausią vietą išteklių hierarchijoje, nes juos visada galima patobulinti, žmonės įgyja naujų įgūdžių, keičiasi jų požiūris, vertybės. Šie ištekliai reikalauja didelės atsakomybės kai kalbama apie darbo paskirstymą, o svarbiausia, kad šie ištekliai netgi gali pakeisti, patobulinti plėtros eigą. Todėl ypač svarbu daug dėmesio skirti būtent žmogiškiesiems ištekliams.

Dažniausiai naudojami ir aiškiausi apibrėžiami yra finansiniai ištekliai. Visi puikiai supranta, kad šiuo atveju kalba eina apie pinigus, šiuo metu organizacijų, kurios galėtų suteikti finansinius išteklius yra pakankamai daug. Lietuvai įstojus į ES atsirado daug programų, kurios padeda gauti paramą, paskolą ar kitokį finansavimą, reikia tiesiog argumentuotai paaiškinti kam šie ištekliai bus naudojami, geri projektai traukia ir kitus investuotojus, įvairios organizacijos imasi rėmimo iniciatyvų.⁷

Kaip žmogiškiesiems ištekliams labai svarbu, kad žmogus dirbtų būtent tą darbą, kuriam jis turi pakankamai kvalifikacijos, taip finansinių išteklių atveju svarbiausia yra laiku juos gauti. Taigi finansų ištekliai apima:

- finansų paiešką;

- paraiškų rašymą;
- visų įmanomų galimybių analizę (bankai, finansinės institucijos, kredito unijos, bendruomenės fondai, investiciniai fondai);
- kooperatyvumą;
- lėšų skolinimosi taisyklių išmanymą.

Infrastruktūra, apimanti pastatus, komunikacijas, politines struktūras, nustatytas taisykles ir normas. Infrastruktūra yra vienas iš būtinų išteklių bendruomenės plėtrai. Tam, kad bendruomenės plėtra būtų sėkminga, ji privalo turėti kuo daugiau infrastruktūrinių išteklių, nes planuojant plėtrą būtina suvokti kokia infrastruktūra reikalinga, kaip ji bus derinama su jau turima, ar bendruomenei plečiantis neatsiras neigiamų pasekmių.

Tuo tarpu kaimo bendruomenės yra tiesiog neatsiejamoms ir tiesiogiai priklausomos nuo gamtinių išteklių. Gamtiniai ištekliai tai bendruomenę supanti gamta, todėl bendruomenės plėtra dažniausiai derinama su aplinkos apsauga, taigi siekiama plėtrą suderinti su ekonominėmis, socialinėmis ir aplinkosaugos sritimis ir plėstis joms nekenkiant.

1.5.3. Bendruomenės potencialo didinimas

Potencialas yra savarankiškas gebėjimas gerinti savo gerovę, didinti bendruomenės galimybes įvairiose srityse. Potencialas priklauso nuo bendruomenės narių iniciatyvos, savarankiškumo, bendruomenės aplinkos, vertybių, veiklos, ekonomikos.

Visos bendruomenės turi tam tikrą potencialą, tiesiog kažkuriose jį reikia labiau plėtoti negu kitose. Būtent todėl sėkmingai bendruomenės plėtrai būtinas gerai organizuotas darbas.⁷

Bendruomenės potencialas yra ne tik gerai paruoštas planas, iniciatyvūs žmonės ir būtini įgūdžiai, tai pirmiausia yra pasiryžimas, motyvacija, pasišventimas.

Didinant bendruomenės potencialą daroma įtaka įvairiems bendruomenės narių gyvenimo aspektams. Žmonės įpareigojami atlikti ne tik kasdienius būtinus darbus, bet ir dalyvauti bendruomenės plėtros procese, teikti pasiūlymus, prašyti paramos savo inicijuojamiems projektams. Toks bendradarbiavimas paskatina vis daugiau žmonių dalyvauti plečiant bendruomenę, jie dalyvauja įvairių projektų rengime ir svarstyme.

Sėkmingiausias ir pats didžiausias plėtros rezultatas yra didelis bendruomenės potencialas, tiksliau sakant, padidėjusios bendruomenės narių galimybės, išaugęs pasitikėjimas savimi, savarankiškumas bei ištekliai.

1.5.4. Bendruomenės plėtros principai ir vertybės

Bet kurioje bendruomenėje, bendruomenės plėtros vykdytojai yra žmonės, bendruomenės nariai. Kaip jau minėta anksčiau, sėkminga plėtra priklauso tik nuo jų. Geranoriškas dalyvavimas, aktyvumas, sąžiningumas, sąmoningumas, įgūdžiai, žinios bei pripažįstamos vertybės gali pakeisti visą bendruomenės plėtros eigą.

Norint, kad bendruomenės veikla būtų sėkminga ir teiktų geriausius rezultatus, reikia vadovautis nustatytais bendruomenės plėtros principais:

- plėtra turi stiprinti bendrumą;
- plėtra turi didinti žmonių dalyvavimą;
- plėtra turi būti bendra ir strategiškai orientuota;
- plėtra turi remtis esančiomis galimybėmis;
- plėtra turi būti pritaikyta konkrečiai situacijai ir dydžiui;
- plėtros veikloje būtina bendradarbiauti;
- plėtra turi šalinti kliūtis ir mažinti žmonių diskriminaciją.

Taip pat bendruomenės plėtros procesai turėtų pasižymėti:

- integralumu;
- įvairove;
- įgalinimu.

Integralumas pabrėžia bendrą požiūrį į socialinius, kultūrinius, ekonominius ir aplinkos veiksnius.

Įvairovė pasireiškia skirtingu interesų ir poreikių pripažinimu ir vertinimu bendruomenėje.

Įgalinimas parodo pastangas plėtoti žmonių gebėjimą atvirai, savarankiškai veikti bendruomenėje.

Išnagrinėjus nurodytus plėtros principus galime daryti išvadas, kad bendruomenės plėtra turi plėtoti bendras vertybės, ji turėtų skatinti bendruomenės žmonių tarpusavio pasitikėjimą. Skatinti bendruomenės narius dalyvauti sprendimų priėmime, išnaudoti bendruomenės stiprybės.

Kitaip tariant bendruomenės plėtros principai suteikia galimybę bendruomenės nariams atsakingai, apgalvotai išreikšti savo nuomonę, pateikti pasiūlymus bendruomenės gyvenimo gerinimui. Tačiau, pasisakydamas ir reikšdamas savo nuomonę kiekvienas narys turi nepamiršti ir bendruomenėje puoselėjamų vertybių, tokių kaip lygybė, pasitikėjimas, socialinis teisingumas, gyvenimo kokybė, įvairovė, geri papročiai, socialinė pagalba ir kitos. Kita vertus, kiekvienas pasisakymas yra vertinamas, net neigiami pasisakymai atspindi tam tikrą bendruomenės nario požiūrį, jo savitą vertybių sistemą, taip pat kartais tiesiog suklystama, o tai taip pat nėra smerktina, nes kiekvienas mokosi iš savo klaidų.⁷

1.5.5. Bendruomenės plėtros proceso planavimas ir vykdymas

Kadangi bendruomenės skiriasi viena nuo kitos, turi skirtingų bruožų ir viskas yra išmokstama konkrečioje situacijoje, visur pateikiami tik pagrindiniai principai, nustatymai. Todėl nurodomos tik keturios plėtros proceso kryptis:

- palaikymo infrastruktūros sukūrimas;
- plano sudarymas;
- plano įgyvendinimas, vertinimas ir koregavimas;
- veiklos tęstinumo užtikrinimas.

Prieš pradėdant bendruomenės *plėtros palaikymo infrastruktūrą* reikėtų atsakyti į šiuos klausimus:

- Kodėl bendruomenei reikalingas plėtros procesas?
- Kuo jis naudingas?
- Kokie būtų pirmieji veiksmai?
- Kas iš bendruomenės narių galėtų užimti lyderio poziciją?
- Kokios perspektyvos laukia bendruomenės plėtros eigoje?

Atsakymo į šiuos klausimus ligai laukti nereikės. Plėtros naudą bendruomenei galime nustatyti vien žinodami bendruomenės vertybes ir ateities viziją. Didžiausia problema kyla tada, kai bendruomenės nariai nesuvokia nei vizijų nei misijų, nesugeba numatyti pirmųjų plėtros žingsnių ir užsitikrinti palaikymą.

Sudarydami plėtros planą bendruomenės nariai turėtų atsižvelgti ne tik į bendruomenės narių asmeninę nuomonę, bet ir į politinius, socialinius, kultūrinius visos bendruomenės interesus, taip pat labai svarbu juos visus tarpusavyje suderinti.

Planas turi būti sudaromas nuosekliai, reikia peržiūrėti ir numatyti visas įmanomas galimybes, visus galimus veiksmų variantus ir tik tada viską susumavus pasirinkti tai, kad geriausiai tinka sėkmingai bendruomenės plėtrai.

Toks planavimas neapsiriboja tik diskusijomis, bendruomenės plėtros planas yra rašytinis dokumentas, kuriame turi būti apibrėžti bendruomenės privalumai ir trūkumai, prieinami ištekliai, bendruomenei iškeliami siekiai, numatomos veiklos kryptys, kokių išteklių reikės norint šiuos siekius pasiekti, taip pat svarbu numatyti kaip bus vertinami pasiekimai ir kaip bendruomenė sužinos ar plėtra vykdoma sėkmingai.

Bendruomenės plėtros planas yra strateginis planas, nes jo sudarymo metu nagrinėjama kiekviena sritis, pradedant nuo vizijos, tikslų, uždavinių, baigiant sėkmingu jos įgyvendinimu.

Kadangi planavimas yra nenutrūkstamas procesas, bendruomenės plėtros planas sudaromas pagal pagrindinius planavimo žingsnius, kurie yra dinamiški ir nuolat kintantys. Kinta

jie todėl, kad kiekvienoje bendruomenėje planavimas priklauso nuo jos išsirinkto lyderio. Taip pat svarbu nepamiršti, kad planuojant reikia:

- sukurti viziją;
- įvertinti esamą situaciją;
- nustatyti tikslus;
- apibrėžti uždavinius;
- sudaryti konkrečius veiksmų planus;
- įgyvendinti planus;
- įvertinti rezultatus ir pasiekimus.

Kuriant bendruomenės plėtros planą svarbiausia išsirinkti lyderį, išklaudyti kiekvieną norintį pasireikšti bendruomenės nari, įsitraukti į plėtros veiklą bei vykdyti ilgalaikius įsipareigojimus, turėti visus reikalingus išteklius, tikslingai įvertinti esamą situaciją. Taip pat labai svarbu norėti pasiekti užsibrėžtus tikslus ir džiaugtis gerais rezultatais.

Netgi kruopščiai parengtas ir įvertintas planas gali būti netikslus. Įgyvendinant jį gali atsirasti tam tikrų sunkumų. Taigi sudarant *plėtros planą*, jo *įgyvendinimą*, *vertinimą*, reikia nepamiršti ir apie galimą jo *koregavimą*. Poreikis derinti ir koreguoti įvairias užduotis gali būti vienas iš sunkumų, su kuriais susiduriama plėtros procese. Taip pat galima susidurti su išteklių stoka, noru pakeisti projektą pamačius geresnes galimybes ar sprendimų variantus. Veiksmus reikia derinti taip, kad jie papildytų, o ne konkuruotų su kitomis bendruomenėje vykdomomis veiklos kryptimis.

Būtent siekiant išvengti šių sunkumų ir renkamas lyderis, kuris remdamasis savo vadovavimo įgūdžiais galėtų efektyviai vykdyti visą plėtros planavimą. Taip pat plėtros procese labai svarbu laikas, lyderis visus numatytus procesus turi pradėti laiku, kitaip atsirasi bendruomenės narių nepasitikėjimas ir lyderio pozicijos silpnės. Tokiu atveju žmonės nedės visų galimų pastangų, prasidės sumaištis ir pasitikėjimas gali būti visiškai prarastas.

Pradedant plėtros įgyvendinimą reikia nepamiršti plėtros plano. Dažniausiai vertinimo eigoje matoma, ar pasirinkta plėtros kryptis atitinka bendruomenėje puoselėjamas vertybes ir žmonių vizijas. Vien lyderio nepakanka, vienas žmogus negali nulemti viso plėtros proceso, taigi bendruomenei taip reikalingi:

1. tiesioginiai vykdytojai, kurie bus atsakingi už planavimą ir įgyvendinimą;
2. rėmėjai arba koordinatoriai, kurie ne tik teikia reikalingus išteklius, bet ir kontroliuoja tiesioginius įgyvendintojus;
3. partneriai, kurie skatina ir remia plėtrą. Reikėtų pabrėžti, kad čia skatinimas apima žinias, energiją, entuziazmą ir kt.;
4. finansuotojai, kurie savo ruožtu bus tik organizacija, kuri finansuos plėtros veiklą.

Taigi, darbų pasiskirstymas yra tikrai reikšmingas, vykdant plėtrą labai svarbu bendradarbiauti ir išklausti kiekvieno bendruomenės nario poziciją, kad žmonėms nebūtų pavedami tokie darbai, kurie neatitinka turimos kvalifikacijos. Šie veiksmai dar vadinami *veiklos testinumo užtikrinimu*. Tam, kad taip neatsitiktų, planuojant reikia tiksliai apibrėžti kiekvieną plėtos sritį ir nustatyti ko mes iš jų tikimės. Dažniausiai apibrėžiamos šios sritys:

- lyderystė;
- bendradarbiavimas ir partnerystė;
- bendruomenės potencialas;
- finansavimas;
- bendruomenės plėtos plano nuolatinis svarstymas ir tikslinimas;
- bendravimas ir viešieji ryšiai;
- techninė parama ir ekspertų panaudojimas.⁷

1.6. Bendruomenės narių pasirinkimas, grupių formavimas

Kaip jau minėta anksčiau bendruomenė yra visuomeninė organizacija, norint į ją patekti nereikia pereiti atrankos ar atitikti tam tikrus reikalavimus.

Pagal Lietuvos Respublikos priimtus norminius teisės aktus nėra didelių ribojimų trukdančių žmogui patekti į tam tikrą bendruomenę. Bendruomenės nariais gali būti veiksnūs, 18 metų turintys fiziniai asmenys. Taip pat nereikia prisiimti jokių įsipareigojimų norint vienu metu būti kelių bendruomenių nariu.

Reiktų nepamiršti ir išimčių. Asmenys, kurie nori tapti bendruomenės nariais, tačiau dar neturi 18 metų, ne visada gali tai padaryti, nebent tai yra bendruomenė, kurios veikla susijusi su jaunimo poreikių tenkinimu.

Jei asmuo yra jaunesnis nei 14 metų, prašymą dalyvauti bendruomenėje turi pateikti vaiko tėvai arba globėjai.

Įstojęs į pasirinktą bendruomenę asmuo tampa visateisiu jos nariu ir gali dalyvauti bendruomenės veikloje. Veikla gali būti tokia: dalyvavimas susirinkimuose, bendruomenės plėtroje, savo nuomonės pateikimas, naudojimasis bendruomenės teikiamomis paslaugomis, tačiau vykdant šią veiklą derėtų paisyti nusistovėjusių taisyklių, gerbti visuomenės vertybes, laikytis įstatų.¹⁵

Dažnai bendruomenėje susidaro atskiros socialinės grupės, tai yra įprastas reiškiny. Šių grupių socialinėje visuomenėje susidaro gana daug, jos dažniausiai skirstomos pagal narius,

¹⁵ Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas – Vilnius: Valstybės žinios, 2004-02-14, Nr. 25-745

grupėje vykdomą veiką, funkcijų pasiskirstymą. Tačiau tokie kriterijai vargu ar padės nustatyti grupės formą.

Tinkamiausia bendroji forma, kurią galima pritaikyti grupės aprašymui yra kiekvienos grupės nario lūkesčiai kito nario atžvilgiu. Čia pabrėžiamos dvi sąlygos, kurios yra būdingos bendruomenėje susidariusios grupės nariams:

1. stabili sąveika tarp grupės narių;
2. skirtingi bendruomenės narių lūkesčiai kitų narių atžvilgiu (tai padeda kontroliuoti jų elgesį).

Bendruomenės grupėms būdingi ir kiti specifiniai bruožai:

- grupėje yra tiksliai apibrėžta narystė, nustatytas vietų skaičius ir ribos bendruomenėje;
- grupės sąmoningumas, kuris susijęs su socialinių normų pripažinimu, toks sąmoningumas turi būti suderintas su bendruomenės kultūra;
- konkretaus tikslo turėjimas, kadangi pati bendruomenė yra tikslinga;
- narių priklausomybė, kuri gali atsirasti tik vykdant bendrus darbus ir nukreipta bendriems tikslams įgyvendinti;
- kiekvieno nario užimama padėtis grupės sistemoje¹³.

1.7. Bendruomenės kultūra

Bendruomenės kultūra, tai vertybių ir požiūrių sistema, kurią sukuria bendruomenės nariai, pabrėždami kolektyvinį požiūrį į bendruomenės tikslus ir jų pasiekimo būdus. Taip pat bendruomenės kultūra gali būti apibūdinama kaip nusistovėjusios taisyklės arba elgesio modeliai.

Kaip vartojimo kultūra taip ir bendruomenių kultūra yra išskirta į dvi pagrindines normų kategorijas: „norma su savimi“ ir „norma su kitais“. Šiuo atveju norma pateikiama kaip priimtinas arba nepriimtinas bendruomenės nario elgesys tam tikroje situacijoje. Bendruomenės kultūros pagrindu galėtume vadinti ir socializaciją.

Skirtingi mokslai skirtingai pateikia sociologijos, socializacijos apibrėžimus. Antropologams sociologinis procesas yra tik kultūros perdavimas iš kartos į kartą. Sociologams iš vienos pusės tai procesas, kurio metu individas mokomas socialinių veiksmų, o iš kitos pusės identiteto formavimas ir „Aš“ supratimas. Tuo tarpu psichologijoje pirmiausia nagrinėjami procesai, kurių individas įsisavina socialines normas.¹⁶ Taigi socializacija yra vienas iš proceso

¹⁶ Онлайн Энциклопедия Кругосвет. Prieiga per internetą: <http://www.krugosvet.ru>

elementų, kurio metu formuojama asmenybė. Dar tai galima pavadinti individualizuotomis meninėmis formomis, kurių dėka vienoje erdvėje esantys žmonės, vienos bendruomenės nariai, gali gauti skirtingus kultūrinius pagrindus, o to pasėkoje juos galima suskirstyti į skirtingas grupes.

Norint išvengti tokio susiskirstymo bendruomenės kultūroje, kurioje labai aktuali pasitikėjimo problema, turi egzistuoti pasitikėjimas lyderiu ir kitais bendruomenės nariais. Pasitikėjimo egzistavimas priklauso nuo to, ar bendruomenėje atsiras tarpininkų, kurie paskatintų pačius narius labiau pasitikėti vienas kitu bei lyderiu.¹⁷

Kultūrologiją taip pat galėtume priskirti prie bendruomenės pagrindų. Kultūrologija dar apibrėžiama kaip civilizacijos tipas, kurį naudojame didžiausiam kultūrinio – istorinio žmonijos išsivystymo padalijimui, po kurio galima išskirti daugeliui bendruomenių tinkančius specifinius bruožus, sugebėjimus:

- bendri, fundamentiniai, dvasinio gyvenimo bruožai;
- bendrumas ir prisirišimas prie istorinio, politinio ir ekonominio išsivystymo;
- kultūros išmanymas;
- bendri interesai ir uždaviniai.

Šių kriterijų pagalba galima išskirti keturis pagrindinius civilizacijos tipus.:

Gamtos bendruomenės (neprogresuojančio buvimo formos). Tai istorinės bendruomenės, kurios gyvena metinio gamtos ciklo ribose, tokios bendruomenės nariai gyvena harmonijoje su gamta. Šiame žmonijos supratime neegzistuoja nei praeitis nei ateitis, jiems egzistuoja tik esamasis bei mitologinis laikas, kuriame gyvena tik dievai ir mitologinės būtybės. Pagrindinis šių bendruomenių tikslas išlaikyti pusiausvyrą tarp žmogaus ir gamtos.

Rytų civilizacijos tipas. Istoriskai tai pirminis civilizacijos tipas, kuris susikūrė Senovės Rytuose (senovės Indijoje, Kinijoje, Babilone, senovės Egipte) iki III – ojo tūkstantmečio prieš mūsų erą. Šiam tipui būdinga:

- a) tradicionalizmas, kuris orientuotas į susikūrusias formas ir socialines struktūras;
- b) žemas judėjimo lygis ir silpna visų žmonijos gyvenimo formų įvairovė;
- c) visiška žmonijos nelaisvė;
- d) mistinis susijungimas su gamta, didelis dėmesys dvasiniam gyvenimui;
- e) neišsivysčiusi pasaulėžiūra. Visuotinis gyvenimas paremtas kolektyvizmo principais;
- f) politinio gyvenimo organizavimas, kuris paremtas despotija, joje dominuoja valstybė, kuri iškilusi gerokai virš visuomenės;

¹⁷ Экономическая социология – 10. № 4. Сентябрь 2009. Prieiga per internetą: www.ecsoc.msses.ru

g) ekonominiu pagrindu laikyti korporacinę ir valstybinę bendruomenės formą, o pagrindiniu valdymo metodu – prievartą.

Vakarų civilizacijos tipas. Šis tipas apima ir tam tikras istorinio – kultūrinio išsivystymo Europoje ir Š.Amerikoje stadijas. Pagal M. Veber vakarų civilizacijos tipe išskiriamos 7 vertybės:

- a) dinamizmas, orientacija į naujoves;
- b) žmogaus nuopelnų patvirtinimas ir žmogaus, kaip asmenybės gerbimas;
- c) individualizmas, asmenybės autonomijos puoselėjimas;
- d) racionalumas;
- e) laisvė, lygybė;
- f) nuosavybės apsauga;
- g) demokratijos ar kitokios valstybės valdymo formos pasirinkimas.

Šiuolaikinis civilizacijos tipas apima technogeninę ir globalinę civilizaciją. Šiame tipe pagrindinę vietą užima mokslinis racionalumas, taip pat išskiriama proto reikšmė ir sukurtas mokslo ir technologijų progresas.

Technogeninėje civilizacijoje išskiriami šie bruožai:

- mokslinių žinių sisteminio panaudojimo pagalba, greitas technikos ir technologijų pasikeitimas;
- mokslo – technologinė revoliucija, kuri įvyko sujungus mokslą ir gamybą ir po kurios pasikeitė žmogų ir gamtą jungę ryšiai. Žmogus priklausė gamybos sistemai;
- greitas žmogų supančio pasaulio modernizavimas ir atnaujinimas.

Globalinė civilizacija tai šiuolaikinis civilizacijos vystymosi etapas, kuris charakterizuoja pasaulinės bendruomenės vientisumo didėjimą. Globalizacija tai visų pirma visos visuomenės integracija, tai reiškia, kad visi žmonės įeina į vientisą socialinių – ekonominių, politinių, kultūrinių ir kitokių ryšių sistemą.¹⁸

1.8. Kaimo bendruomenės steigimas Lietuvos Respublikos teritorijose

Kaip ir daugelyje Europos Sąjungos šalių, tai ir Lietuvoje asmenys, norintys įkurti tam tikrą bendruomenę, mūsų atveju kaimo bendruomenę, tos šalies norminių teisės aktų reikalavimų, nurodymų, arba tiesiog taisyklių. Kuriant bendruomenę sietuvoje reikėtų nepamiršti, kad jos nėra steigiamos. Norint sukurti bendruomenę reiktų susipažinti su šiais šaltiniais:

¹⁸ Пархоменко И. Т., Радугин А. А. Культурология в вопросах и ответах – Москва: Центр, 2001.

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija;
2. Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu;
3. Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymu;
4. Vyriausybės nutarimais;
5. bei kitais valstybės priimtais norminiais teisės aktais.¹⁵

Kaip ir kiekvienos organizacijos, taip ir bendruomenės kūrimas turi prasidėti nuo jos registravimo. Norint įregistruoti bendruomenę jau reikia turėti buveinę, kuri turi būti Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat reikia turėti sąskaitą banke ar kitoje kredito įstaigoje ir žinoma būti sugalvojus bendruomenės pavadinimą. Bendruomenės pavadinime gali būti naudojamas žodis „bendruomenė“.

Bendruomenės steigėjas turi būti pilnametis, o kai bendruomenę steigia juridinis asmuo, reikia turėti ir asociacijos steigimo sutartį. Vienas asmuo negali steigti bendruomenės, minimalus steigėjų skaičius yra trys. Steigiant bendruomenę yra pasirašoma steigimo sutartis, reikia būti parengus įstatų projektą ir būti surengus stengiamąjį susirinkimą, kurio metu priimami įstatai ir išrenkamas valdymo organas.

Įsteigus bendruomenę kiekvienas steigėjas tampa jos nariu, tačiau bendruomenės vardu gali veikti tik steigimo sutartyje nurodytas asmuo.¹⁵

Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka bendruomenė turi būti įregistruota juridinių asmenų registre, o tai daroma pateikus šiuos duomenis:

1. nustatytos formos prašymą įregistruoti juridinį asmenį, bendruomenę;
2. juridinio asmens steigimo dokumentus;
3. dokumentus patvirtintus notaro, liudijančius registrai pateikiamų duomenų tikrumą;
4. registravimo rinkliavos mokesčio sumokėjimą patvirtinantį dokumentą, išskyrus atvejus, kai asmuo yra atleistas nuo registravimo mokesčio ;¹⁹
5. veiklos laikotarpis, jei veikla yra ribota;
6. finansinių metų pradžios ir pabaigos data.¹⁵

Bendruomenės steigimas yra patvirtinimas to momentu, kai steigėjams yra išduodamas juridinių asmenų registro pažymėjimas.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas – Vilnius: Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262 – ISBN 9955 – 517 – 07 – 7

1.9. Visuomenė ir socialines grupės

XX amžiaus vidurys pasižymi dramatiškomis socialinėmis transformacijomis bei radikaliai pasikeitusia civilizacija.

Norėdami suprasti šiuos pasikeitimus, filosofai, sociologai ir ekonominių mokslų specialistai sukūrė daug originalių koncepcijų, kurios atkuria vidinę visuomeninio progreso logiką bei numato artimiausias jos perspektyvas²⁰. Visos šios koncepcijos vienokiu ar kitokiu būdu analizuoja visuomenę, kitaip tariant socialines grupes ir socialinę sistemą. Socialinė struktūra egzistuoja visose visuomenėse, kurios vadovaujasi žmonių lygybės principu.

P.A. Sorokinas teigia, kad socialinė mobilizacija yra normali visuomenės būseną. Ši būseną apima individualių socialinių grupių pasikeitimus, vertybių pasikeitimą, tiksliau sakant, viso to, kas buvo sukurta arba modifikuota žmonių vystymosi procese.

Perėjimas iš vienos socialinės grupės į kitą, kuri randasi tame pačiame visuomenės lygmenyje, vadinamas horizontalia mobilizacija.

Vertikali mobilizacija savo ruožtu apima individų perėjimą iš vieno lygmens į kitą²¹. Kalbant apie socialinių grupių migraciją kyla klausimas, kaip gi atskirų socialinių grupių nariai priima vieni kitus?

Tolerancija nėra toks reiškinys, kuris tiesiog egzistuoja visuomenėje, tolerancija yra žmogaus būdo savybė, būtent žmogus gali būti tolerantiškas arba ne, o ne visuomenė. Mokslininkų teigimu kiekvieno žmogaus sąmonėje turėtų slėpėti noras sukoordinuoti savo veiksmus konstruktyvaus bendradarbiavimo linkme, o ne griovimo ar išniekinimo poreikis.²²

Šiandieniniame pasaulyje nagrinėjama daug įvairių socialinių grupių, tarp jų yra ir tokių, kurias sudaro priklausomybės ligomis sergantys žmonės. Šios socialinės grupės yra pažeidžiama visuomenės dalis, apie kurios gyvimą diskusijos netyla iki šiol. Lietuvoje šiuo metu yra vykdoma ne viena programa, kuri teikia pagalbą bei ieško paramos būtent tokioms socialinėms grupėms. EQUAL programa yra viena iš tokių, jos finansavimas vykdomas Europos socialinio fondo lėšomis. Nors Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje priklausomybės ligomis sergantys žmonės turi visas galimybes įsitvirtinti visuomenėje, tačiau Lietuvoje objektyvus šių teisių įgyvendinimas vis dar sukelia daug problemų.²³

²⁰ Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. Учебное пособие для студентов вузов – Москва: Логос, 2000.

²¹ Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. – Москва: Политиздат, 1992.

²² Радченко О. Е., Чубик А.П. формирование культуры толерантности как результат преодоления интолерантности общества – Культурология, 2008.

²³ EQUAL Lietuvoje vystymo bendrųjų katalogas – Vilnius: Repro, 2006.

Taigi, iš kur atsiranda priklausomybės ligomis sergančių žmonių? Kas paskatino juos vartoti narkotikus arba piktnaudžiauti alkoholiu? Narkomanija ir alkoholizmas dažniausiai įvardijami kaip socialinės problemos, nes tai tiesiogiai susiję su visuomene, kuri, kad ir kaip būtų paradoksalu, dažniausiai pati ir priverčia tokiomis ligomis sergančius žmones gydytis ir spręsti savo problemas. Tačiau, kaip žinia, nesavanoriškas, visuomenės primestas gydymas dažniausiai neduoda norimų rezultatų ir būna bereikalingas.

Pastaruoju metu gauti narkotinių ar psichotropinių medžiagų darosi vis lengviau ir lengviau, taigi jaunimo gretos priklausomybės ligomis sergančių žmonių sąrašė nuolat didėja.²⁴ Tačiau ką pati visuomenė daro, kad šių žmonių gretos mažėtų? Vieningai teigti, kad visuomenė nieko nedaro negalime, nes, kaip jau buvo minėta anksčiau, yra įvairių programų, centrų, kurie padeda į narkomanijos liūną įgrimzdusiems žmonėms. Svarbiausias klausimas išlieka tas pats, kodėl visuomenė smerkia tokius žmones? Tačiau pačių pagrindinių klausimų lieka, kodėl visuomenė smerkia tokius žmones? Kodėl specializuotą gydymo kursą baigęs žmogus ne visada sugeba įsitvirtinti visuomenėje, o jeigu ir randa būdą, tai nebent atokioje kaimo bendruomenėje. Tokiems žmonėms pasveikti ne visada reikia specializuoto gydymo, nes priklausomybės ligos yra smegenų ligos, žmonės dėl tam tikrų priežasčių ir be pagalbos gali pradėti elgtis kitaip, mąstyti kitaip, nuspręsti nebesikvaišinti. Vieni sugeba patys, savo jėgomis išbristi iš to liūno, o kitiems tuo tarpu reikia šeimos, visuomenės paramos, tačiau jokių būdų ne smerkimo.²⁵

Įsitvirtinimas visuomenėje ir visuomenės narių pagalba bei supratimas yra vienintelis išsigelbėjimas tokių žmonių gyvenime. Tokios programos kaip EQUAL yra vienos iš nedaugelio, kurios gali suteikti viltį ir pagelbėti grįžti į visuomenę.

1.9.1. EQUAL programa

EQUAL programos pagrindinis tikslas yra nelygybės ir diskriminacijos darbo rinkoje mažinimas Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse. Iš programos matome, kad, nepriklausomai nuo to, kokioje šalyje ji egzistuoja, bedarbystė yra ne tik ekonominė, bet ir socialinė bei psichologinė problema. Labai dažnai socialiai „pažeistų“ žmonių nepriima į darbą pirmiausia dėl pasenusių žinių ir kvalifikacijos stokos.

Viena programos pavadinimas, EQUAL, parodo kokie yra jos pagrindiniai tikslai bei uždaviniai, iš anglų kalbos išvertus tai reiškia lygus, lygiateisis.

²⁴ Даулинг С. Психология и лечение зависимого поведения – Москва: Независимая фирма Класс, 2000, - ISBN 5-86375-028-6 (РФ)

²⁵ Dr. Hansenas F. Life Management Resources – 2007.

EQUAL programa turi penkis pagrindinius principus, kurie aiškiai parodo šios veiklos prioritetus:

- Galimybių suteikimas;
- Novatoriškumas;
- Partnerystė;
- Tarptautinis bendradarbiavimas;
- Poveikis politikai.

Lietuvoje EQUAL programa yra Europos Bendrijų iniciatyvos Europoje užimtumo strategijos dalis. Šios programos pagalba socialiai pažeisti žmonės gali įsilieti į darbo rinką. EQUAL programa jau parodė, kad tokie žmonės nori ir gali dalyvauti darbo rinkoje, tačiau šiandien vis dar trūksta finansinės paramos ir atitinkamų paslaugų. Svarbiausia nepamiršti svarbiausio dalyko, kad visuomenė turi nenusisukti nuo tokių žmonių, o jiems visokeriopai padėti, visuomenė turi bendradarbiauti ir būti partnere kelyje į naują gyvenimą. Didžiausias krūvis tenka socialiniams darbuotojams, kurie išklauso socialiai pažeistus žmones ir padeda jiems komunikuoti su išoriniu pasauliu. Taip nederėtų pamiršti ir socialinės reklamos, kuri ne tik kelia visos visuomenės sąmoningumą, tačiau tuo pat metu padeda visuomenei tapti solidesne. Būtent netradicinių integracijos į darbo rinką metodų pagalba priklausomybės ligomis sergantieji žmonės atsiranda galimybė integruotis į visuomenę.

Šiuo metu Lietuvoje vykdoma apie 30 projektų, kurie sprendžia šeimos, tautybės, tautinių mažumų, neįgalųjų, jaunimo užimtumo ir tobulinimo, žmonių su fizine ir protine negalia bei žmonių, sergančių priklausomybės ligomis problemas.²⁶

1.10. Bendruomenės finansavimo šaltiniai (parama, paskola)

Daugelyje šalių bendruomenės egzistavimas neapsieina be finansavimo. Lietuvoje tai patvirtina netgi bendriausias bendruomenės apibrėžimas, kuris teigia, kad bendruomenė yra ne pelno siekianti organizacija, tai reiškia, kad jos negali užsiimti komercine veikla. Šalyse, kuriose vystymas ir restruktūrizacija yra ypač intensyvūs bendruomenių finansavimui spręsti, yra išpopuliarėję aplinkos apsaugos fondai. Aplinkos apsaugos fondai dažniausiai siejami su šiandien aktualiomis problemomis, ypač ekologinėmis.

Aplinkos apsaugos fondai skirstomi į 3 kategorijas:

- specialūs mokesčių fondai;
- tikslinių paskolų fondai;

²⁶ EQUAL tynklapis. Prieiga per internetą: www.eual.lt

- žalieji fondai.

Specialių mokesčių fondus kuria valdžios institucijos. Specialius fondus sudaro rinkliavos iš skiriamų aplinkos apsaugos mokesčių.

Tikslinių paskolų fondai yra ir gali būti įkurti kaip donorinių organizacijų arba nacionalinių vyriausybių finansiniai tarpininkai. Jų veikla turi būti skirta nedideliems komerciniams ar savivaldybių taršos mažinimo projektams finansuoti. Tai sąlygoja tiesioginio finansavimo kaštų vengimas.

Žalieji fondai yra remiami išorinių donorų vienkartiniais įnašais ir yra skirti mažoms programoms vykdyti.

Švarios gamybos projektai taip pat gali būti finansuojami ir kitų finansų institucijų. Tai gali būti ir komerciniai bankai, draudimo kompanijos, įvairūs investiciniai fondai, kurie veikia komerciniais pagrindais. Teikiant paskolas dažniausiai vertinami ekonominiai rodikliai, pelno ir nuostolių ataskaitos, pelno santykis su turto pardavimais.

Taip pat teikiant tokį finansavimą ir siekiant išvengti pernelyg didelės rizikos, tokias paskolas stengiamasi apdrausti įmonės turtu arba akcininkų garantijomis. Taigi švarios gamybos finansavimas vykdomas pagal tam tikrą metodiką:

- nagrinėjami organizacijų ekonominiai rodikliai;
- analizuojamos investicijos ir projekto atsipirkimo trukmė;
- nustatoma dabartinė pelno vertė;
- nustatoma vidinė pelno norma.

Reikia atkreipti dėmesį, kad valstybės paramą galima gauti laikantis taisyklių, kurios nustato valstybės paramos kaimo bendruomenių, jų asociacijų ir vietos veiklos grupių veiklai remti teikimo ir projektų administravimo tvarką.²⁷

Tačiau reikia nepamiršti, kad ne visi projektai gauna valstybės finansavimą. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro pasirašytais įsakymais 2006 m. balandžio mėn. 20 d. Nr. 3D-160 (Žin., 2006, Nr. 48-1752; 2007, Nr. 52-2037, 2008, Nr. 50-1871), 2008 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. 3D-422, 2008 m. rugpjūčio 26 d. posėdžio (2008 m. rugsėjo 17 d. protokolas Nr. 8D-355(5.50)) nutariamąja dalimi, 2008 m. rugsėjo 2 d. posėdžio (2008 m. rugsėjo 17 d. protokolu Nr. 8D-356(5.50)) nutariamąja dalimi ir 2008 m. rugsėjo 9 d. posėdžio (2008 m. rugsėjo 17 d. protokolu Nr. 8D-354(5.50)) nutariamąja dalimi, LR žemės ūkio ministerijos buvo patvirtinti:

²⁷ Valstybės paramos kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių veiklai remti teikimo taisyklės LR žemės ūkio ministro 2006 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. 3D-160 (LR žemės ūkio ministro balandžio 28 d. įsakymo Nr. 3D-238 redakcija)

- Kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių finansuojamų projektų sąrašas, kurį sudarė 350 pareiškėjų pavadinimai, ir kuriems buvo siūloma maksimali paramos avanso dalis 70 proc.;
- Kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių nefinansuojamų projektų sąrašas, kurį sudarė 38 pareiškėjo pavadinimai iš skirtingų savivaldybių.

Detalesnės informacijos galima rasti Lietuvos respublikos Žemės Ūkio ministerijos tinklalapyje <http://www.zum.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/4255/>.²⁸

1.10.1. Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas (LAAIF)

1996 m. remiantis LR viešųjų įstaigų įstatymu buvo įsteigtas Lietuvos aplinkos investicijų fondas, sutrumpintai vartojamas pavadinimas LAAIF. Šio fondo steigėjai yra Europos Komisija ir Jungtinių Amerikos Valstijų tarptautinės plėtros agentūra. Sprendimą dėl teikiamų projektų prioritetų, finansavimo skyrimo priima LAAIF priežiūros tarybą. Šia tarybą sudaro 11 narių paskirtų LR aplinkos ministerijos.

Nuo 2000 metų pagrindinį Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo lėšų šaltinį sudaro mokesčiai už aplinkos teršimą. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pagrindu suma siekdavo 20 proc.. Nuo 2003 m. sausio 1 d. ši suma padidėjo iki 30 proc. Kas sudaro apie 12 mln. litų per metus.

PHARE kapitalo dotacijos yra priskiriamos prie antro svarbaus LAAIF finansavimo šaltinio. Bendra iš PHARE gauta suma siekia 11,5 mln. litų. Kodėl gi PHARE? Juk tai pagrindinis finansinio ir techninio Europos Sąjungos bendradarbiavimo su Vidurio ir Rytų Europos valstybėmis (VRE) instrumentas, įsteigtas ūkio reformoms ir pereinamojo laikotarpio procesams Lenkijoje ir Vengrijoje remti.²⁹

Taip pat prie rengiamų projektų finansavimo gali prisidėti komerciniai bankai arba lizingo bendrovės per kurias išduodamos subsidijos. Jų yra pakankamai daug:

1. AB DnB Nord bankas;
2. AB Swedbankas;
3. UAB Medicinos bankas;
4. AB Parex bankas;
5. AB Sampo bankas;

²⁸ Lietuvos Respublikos Žemės Ūkio ministerijos tinklalapis. Prieiga internete: <http://www.zum.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/4255/>

²⁹ Centrinis projektų valdymo agentūros tinklalapis. Prieiga per internetą: <http://www.cpva.lt/phare-programa/>

6. AB SEB Vilniaus bankas;
7. AB bankas Snoras;
8. AB Šiaulių bankas;
9. AB Ūkio bankas;
10. UAB Hansa lizingas;
11. UAB SEB VB lizingas;
12. UAB Šiaulių banko lizingas;
13. UAB Ūkio banko lizingas.

Šio fondo pagrindinis uždavinys yra įgyvendinant aplinkos apsaugos fondus remti visuomeninį ir privatų sektorius. Čia reikėtų pabrėžti, kad remiami yra tik aplinkosauginio efekto tęstinumą užtikrinantys projektai.³⁰

1.10.2. Šiaurės šalių aplinkos finansų korporacija (NEFCO)

1990 m. Danijos, Suomijos, Islandijos, Norvegijos ir Švedijos vyriausybės įsteigė Šiaurės šalių aplinkos finansų korporaciją (NEFCO). Šios korporacijos tikslas finansuoti Vidurio ir Rytų Europos šalių projektus, kurių tikslas švaresnė pramonės gamyba, mažesnis energijos suvartojimas, atliekų ir nuotekų tvarkymas vandens teikimui.³¹

NEFCO finansuoja projektus tokiose šalyse kaip Rusija, Ukraina, Estija, Latvija, Lietuva ir Baltarusija. NEFCO finansuojamus projektus galima suskirstyti į 5 kategorijas:

- vandens ir kanalizacijos;
- pramonė/ švarios technologijos;
- aplinkos apsauga ir paslaugos;
- energetiniai projektai;
- konsultacinės paslaugos.

Lietuvoje ši korporacija savo veiklą vykdo nuo 1998 m. Ir jau 2003 m. iš 35 patvirtintų švaros gamybos projektų 19 buvo įgyvendinta. Šių projektų dėka Lietuvoje yra sunaudojama mažiau elektros ir šilumos energijos, gamtinių išteklių ir žaliavų. Taigi NEFCO vienas iš aktyviausių tikslinių paskolų fondų Lietuvoje.³²

³⁰ LAAIF tynklapis. Prieiga per internetą: <http://www.laaif.lt/index.php?-373829229>

³¹ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos tynklapis.
Prieiga internete: http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=1830

³² Nordic Environment Finance Corporation. Prieiga internete: www.nefco.org

Lietuvoje NEFCA vienu metu galėtų finansuoti apie 75 – 300 projektų, ir galėtų jiems skirti apie 60 – 220 mln. eurų.³¹

1.11. Infrastruktūra ir jos vystymas, projektų parengimas

1.11.1. Infrastruktūros vystymas

Dažniausiai visuomenė žodį infrastruktūra supanta kaip veiklą, kuri gerina žmonių gyvenimo kokybę pažeisdama, netausodama aplinkos. Tačiau išvertus iš lotynų kalbos matome, kad jis apima ne tik kažko statymą, bet ir vietovę. (*Infra* – žemiau arba po, o *structura* – vietovė, statymas) Taigi infrastruktūra tai tam tikrų statinių, paslaugų, veiksmų sistema arba visuma. Visuma kuri reikalinga ir gali palaikyti, užtikrinti gyvybiškai svarbią visuomenei struktūrą. Kartais skirtingi šaltiniai teigia, kad žodis infrastruktūra apima kompleksą infrastruktūrinių sričių, transportą, ryšius, išsilavinimą, sveikatos apsaugą ir kt. Tačiau tarpusavyje šios sritis išsiskirsto į gamybinę ir socialinę infrastruktūrą.

Gamybinė infrastruktūra apima išorines sąlygas, kurios reikalingos gamybos, produkto plėtrai, pvz.: Keliams, uostams, sandėliams, energetikai, technologinėms paslaugoms. Kažkuriuose šaltiniuose gamybos infrastruktūra aprašoma kaip verslo infrastruktūra. Galbūt šis apibrėžimas tiksliau apibūdina šį infrastruktūros sektorių, nes verslas sudaro jo pagrindą.

Socialinės infrastruktūros sektoriui yra priskiriamos mokyklos, ligoninės, teatrai, stadionai. Šis sektorius atsakingas už bendrąjį švietimą, lavinimą, sveikatos apsaugą, socialines paslaugas, visuomenės saugumo institucijas ir dvasingumą.³³ Ši sektorių galima apibūdinti kaip vieną iš pagrindinių organizacijų sistemos krypčių.³⁴

Šiandien infrastruktūroje yra išskiriamas dar vienas sektorius, kuris yra labai aktualus šiuolaikinei aplinkos apsaugai. Jis vadinasi mišrios paskirties infrastruktūra.

Mišrios paskirties infrastruktūrai priklauso aplinkosauga, komunalinis ūkis. Visa tai ką žmonija sukūrė savo patogumui, tačiau naudojantis šiais patogumais yra nepamirštama apie gamtos išteklius. Tam kad kuo minimaliau naudoti gamtos išteklius šiame infrastruktūros sektoriuje yra naudojami tokie veiksniai kaip valymo įrenginių naudojimas, nacionalinių parkų saugojimas ir t.t.

Šiems veiksniams vykdyti infrastruktūra apima infrastruktūros objektus:

- fizinius asmenis;
- juridinius asmenis;

³³ Покропивный С. Ф. Экономика предприятия – КНЭУ, 2002, - ISBN 000-000-000-0

³⁴ Фролова Т. А. Экономика предприятия: конспект лекций – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005.

- kooperatyvus;
- valstybes ar savivaldybes;
- viešąsias įstaigas ir t.t.

Taigi infrastruktūra nėra vien tik gamybos veiksniai, kurie daro žalą aplinkai, tai veiksmas, kurie yra vykdomi tam tikram tikslui pasiekti. Tačiau kaip žinoma, šiandien siekiant tam tikro tikslo reikia nepamiršti laikytis visuotinai nusistovėjusių taisyklių.

1.11.2. Projektai

Šiuo metu ypač išpopuliarėjo įvairūs projektai, tačiau kažkurių projektų reikalingumas dažnu atveju yra labai abejotinas, nes net patys vadovai nesugeba atskirti einamųjų darbų nuo vykdomų specialių projektų ir einamuosius darbus vadina projektais. Tačiau einamieji darbai tikrai nėra projektai ir negali būti taip vadinami. Kita vertus einamieji darbai ir rengiami projektai gali būti tarpusavyje susiję, retkarčiais sutapdami jie turi bendrų bruožų. Vienas tokių pavyzdžių – kai dėl finansų trūkumo ir einamuosius darbus ir projektus atlieka tie patys asmenys. Projektas nuo kasdienių darbų skiriasi ir kitais reikšmingais bruožais.

Pagrindinis skirtumas yra tas, kad einamieji darbai atliekami pastoviai ir net gali kartotis, tuo tarpu projekto metu atliekamas darbas yra unikalus ir laikinas. Iš šio skirtumo aiškėja, kad projektas visada turi nustatytą pradžios ir pabaigos datą.

Projekto rengime ir vykdyme gali dalyvauti ir vienas asmuo ir didelė asmenų grupė, o projekto vykdymas gali tęstis net kelerius metus. Yra pastebėta, kad jeigu projektas rengiamas dešimt metų ir ilgiau, tai tikriausiai jo tikslas taip niekada ir nebus pasiektas. šie darbai galėtų būti vadinami projektais:

- naujų paslaugų arba produktų kūrimas;
- naujos, modifikuotos informacinės sistemos sukūrimas arba įvedimas;
- naujo produkto sukūrimas (projektavimas);
- politinė kompanija.

Projektas laikomas baigtu, kai ateina projekte numatyta pabaigos data, kai atsiranda veiksniai, liudijantys, kad projektas yra baigtas, kai pasiektas tam tikras tikslas arba kai pasidaro aišku, kad užsibrėžtas tikslas nebus pasiektas. Paskutiniu atveju betikslio projekto tęsimas dažnai laikomas ydinga praktika, tokia situacija nutinka kai projektą vykdančios žmonės tiesiog nežino kada sustoti.

Nepaisant, kad kažkurie projektai vykdomi metų metus, negalima jų priskirti pastoviams, einamiesiems darbams. Nepriklausomai nuo trukmės jie yra laikini ir vieną dieną turi pasibaigti, o einamieji darbai gali būti pabaigti, o po tam tikro laiko vėl atnaujinami.³⁵

Rengdami projektus koordinatoriai turi žinoti pagrindinę taisyklę – rengiant bet kokios trukmės projektą reikia ištirti ilgalaikius ir trumpalaikius su tuo projektu susijusius rezultatus, jo vykdymo pasekmes. Analizuojant projekto poveikį verta atsiminti, kad jis turi paveikti ne vieną kažkurią visuomenės grupę, bet visą visuomenę apskritai.

Rengiant projektus yra pamiršamas pakartotinumasis efektas, todėl daugelis projektų būna nepelningi. Taigi, kiekvienas investuotojas iš daugelio siūlomų projektų turėtų išsirinkti tokį, kuris atneštų kuo didesnę pelną. Tačiau jeigu atsitiko taip, kad investuotojas pasirinko netinkamą projektą, jis turi būti laiku sustabdytas. Projekto efektyvumą parodo išlaidos, jeigu projekto rengimo išlaidas padalinus visiems jo vykdytojams dar lieka pelno, tai projektas yra efektyvus.³⁶

Projektą ir jo vykdymą galima vadinti tiesiog projekto valdymu. Nepaisant, kad visi rengiami projektai turi tam tikrų bendrų bruožų ar elementų, kiekvienas iš jų yra vienintelis ir nepakartojamas. Norėdamas vykdyti projektą kiekvienas vykdytojas turi turėti specifinių žinių, šios žinios skiriasi nuo tų, kurias vykdytojas įgis dirbdamas grupėje su žmonėmis, kurie vykdys projektą.³⁵

Rengiant projektą reikia atlikti šiuos veiksmus:

1. *Nustatyti su projektu susijusią problematiką.* Projekto problema turi būti iškelta pačioje projekto rengimo pradžioje, dažniausiai problema parodo projekto aktualumą;
2. *Sugalvoti projekto pavadinimą.* Projekto pavadinimas turi atspindėti projekto idėją. Taip pat svarbu iš pradžių nustatyti projekto problematiką, o tik po to sugalvoti pavadinimą;
3. *Išsikelti projekto tikslą.* Po to kai daugelio problemų išrenkama pagrindinė, galima užsibrėžti tikslus;
4. *Nustatyti projektui keliamus uždavinius.* Uždaviniai dažniausiai skirstomi į susijusius su teorija, tai yra analizė, informacijos rinkimas, ir užduotis, susijusias su modeliavimu, bei prezentacijas. Vienas iš modeliavimo pavyzdžių galėtų būti eksperimentas. Dažniausiai užduotis yra skirstomi į užduotis susijusias su teorija, teorines užduotis: išanalizuoti, surinkti informaciją. Į užduotis susijusias su modeliavimu, tarkim praveisti tam tikrą eksperimentą. Į užduotis susijusias su prezentacijomis;

³⁵ Трофимов С. Что такое проект?. По материалам Project Management Institute (USA) 10/09/2001. Prieiga internete: <http://www.caseclub.ru/articles/whatproj.html>

³⁶ Страуп Р., Гвартни Дж. Алфукэ эконмкк. Частъ 1 – Kolonna Publications, 1996, - ISBN 5-88662-032-X

5. *Nusistatyti projekto hipotezę.* Hipotezė nustatoma atsižvelgiant į projekto tikslus;
6. *Aprašyti projekto veiksmų planą.* Projekto veiksmų planas turi būti kruopščiai parengtas, kadangi planas yra tarsi projekto darbų repeticija, kuri leidžia ištirti visus planuojamus veiksmus ir pataisyti arba atsisakyti nereikalingų veiksmų.

Planuodama organizacija gali:

- aptarti kiekvieno projekte dalyvaujančio asmens pareigas, tai padeda valdyti ir tinkama linkme nukreipti planuojamo projekto veiksmus;
- išnagrinėti kaip projekto atskiros dalys ir suplanuoti veiksmai atrodys susijungę į vieną vienetą, projektą;
- prognozuoti kada bus pasiekti projektui keliami tikslai ir tuo remiantis nusistatyti projekto darbų pabaigos datą.

Taigi, projekto rengiamas planas aptaria visus projekto veiksmus, detales. Kitaip tariant, gero projekto plane turėtų būti:

- tikslas;
- išlaidos ir pelno analizė;
- įvykdomumo analizė;
- visų reikalingų žingsnių sąrašas;
- projekto atliekamų darbų tvarkaraštis;
- reikalingų resursų aprašymas (įskaitant personalą).

Yra ir tokių projektų, kuriuose rezultatų kokybės lygis vaidina svarbų vaidmenį, taigi jų neįmanoma atlikti vienu mostu. Tokiu atveju projektas turi būti padalintas į keletą atskirų projektų, o jie savo ruožtu skaidomi į konkrečius elementus ir uždavinius. Perėjimo nuo uždavinių iki pagrindinio tikslo procesas vadinamas dekompozicija. Dekompozicija, kaip ir paprastas projektas prasideda nuo preliminarus plano paruošimo. Preliminarus planas plačiaja prasme nustatys projekto tikslus, laiko ir resursų apribojimus. Atliekami darbai turi būti aprašyti, po jų aprašymo turi būti sukurtas preliminarus biudžetas, grafikai ir poplaniai kiekvienam išskirtam projektui. Šie projektai turi turėti atskirus planus, kurie yra sudaromi lygiagrečiai su pagrindinio projekto planu. Į juos įeina:

- valdymo planas;
- kokybės valdymo planas;
- išlaidų valdymo planas;
- grafiko valdymo planas;
- kadro planas;
- žaliavų planas;

- ataskaitų planas;
- ir kiti planai, kurie yra laikomi būtinais;

7. *Parengti projekto materialinę išraišką.* Kiekvieno rengiamo projekto pabaigoje turėtų būti pristatytas tam tikras produktas, ar kitokia reikšminga ir naudinga tam tikros substancijos materialinė išraiška. Tai gali būti ir knyga ar brošiūrą, kuri dar vadinama viso darbo materialine išraiška, patvirtinančia projekto reikšmę ir svarbą. Vykdam projektą pagal ES struktūrinių fondų programas šis žingsnis yra privalomas;

8. *Parengti projekto išvadas.* Įgyvendinus visus projekto tikslus ir atlikus uždavinius, parengiamos projekto išvados. Jos parodo kaip pasiektas užsibrėžtas tikslas, ar pasitvirtino iškelta hipotezė, ar vykdytoją tenkina atlikti darbai. Taip pat išvadose gali būti aptariami su projektu susiję ateities planai bei perspektyvos.

Aprašyti žingsniai sudaro projekto struktūrą.³⁷

1.11.3. Veiksmai ES paramai gauti

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos suteikia galimybę organizacijoms rengti projektus, kurie skatina įmonių plėtrą, didina darbo vietų skaičių, diegia organizacijose naujas technologijas arba gauna subsidijas mokymams ir konsultacijoms. ES paramos fondai tai solidarumas ir sanglauda, nes jų pagalba yra mažinamas ekonominė ir socialinė atskirtis tarp skirtingų Sąjungos regionų.

Pirmiausia norint gauti ES paramą, reikia parengti ir pateikti projektą. Projekto kūrimas prasideda nuo tam tikrų prioritetų nustatymo ir verslo idėjos apžvalgos, arba problemos nagrinėjimo. Problemos ar prioritetų analizavimas padeda tinkamai suformuluoti projekto mintį, iš daugelio sprendimo būdų išrinkti tinkamiausią.

Norint objektyviai įvertinti organizacijos galimybes gauti finansinę paramą iš struktūrinių fondų, reikia atidžiai išnagrinėti esamas programas paramai gauti, jų uždavinius, sąlygas ir apribojimus. Šiame etape reikia surasti projekto finansavimo šaltinius, kurie 100 proc padengtų projekto išlaidas.

Jeigu po visų šių žingsnių nusprendžiama, kad pagal nustatytas struktūrinių fondų ir konkrečių programų sąlygas, projekto realizavimas būtų pelningas organizacijai, reikia suformuluoti projekto pavadinimą. Reikia nepamiršti, kad pavadinimas turi apibūdinti nustatytus projekto tikslus.

³⁷ Поташник М.М. Как подготовить проект на получение грантов – Педагогическое общество России, 2005.

Toliau reikia nustatyti projekto darbų apimtį. Darbo apimtį sudaro visus veiksmus, kurie bus vykdomi arba siejami su projekto vykdymu. Kai bus nustatyta darbo apimtį, reikia suburti komandą arba grupę specialistų, kurie bus atsakingi už visą procesą. Jais gali tapti ir organizacijos darbuotojai- ekspertai ir nepriklausomi vykdytojai.

Projekto dokumentų paruošimą galima padalinti į keturias dalis:

1. dokumentų reikalingų konkursams parengimą (pirkimams);
2. techniniai dokumentai (statybų projektas, techninė įrangos specifikacija);
3. verslo planas;
4. specifiniai dokumentai (pažymos, projektai, metinė ataskaita ir t.t.).

Konkursas. Konkursas yra viena pagrindinių sąlygų ES struktūrinių fondų paramai gauti. Jį atlieka pati organizacija arba tokią veiklą vykdančios konsultantai. Ruošiami dokumentai turi atitikti visus reikalavimus. Jeigu planuojamas projektas susijęs su statybomis, rekonstrukcija arba renovacija, tai norint gauti finansavimą pateikiant dokumentus turi būti paruoštas ir patvirtintas techninis darbų projektas.

Verslo planas. Verslo planas yra sudaromas pagal nustatytas taisykles. Jis labiausiai reikalingas projekto vykdytojams, kad jie galėtų objektyviai įvertinti savo projekto ekonominį pagrįstumą. Taigi, verslo planas tai instrumentas, kurio pagalba organizacija gali gauti papildomų lėšų. Šis dokumentas taip pat siejamas su tam tikromis sąlygomis papildomai dotacijai gauti.

Specifinė dokumentacija. Specifinė dokumentacija apima papildomų formų, pažymų, dokumentų, protokolų pildymą ir ruošimą. Reikėtų nepamiršti, kad dokumentų gavimas iš valstybinių institucijų gali užtrukti iki keturių savaičių, o kartais ir ilgiau.

Galimybė gauti paramą iš struktūrinių fondų yra vertinama pagal šiuos kriterijus:

- administracinį;
- bendro pobūdžio;
- specifinį įvertinimą.

Jeigu projektas atitinka numatytas sąlygas, tai pasirašoma sutartis su projektą administruojančia institucija. Pasirašius sutartį projektą reikia realizuoti, pateikti galutinę ataskaitą, o po šių veiksmų jau gaunama Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama.

Tačiau jau nuo 2010 m. vasario m. 11 d. projekto vykdytojas gali pateikti rangos ar prekių sąskaitas tiesiogiai įgyvendinančioms institucijoms kartu su mokėjimų prašymu.

Mokėjimas bus įvykdytas pagal sutartyje numatytą finansavimo proporciją. Be to, dabar pateikus draudimo įmonės garantiją arba laidavimą galima gauti iki 30 proc. vertės avansą.³⁸

1.11.4. ES programos

Šiandien pagal Nacionalinę bendrąją strategiją: “Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti“ Lietuvoje yra vykdomos 4 programos:

1. Žmogiškųjų išteklių plėtros programa;
2. Ekonomikos augimo veiksmų programa;
3. Sanglaudos veiksmų programa;
4. Techninių veiksmų programa.

Visos anksčiau išvardintos programos vykdomos nuo 2007 m. iki 2013 m. Šios programos yra koordinuojamos naudojant Europos žemės ūkio fondų paramą, kuri yra skirta kaimo plėtrai, Europos žuvininkystės fondo teikiamą paramą, 7-ąją bendrąją mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros paramą, Bendrąją konkurencingumo ir inovacijų paramą, Transeuropinių tinklų finansavimo priemonių lėšas. Esant poreikiui galima pasinaudoti ES iniciatyvomis Jeremie, Jaspers, Jessica ir kitomis ES finansinių institucijų teikiamomis galimybėmis.³⁹

Tačiau nepaisant visko, kiekviena parama yra skirtinga. Kaip pavyzdį išanalizuosime Europos žemės ūkio fondo paramą.

1.12. Europos žemės ūkio fondų parama

Europos žemės ūkio fondų parama skirta investicijoms į gamybą, infrastruktūrai vystyti, smulkiam ir vidutiniam verslui plėtoti. Taip pat ši parama padeda išspręsti socialines atskirties problemas. Taigi, Europos žemės ūkio fondų lėšos yra skiriamos kaimo vietovių plėtrai, struktūriniais pertvarkymams žemės ūkyje, naujiems ūkininkavimo metodams kurti. Ši parama yra itin aktuali žemdirbiams, nes pagrindiniai fondo tikslai yra:

- darbo vietų kūrimas;
- verslumo didinimas kaimo teritorijose;
- gyvenimo kokybės gerinimas;

³⁸ ES struktūrinė parama 2007–2013 metams. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/aktualijos/aktualija?lbtitem_id=090bdd538009f708

³⁹ Nacionalinė 2007–2013 kaimo plėtros strategija, Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija 2006–07–27. Prieiga internete: http://www.zum.lt/min/failai/2006-08-17_Strategija.pdf

- infrastruktūros plėtojimas kaime.

Žemės ūkio fondų parama finansuoja daugumą kaimo plėtros priemonių, tokių kaip agrarinė aplinkosauga, parama smulkiems, pusiau natūraliems ūkiams, parama diegiant ES standartus, ankstyvas ūkininkų pasitraukimas iš žemės ūkio veiklos, mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais, žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas miškais. Šios 6 kaimo plėtros priemonės yra finansuojamos todėl, kad šiandien žemės ūkis yra siejamas su aplinkosauga ir ekologišku ūkininkavimu, o tai reiškia, kad paramai gauti yra taikomi aukštesni kokybės standartai.

Šie standartai turi apimti Lietuvos kaimo plėtros išskiriamus uždavinius, problemas ir poreikius.

1 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros uždaviniai (problemos ir poreikiai)

Ekonominė padėtis, žemės ūkio ir maisto sektoriaus konkurencingumas (I kryptis)	Bendroji aplinkos būklė (II kryptis)	Bendroji socialinė ir ekonominė situacija (III kryptis)	Vietos lygmens partnerystė ir plėtra (IV kryptis)
1. Ūkininkų senėjimo tendencija, nepalanki žemės ir miško valdų struktūra, kooperacijos stoka, nepakankama žemės ūkio infrastruktūra.	1. Grėsmė aplinkai ir kultūros paveldui dėl intensyvios žemės ūkio miško tvarkymo praktikos. veiklos kai kuriose vietovėse ir žemės ūkio veiklos nutraukimo kitose vietovėse; trūksta subalansuotos privataus miško tvarkymo praktikos.	1. Mažos pajamos ir pajamų šaltinių trūkumas (per didelė priklausomybė nuo žemės ūkio veiklos).	1. Poreikis stiprinti vietos savivaldos ir demokratijos principus kaimo vietovėse, įskaitant savivaldybių ir vietos bendruomenių tarpusavio pasitikėjimo stiprinimą ir partnerystės ryšių kūrimą.
2. Dėl pernelyg siauro pobūdžio bei nepakankamo mokymo ir informacijos sklaidos ūkininkams, miško savininkams, jų darbuotojams ir	2. Nepakankama ekologiškų produktų pasiūla.	2. Kaimo vietovėse trūksta įgūdžių ir vietos iniciatyvos.	2. Poreikis stiprinti būtinuosius vietos lygmens pajėgumus.

1 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Ekonominė padėtis, žemės ūkio ir maisto sektoriaus konkurencingumas (I kryptis)	Bendroji aplinkos būklė (II kryptis)	Bendroji socialinė ir ekonominė situacija (III kryptis)	Vietos lygmens partnerystė ir plėtra (IV kryptis)
Kitiems kaimo gyventojams trūksta organizacinių gebėjimų, verslumo, novatoriškų iniciatyvų.	2. Nepakankama ekologiškų produktų pasiūla.	2. Kaimo vietovėse trūksta įgūdžių ir vietos iniciatyvos.	2. Poreikis stiprinti būtinuosius vietos lygmens pajėgumus.
3. MVĮ perdirbimo sektoriuje trūksta modernizacijos, sukuriama per mažai pridėtinės vertės, perdirbimo sektoriuje trūksta inovacijų, nepakankama žemės ūkio produktų rinkodara.	3. Dideli apleistos žemės ūkio paskirties žemės plotai.	3. Nepakankamai išvystyta socialinė ir fizinė infrastruktūra.	3. Finansinių šaltinių vietos organizacijų veiklai remti trūkumas.
4. Pirminė žemės ūkio produkcijos gamyba nemodernizuojama, trūksta naujų technologijų ir inovacijų, dauguma ūkių neatitinka ES Nitratų direktyvos reikalavimų. Perdirbimo įmonių ir pirminės žemės ūkio produkcijos gamintojų pajėgumai nesubalansuoti.	4. Dirvožemio rūgštėjimas ir erozija.	4. Būtinybė išsaugoti kultūros paveldą.	4. Trūksta patirties rengiant paraiškas ir projektus, kurie galėtų būti finansuojami iš įvairių šaltinių.
5. Per mažas privataus miškų sektoriaus konkurencingumas.	5. Blogos kokybės geriamasis vanduo šachtiniuose šuliniuose.	5. Silpna MVĮ plėtra kaimo vietovėse.	5. Nepakankamai naudojamos pažangios informacinės technologijos.
	6. Poreikis kovoti su klimato kaita.		
	7. Biologinės įvairovės mažėjimas ir kai kurių rūšių išnykimo rizika.		

Šaltinis: Nacionalinė kaimo plėtros 2007-2013 metų strategija

Kaip galima pamatyti 1 lentelėje nacionalinė kaimo plėtros strategija apibūdina valstybės politiką įgyvendinant 2007 – 2013 metų kaimo plėtros programą. Pagal šią programą yra išskiriamos 4 kaimo plėtros strategijos kryptis:

- žemės, maisto ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas;
- aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas;
- gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas ir ekonominės veiklos įvairinimas;
- Leader.

Kiekviena iš aukščiau nurodytų krypčių išskiria bendrus Lietuvos kaimo plėtros tikslus ir atskirus, pritaikytus tik tam tikrai krypčiai, tikslus ir prioritetus.

Bendri Lietuvos kaimo plėtros tikslai apima:

- žemės ir maisto ūkio konkurencingumo didinimą;
- ekonominės veiklos kaime įvairinimą;
- gyvenimo kokybės kaime gerinimą.

Tačiau reikia pabrėžti, kad visi šie tikslai turi būti vykdomi tam, kad būtų sumažintas atskirtis tarp miesto ir kaimo, atskirų regionų. Taip pat vykdant aukščiau išvardintus tikslus reikia puoselėti žmogiškąsias, gamtines ir kitas vertybes.

Nagrinėjant kiekvieną Lietuvos kaimo plėtros kryptį atskirai išskiriami šie tikslai:

2 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros krypčių tikslai ir prioritetai

Žemės, maisto ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas	Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas	Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas ir ekonominės veiklos įvairinimas	Leader
<i>Tikslas</i> Plėtoti modernų, gebantį konkuruoti žemės, maisto ūkį ir miškininkystės sektorių	<i>Tikslas</i> Gerinti aplinką, kraštovaizdį, racionaliai naudojant žemės išteklius bei remiant tausojančio žemės ir miškų plėtrą	<i>Tikslas</i> Gerinti gyvenimo kokybę ir gyventojų užimtumą kaimo vietovėse	<i>Tikslas</i> Skatinti kaimo plėtrą per vietos iniciatyvas ir partnerystę
<i>Prioritetai</i> Ūkio ir miško valdų struktūros gerinimas.	<i>Prioritetai</i> Aplinkai palankios ūkininkavimo	<i>Prioritetai</i> Alternatyvių pajamų šaltinių ir darbo kaime.	<i>Prioritetai</i> Skatinti kaimo plėtrą per vietos iniciatyvas
Modernizacijos kokybės lygio kėlimas. Žmogiškųjų išteklių didinimas	praktikos skatinimas Klimato kaitos sumažinimas Biologinės įvairovės išsaugojimas ir ūkinės veiklos palaikymas	Fizinės ir socialinės kaimo infrastruktūros gerinimas. Žmogiškojo potencialo stiprinimas.	ir partnerystę, įtraukiant bendruomenės, vietos valdžios ir verslo atstovus

Šaltinis: Nacionalinė 2007 – 2013 metų kaimo plėtros strategija

Kaip matome iš pateiktų lentelių, siekiant gauti Europos žemės ūkio paramą visi veiksmai turi būti vykdomi pagal Nacionalinės strategijos planą, turi būti atsižvelgta į Lietuvos teisės aktų nustatytas normas. Taip pat, parama turi atitikti numatytus reikalavimus.³⁹

Galima pastebėti, kad Lietuvos kaimo plėtros uždaviniai, problemos ir poreikiai yra tiesiogiai susiję su ES darnaus vystymo strategija. Pagrindiniai šios strategijos tikslai yra:

- aplinkosauga;
- socialinė lygybė ir sanglauda;
- ekonomikos klestėjimas;
- regionų vystymas;

Taigi ES darnaus vystymo strategija nagrinėja tokias sritis kaip aplinkosauga, ekonomikos vystymas, socialinis vystymas ir regionų vystymas. Reikėtų pabrėžti, kad visi šie tikslai turi atitikti tarptautinius įsipareigojimus.

Aplinkosaugai priskiriama:

- oro kokybė. Oro kokybė nagrinėja šiltnamio reiškinių sukeliančių dujų emisiją CO₂ ekvivalentu, aplinką rūgštinančių junginių (SO₂, NO_x), pažemio ozono pirmtakų (NO₂, nemetaniniai lakieji organiniai junginiai) emisiją ir miestų oro kokybę;
- vandens kokybė. Tai užteršto vandens nuotekų išvalymas iki atitinkamų normatyvų, paviršinių vandens telkinių vandens kokybė, organinių medžiagų, azoto ir fosforo junginių patekimas į Baltijos jūrą ir požeminio vandens kokybė;
- kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė. Miškų plotų, saugomų teritorijų plotų, rekultivuotų teritorijų plotų ir eroduojamos žemės plotų pokyčius;
- atliekų tvarkymas. Gamybos atliekų tvarkymas, atliekų rūšiavimas, perdirbimas, biologiškai skaidžių atliekų tvarkymas ir pavojingų atliekų srautai;

Ekonomikai priskiriama:

- ekonomikos augimas, energijos sąnaudų ir aplinkos teršimo pokyčiai. Detaliau analizuojant, ekonomikos vystymas nagrinėja tokias sritis kaip transportas, pramonė, energetika, žemės ūkis, būstas ir turizmas.

Socialinės lygybės ir sanglaudos sričiai priskiriama:

- užimtumas;
- skurdas ir socialinė atskirtis;
- visuomenės sveikata;
- švietimas;
- mokslas;

- kultūros savitumo išsaugojimas;
- darnus vartojimas;

Regionų vystymui yra priskiriamas teritorijų vystymas, pagrindinis šios srities tikslas yra išanalizuoti ir sumažinti regionų skirtumus.

Taigi, nacionalinė 2007 – 2013 metų kaimo plėtros strategija kaip ir ES darnaus vystymo strategija iškelia tokius klausimus kaip gamtinių ir kitų išteklių naudojimą atsižvelgiant į dabartinę ekologinę situaciją. Taip pat skatina ekonomikos augimą, novatoriškumą, užtikrina aukštą gyvenimo lygį, tačiau tuo pat metu mažina užterštumo lygį. Svarbiausias minėtų strategijų tikslas yra skatinti tvarų vystymą.⁴⁰

⁴⁰ Atnaujinta ES tvaraus vystymosi strategija – Briuselis: 2006 m. birželio 26 d.

2. PILNŲ NAMŲ BENDRUOMENĖS ANALIZĖ

2.1. Pilnų namų bendruomenės aprašymas

Mintis apie bendruomenę kunigui vienuoliui Valerijui Rudzinskui kilo, kai atsirado pagalbos prašančių žmonių, įklimpusių į priklausomybių liūną, visuomenės atstumtų, atėjusių iš šiukšlynų, dažnai nereikalingų net artimiesiems. Taip 1997 m. Alytaus rajone savo veiklą pradėjo „Pilnų namų“ bendruomenė. Norint gauti sutikimą kurti bendruomenę, 1999 m. vasarą Jo Ekscelencijai Kaišiadorių Vyskupui Juozui Matulaičiui buvo pristatyti bendruomenės Įstatai, taisyklės, gyvenimo tvarka. Tais pačiais metais Pilnų namų bendruomenė tvirtai įsikūrė Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje Panaros kaime, Merkines seniūnijoje, Varėnos rajone.⁴¹

Taigi nuo pat bendruomenės įkūrimo Jo Ekscelencija Kaišiadorių Vyskupas Juozas Matulaitis tapo savotišku „Pilnų namų“ bendruomenės globėju, kuris 2001 m. liepos 2 d. patvirtino jos Įstatus ir suteikė jai bažnytinio juridinio asmens statusą.⁴²

2004 m. rudenį Pilnų namų bendruomenė buvo priversta išsikelti iš Nemunaičio miestelio, kur buvo apsistojusi nuo 1997 m. Švenčiausiosios Mergelės Marijos gimimo parapijoje. Vietiniai žmonės nepritarė bendruomenės įkūrėjo, kunigo vienuolio Valerijaus Rudzinsko veiklai. Jiems nepatiko į Nemunaičio miestelį atvykstančių narkomanų draugija.

Dėl to 2005 metų ankstyvą pavasarį bendruomenė persikėlė į nuošalų vienkiemį Panaros kaime, Varėnos rajone, Dzūkijos nacionaliniame parke.

Nuo 2005 m. Pilnų namų bendruomenė priklauso Vilkaviškio vyskupijai. Todėl Jo Ekscelencija vyskupas Rimantas Norvilas iš naujo patvirtino bendruomenės įstatus ir 2006 m. birželio 29 d. bendruomenės koplyčiai suteikė Dievo Gailestingumo koplyčios titulą. Nuo 2007 m. balandžio 17 d. Jo Eminencija Vilniaus arkivyskupas metropolitas kardinolas Audrys Juozas Bačkis taipogi prisijungė prie Pilnų namų bendruomenės veiklos sutikdamas tapti bendruomenės globėju ir dvasiniu vadovu. 2009 m. liepos m. Pilnų namų bendruomenė šventė savo 10 – metį.⁴¹

Pagrindinis bendruomenės tikslas yra padėti visuomenės atstumtiems ir priklausomybės ligomis sergantiems žmonėms, taip pat labai svarbu kartu su mokymu gyventi blaiviai diegti bei puoselėti dvasines ir žmogiškąsias vertybes. Taigi šios bendruomenės narių, kaip ir pačios bendruomenės **misija** yra per bendrą krikščionišką gyvenimą būti arčiau Dievo. Šios

⁴¹ Janina. Apsilankius Pilnų Namų Bendruomenėje// DRAUGAUKI.ME, 2009, liepos 12 d.
Prieiga internete: <http://www.draugauki.me/2009/07/apsilankius-pilnu-namu-bendruomeneje/>

⁴² Pilnų namų bendruomenės tynklapis.
Prieiga internete: http://www.pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=bendruomene

bendruomenės gyvavimo šaltinis yra viltis tų žmonių, kurie palūžo ir tapo atstumtaisiais. Būtent dėl to bendruomenė pasivadino Pilnų namų bendruomene, tarsi pabrėžiant, kad ši bendruomenė, kiekvienam atstumtam, priklausomybės ligomis sergančiam žmogui gali suteikti viską, ką jis prarado: ne tik namus, bet ir šilumą, palaikymą, psichologinę pagalbą.⁴²

Dar viena svarbi bendruomenės misijos dalis – „užtarimo malda“. Bendruomenės broliai ir kiti čia gyvenantys vyrai kasdien meldžiasi už tuos, kurie prašo „užtariamąsios maldos“.

Taip pat reikėtų pabrėžti kad socialinė – psichologinė pagalba šioje bendruomenėje, kaip ir visose kitose bendruomenėse suteikiama nemokamai. Priklausomybės ligomis sergantiems žmonėms taikoma 12 žingsnių programa, kuri trunka iki 18 mėnesių ir vadinama reabilitacine programa.

Nuolatinis dvasininkijos pasaulio atstovų dalyvavimas bendruomenės veikloje rodo, kad Pilnų namų bendruomenė yra bendruomenė vienijanti tikinčiuosius. Ją netgi būtų galima pavadinti katalikų bendrija. Tikėjimo ugdymas šioje bendruomenėje yra vienas iš pagrindinių reabilitacijos metodų. Tikėjimo pagalba atstumtieji žmonės grįžta į normalų visuomeninį gyvenimą.

Tačiau reikėtų pabrėžti kad kaip ir kiekvienoje bendruomenėje, šioje bendruomenėje yra savų taisyklių, dar vadinamų pakopomis, kurios įvedamos liturginėmis apeigomis.

Pagrindinės taisyklės - pakopos yra šios:

- bendruomenės nariais gali tapti tik vyriškos lyties atstovai nuo 18 iki 30 metų;
- į bendruomenę atvykti galima tik iš anksto susitarus;
- ilgam laikui pasilieka tik po 1 – 3 mėnesio bandomojo laikotarpio ir tik tuo atveju, jei atvykusiojo elgesys buvo nepriekaištingas;
- asmenys privalo pateikti bendruomenės Tarybai prašymą tapti tiriančiuoju arba ugdomuoju. Dažniausiai juo būnama nuo 6 mėn. iki dvejų metų;
- asmenys privalo išklausti ugdomosios programos kursą;
- po ugdomosios programos asmenys pateikia prašymą tapti pašauktaisiais, pašauktųjų formacija trunka nuo vienerių iki dvejų metų. Tuo metu pašauktieji privalo vilkėti bendruomenės drabužius, privalo laikytis duotų, laikinų nuo 1 iki 3 metų, įžadų bendram gyvenimui ir misijai;

Tik po bendruomenės Tarybos vienbalsio pritarimo jaunuoliai duoda galutinius įžadus. Galutiniai įžadai tai pažadas likusį gyvenimą gyventi kartu, liudyti Evangeliją ir vykdyti bendruomenės pašaukimą.⁴²

Tačiau reikėtų pabrėžti, kad į Pilnų namų bendruomenę negali patekti asmenys neatlikę detoksikacijos, jaunesni nei 17 ir vyresni nei 30 metų amžiaus.

Kaip jau minėta, Pilnų namų bendruomenė turi savo įstatus, nuostatus, dienotvarkę, vidaus gyvenimo taisyklės, savo ženklą ir drabužį. Pagal vidaus gyvenimo taisyklės keturis kartus per dieną yra kalbamos Dievo tautos liturginės valandos. Visi privalo dalyvauti Šv. Mišiose. Jų metu yra vykdomos įvairios dvasinės pratybos, darbai. Šv. Mišiose vykdomos studijos. Tokia veikla pabrėžia bendruomenės pasirinktą šūkį – GAILESTINGUMAS IR IŠTIKIMYBĖ.

Pilnų namų bendruomenės dienotvarkė atitinka įprastą vienuolyno dienotvarkę, kuri yra pritaikyta bendruomenės misijai. Todėl atvykstantiems svečiams taip pat reikėtų laikytis bendruomenės taisyklių ir perskaityti bendruomenės atmintinę (1 priedas).

Bendruomenėje gyvena ir nuo priklausomybių gydosi apie 10 - 20 žmonių. Juos tėvas Valerijus Rudzinskas vadina savo vaikais. Bendruomenėje taip pat gyvena keturi pasišventusieji broliai ir įkūrėjas. Jie sudaro Aukščiausią bendruomenės valdymo organą – Tarybą. Taigi bendruomenės nariai yra skirstomi į brolius, besirengiančius pasišvęsti, globojamuosius ir asmenis atliekančius reabilitaciją. Į brolius gali pretenduoti tik psichiškai sveiki žmonės, besirengiantys pasišvęsti. Globojamieji, tai žmonės turintys psichikos sutrikimų, pavyzdžiui Dauno sindromą, tačiau negyvenantys bendruomenės teritorijoje. Asmenys atliekantys reabilitaciją - tai priklausomybės ligomis sergantys žmonės, gyvenantys bendruomenės teritorijoje, tačiau nesantys broliais.

Per dešimt *Pilnų namų* bendruomenės gyvavimo metų, čia pabuvojo daugiau kaip trys šimtai tokių asmenų.

Kadangi Pilnų namų bendruomenę tinkamiausia priskirti prie ankstyvųjų žemdirbių, jai būdingas ūkio priskyrimas sau, ši bendruomenė yra giminystės tipo, išsivysčiusios genties rūšies. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad šį bendruomenę siekia pereiti nuo tradicinės bendruomenės prie vienuolyno bendruomenės tipo, bendruomenėje yra nustatyta griežta narių padėtis, tokia kaip bendruomenės broliai, besirengiantys pasišvęsti, globojamieji asmenys ir asmenys atliekantys reabilitaciją. Pilnų namų bendruomenės struktūrą galima vadinti formalios bendruomenės struktūra.

2.2. Pilnų namų bendruomenės nariai

Kaip bebūtų skaudu, ne visi sugeba susitaikyti su savo priklausomybe ir išsigyti. Pasak tėvo Valerijaus Rudzinsko, sunkiausia persilaužimo laikas ir adaptacija bendruomenėje.

„Svarbiausia juos mylėti, neniekinti, priimti kaip savo gyvenimo dalį. Tada jie atsivers, ir keisis. Nereikia bandyti ieškoti kaltų dėl nenusisėkusio gyvenimo, versti kaltės tėvams, aplinkybėms ar mokyklai“, – sako kunigas vienuolis Valerijus Rudzinskis.

Visą dvylikos mėnesių reabilitacijos kursą baigti pavyksta ne visiems į bendruomenę atvykusiems. Kiti neištveria, grįžta į žlugdantį gyvenimą:

„Būna, vyrai neištveria, išeina, palieka bendruomenę, miršta, laidojame ir meldžiamės už juos. Mokome juos įprasti šauktis Jėzaus pagalbos, galbūt jie išėję pasiekia ne mažiau, nei gyvendami čia“, – sako kunigas vienuolis Valerijus Rudzinskis

„Keli mano vaikai baigė universitetus, sukūrė šeimas, vienas dirba Šiaulių arkivyskupijos jaunimo centre, kitas, kuris dar nebuvo pakliuvęs į įskaitą – Vidaus reikalų ministerijoje“, – pasakoja bendruomenės įkūrėjas.

Bendrijos miškelyje stovi koplytstulpis „Siekis“, kuriame įrėžiami visą reabilitacijos programą *Pilnų namų* bendruomenėje baigusiujų vardai ir pavardės. Nuo koplytstulpio pastatymo dienos įrėžti jau šeši vardai.

2.2.1. Reabilitacijos eiga

Pasak tėvo Valerijaus Rudzinsko, reabilitaciją sudaro 3 svarbiausios dalys:

1. dvasinis ugdymas su malda;
2. darbo terapija;
3. 12 žingsnių programa: pripažinti, kad žmogus tapo bejėgis prieš alkoholį ar narkotikus, patikėti, kad Dievas gali sugrąžinti sveiką protą, apsispręsti savo gyvenimą atiduoti į jo rankas, stropiai ir be baimės ištyrinėti save ir atsiduoti Dievui, apvalančiam nuo visų charakterio ydų, prašyti jo padėti įveikti trūkumus, vykdyti jo valią.

Pasak kunigo vienuolio Valerijaus Rudzinsko, į bendruomenę atvyksta susikaustę, daug iškentėję žmonės, todėl bendruomenėje gyvenantys ir sveikstantys jaunuoliai negali žiūrėti televizoriaus, klausytis radijo, skaityti pasaulietiškos spaudos

2.3. Varėnos rajono, Dzūkijos nacionalinio parko, Panaros kaimo aplinkos vertinimas

Pilnų namų bendruomenė yra įsikūrusi pačiame piečiausiame ir rečiausiai apgyvendintame, Lietuvos Respublikos kampe, Varėnos krašte. Šis rajonas Lietuvoje yra pats didžiausias ir pats miškingiausias. Net 65,7 proc. krašto ploto užima miškai.

Varėna yra miškų, smėlingų lygumų ir žemyninių kopų kraštas. Šiame Lietuvos rajone teka tokios upės kaip Nemunas, Merkys, Šalčia, Ūla ir daugybė mažų upelių, tokių kaip Skroblus ir Uosupis, ir yra 160 ežerų.

Nuo 1946 metų šis kraštas buvo paskirstytas į apskritis, o nuo 1950 metų į rajonus. Šiandien Varėnos kraštas turi 8 seniūnijas: Jakėnų, Kaniavos, Marcinkonių, Matuizų, Merkinės,

Valkininkų, Varėnos ir Vydenių. Trečdalį Varėnos ploto užima Dzūkijos nacionalinis parkas, Čepkelių valstybinis rezervatas.⁴³

2.3.1. Čepkelių valstybinis rezervatas

Čepkelių valstybiniame rezervate yra didžiausios Lietuvos Pelkės ir jas supantys miškai. Dar detaliau, tai būtų didžiausi Lietuvos spanguolynai, akmenys geologinis, Glėbo ir Spenglos hidrografiniai, Merkio ichtiologinis, Ilgininkų telmologinis, Taurupio ir Ūlos kraštovaizdžio draustiniai ir Rūdininkų girios biosferos dalys, bei 63 Lietuvos valstybės saugomi paveldo objektai:

- Akmuo „Kiškio bažnyčia“;
- Du akmenys su „Jaučio pėda“;
- Liškiavos atodanga;
- Skroblaus versmės;
- Versmė „Ūlos akis“;
- Didžioji Jonionių griova;
- Krušonių skardis;
- Mančiagirės skardžiai;
- Mardasavo skardis;
- Rudnios cirkas;
- Rudnios pietinis kalvaragis;
- Rudnios šiaurinis kalvaragis;
- Sarkajiedų dauba;
- Trakiškių kalvagūbris;
- Uciekos skardis;
- Bajorės rėva;
- Netiesų ežerėliai;
- Siuvėjo rėva;
- Aukštaragio augavietė;
- 41 drevėta pušis;
- Dūbo pušis;

⁴³ Varėnos rajono savivaldybės tinklalapis.

Prieiga internete: <http://www.varena.lt/lt/apie-rajona/varenos-istorija.html>

- Lietuvio liepa;
- Zervynų ąžuolas.

2.3.2. Dzūkijos nacionalinis parkas

Dzūkijos nacionalinis parkas, kuriame ir įsikūrė Pilnų namų bendruomenė, taip pat pilnas saugomų teritorijų.

Jo plotas užima 58519 ha, ir priklauso net 4 – ių savivaldybių teritorijoms. Net 90,7 proc. parko teritorijos užima miškai. Jame yra:

- 3 rezervatai;
- 28 draustiniai, iš kurių - 8 kraštovaizdžio, 16 gamtinių ir 4 kultūriniai;
- 79 kaimai;
- Merkinės miestelis;
- 30 upių ir upelių;
- 48 ežerai, kurių bendras plotas 232 ha;
- daugiau kaip 650 rūšių aukštesniųjų augalų;
- 771 rūšis kepurėtųjų grybų;
- 258 rūšių kerpių;
- 54 rūšys žinduolių;
- ne mažiau kaip 198 rūšys paukščių;
- 7 rūšys roplių;
- 9 rūšys varliagyvių;
- 38 rūšys žuvų;
- 760 rūšių drugių;
- 250 Lietuvos raudonosios knygos rūšių, tai būtų: 87 augalų, 39 grybų ir kerpių; 44 bestuburių, 4 žuvų, 5 varliagyvių ir roplių, 57 paukščių ir 15 žinduolių;
- 18 gamtos paminklų;
- 27 gamtos paveldo objektai;
- 54 valstybinės;
- daugiau kaip 80 vietinės reikšmės kultūros paveldo objektų;
- Merkinės piliakalnis - XI-XVII a.
- Merkinės Šv. Mergelės Marijos dangun ėmimo bažnyčia - XVII a. architektūros paminklas;
- Liškiavos piliakalnis - III a.p.m.e. - IX m.e.a.;

- Liškiavos Švč. Trejybės vėlyvojo baroko stiliaus bažnyčia;
- Buvęs Dominikonų vienuolynas;
- Marcinkonių Simono ir Judo Tado bažnyčia pastatyta apie 1880 m. XX a. Pradžioje;
- Zervynos, Musteika, Dubininkas, Lynežeris - architektūros paminklai;
- 5 muziejai: etnografijos, kraštotyros, laisvės kovų ir genocido, Vinco Krėvės-Mickevičiaus, T. Ivanausko zoologijos muziejaus filialas.

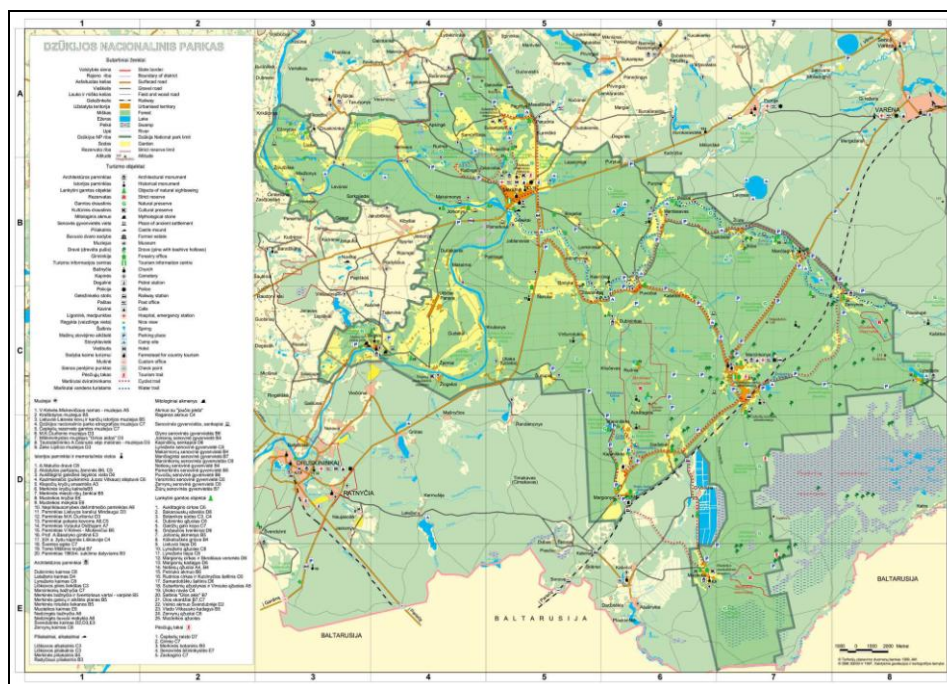
Apie du trečdalius Dzūkijos regioninio parko teritorijos sudaro smėlingoji Dainavos lyguma. Didžiausių pelkių plotai yra Musteikos kaimo ribose. Ežerai šioje vietovėje yra juostinio – fragmentinio tipo. Pievų Dzūkijos nacionaliniame parke nėra tiek daug. Jos plyti Merkio, Grūdų, Ūlos bei kitų upių salose ir slėnių šlaituose. Prie didžiausių parko pievų priskiriamos Merkio žemupio alpinės pievos. Šioje teritorijoje įsikūrusi Pilnų namų bendruomenė.⁴³

Taigi Pilnų namų bendruomenė yra įsikūrusi smėlingoje Dainavos lygumoje, Dzūkų aukštumoje ir Eišiškių plynaukštėje. Čia klimatas labiau panašus į kontinentinį nei kitose Lietuvos dalyse, 65,7 proc. teritorijos užima miškai, 22,6 proc. - žemdirbystės plotai, 2,4 proc. - pramonės įmonės ir keliai, 2,2 proc. - vandenys, 1,2 proc. - miestai ir gyvenvietės, 5,9 proc. - kitos paskirties plotai.⁴²

Šie duomenys dar kartą patvirtina, kad Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje Panaros kaime, Merkinės seniūnijoje, Varėnos rajone, kuriame yra įsikūrusi Pilnų namų bendruomenė, yra vieta kurioje nėra palankių sąlygų ūkininkavimui. Ūkininkavimas miškingose, smėlingose vietovėse yra retas reiškinys.

2.4. Varėnos rajono, Dzūkijos nacionalinio parko, Panaros kaimo infrastruktūros vertinimas

Infrastruktūra Varėnos rajone yra gerai išvystyta, nes rajonas yra pačiame Lietuvos respublikos pakraštyje ir ribojasi su Baltarusijos Respublika.

1 pav. Dzūkijos nacionalinio parko žemėlapis

Šaltinis: Dzūkijos nacionalinio parko tinklalapis. Prieiga per internetą:

<http://www.dzukijosparkas.lt/zemelapiai.htm>

Į Varėną galima atvykti traukiniu, autobusu, taksi arba automobiliu. Automobilių ir kelių tinklas šioje vietovėje yra gerai išplėtotas. Per rajoną yra nutiesti keli plentai.

Nuo 10 didžiųjų Lietuvos miestų iki Varėnos yra vidutiniškai 183, 10 km. Nuo Varėnos iki:

1. Vilniaus 84 km;
2. Kauno 115 km;
3. Klaipėdos 329 km;
4. Šiaulių 260 km;
5. Panevėžio 220 km;
6. Alytaus 49 km;
7. Marijampolės 110 km;
8. Mažeikių 342 km;
9. Jonavos 140 km;
10. Utenos 182 km.

Į Dzūkijos regioninį parką galima atvykti tuo pačiu transportu. Iš Vilniaus miesto galima atvykti:

- Traukiniu (Vilnius - Marcinkonys). Daugiau informacijos apie traukinių tvarkaraščius rasite www.litrail.lt;

- Automobiliu (keliai A4, 127);
- Autobusu. Daugiau informacijos apie autobusų tvarkaraščius rasite <http://www.transportas.lt/tvarkarasciai.php?trusis=10>;
- Taksi.

Iš Kauno miesto galima atvykti:

- Autobusu (Kaunas - Druskininkai). Daugiau informacijos apie autobusų tvarkaraščius rasite <http://www.transportas.lt/tvarkarasciai.php?trusis=10>;
- Automobiliu (keliai A1, 129);
- Taksi.

Iš Klaipėdos miesto galima atvykti:

- Autobusu, mikroautobusu;
- Automobiliu (keliai A1, 129). Daugiau informacijos apie autobusų tvarkaraščius rasite <http://www.transportas.lt/tvarkarasciai.php?trusis=10>;
- Taksi.⁴³

Taigi infrastruktūra iki Pilnų namų bendruomenės yra gerai išvystyta. Tačiau reikia nepamiršti, kad Pilnų namų bendruomenė taip pat yra infrastruktūros objektas. Kadangi bendruomenė yra uždara, bendruomenės nariai negali lankytis visuose šios vietovės infrastruktūros objektuose, todėl bendruomenės teritorijoje yra sukurta savita, uždara infrastruktūra.

2.4.1. Pilnų namų bendruomenės infrastruktūros vertinimas

Pilnų namų bendruomenės teritorijoje esančią infrastruktūrą galima priskirti prie mišrios paskirties infrastruktūros, kuri yra sukurta žmonėms, tačiau naudojantis jos patogumais yra nepamirštama apie gamtos išteklius. Bendruomenės nariai pasirūpino, kad teritorijoje gyvenantiems nariams nieko netrūktų. Joje yra:

- Sodyba;
- patalpa skirta paskaitoms, seminarams;
- Dievo gailestingumo koplyčia;
- namų ūkio pastatas;
- vaistažolių džiovyklos pastatas;
- Valgykla.

Teritorijoje yra ekologiška buitinių atliekų valymo, vandentiekio ir nuotekų sistemos. Visi pastatai, esantys bendruomenės teritorijoje yra pastatyti iš ekologiškų medžiagų.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Pilnų namų bendruomenės infrastruktūra yra išvystyta nekenkiant aplinkai.

2.5. Pilnų namų kaimo bendruomenės problemos ir jų sprendimo būdai

Pasak Pilnų namų bendruomenės kunigo vienuolio Valerijaus Rudzinsko, sunkumų bendruomenėje nekyla. Tačiau kaip ir daugelis organizacijų, Pilnų namų bendruomenė susiduria su finansinių išteklių trūkumu. Tai yra pagrindinė Pilnų namų bendruomenės problema.

Kai bendruomenė persikėlė į sodybą, esančią nuošalioje vietoje Dzūkijos miške, bendruomenės nariams reikėjo daugiau nei prieš šimtmetį pastatytą svirnelį ir gyvenamąjį namą pritaikyti vienuolyno tipo bendruomenei.

Tai buvo viena iš pagrindinių bendruomenės problemų. Tačiau ši problema buvo sprendžiama ir tebesprendžiama padedant rėmėjams. Per penkis darbo metus Panaros kaime Pilnų namų bendruomenė pastatė ir įrengė reikiamus inžinerinius tinklus: elektros tinklus, vandentiekį su arteziniu gręžiniu, nuotekų sistemą su biologiniais valymo įrenginiais, valgyklą, namų ūkio pastatą, patalpą skirtą paskaitoms, Dievo gailestingumo koplyčią ir netgi vaistažolių džiovyklos pastatą.

Reikėtų pabrėžti kad, JTVP Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP), UAB Akmenės cementas, UAB Agva, UAB Amalva, UAB Baltijos polistirenas, UAB Kauno šilas, UAB Kovadis, UAB Metalų komercijos agentūra, UAB Paroc, Rytų skirstomieji tinklai, UAB Rokų keramika, UAB Sanlangis, UAB Savos girios, UAB Simpras, UAB Systemair, UAB Stropuva, UAB Šilnuta, UAB Tuplex Baltic, UAB Uponor, UAB Varėnos statyba, UAB Vilpra, UAB Vlatausa ir kitos organizacijos parėmė bendruomenę ne tik finansiškai. Šios organizacijos aprūpino Pilnų namų bendruomenę visomis statybinėmis medžiagomis, reikalingomis pastatams pastatyti ir įrengti.

Taigi bendruomenės gyvenimo ašis – koplyčia, buvo įrengta buvusiam kluone. Buvusiam tvarte įrengta valgykla ir keli kambarėliai pasišventusiems broliams. Užpernai iškilo moderni vaistažolių džiovykla, pirtis.

Tačiau nepaisant sparčiai rengiamų ir vykdomų projektų, pati pagrindinė problema iki šiol nėra išspręsta. Nėra įrengto gyvenamojo namo.

Priklausomybės ligomis sergančių žmonių nuolat daugėja, kasmet vis mažėja žmonių sergančių priklausomybės ligomis amžius, dėl to didėja jaunų žmonių mirtingumas ir žmonių, kurie kreipiasi į Pilnų namų bendruomenę dėl pagalbos, skaičius.

Kiekvienais metais daugėja norinčiųjų pradėti reabilitacijos nuo priklausomybės ligų kursą. Tačiau bendruomenė gali padėti ne visiems, nes teritorijoje nėra įrengta ne tik

gyvenamųjų patalpų bendruomenės nariams, bet ir komplekso reabilitacijos grupei, – pasakojo Pilnų namų bendruomenės projektų vadovė Rūta Jakubonienė.

3. PILNŲ NAMŲ BENDRUOMENĖS VAISTAŽOLIŲ ŪKIO PANAROJE KAIP APLINKAI PALANKAUS ŪKININKAVIMO DZŪKIJOS NACIONALINIAME PARKE PAVYZDŽIO PROJEKTAS

3.1. Projekto aprašymas

Atlikus papildomus dirvožemio tyrimus 2005 m. spalio 28 dieną Pilnų namų bendruomenė pradėjo vykdyti projektą, kuris buvo pavadintas „Vaistažolių ūkis Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdys“. Panaros vietovės yra ne itin palankios ūkininkavimui. Šiose Lietuvos žemėse ūkininkavimas neturi perspektyvos. Tačiau, nepaisant to, Pilnų namų bendruomenės nariai atrado sritį, kurią galima būtų vystyti šiose žemėse, išlaikant gamtovaizdį, paliekant atviras erdves ir neužteršiant gamtos. Vaistažolių auginimui šios Lietuvos žemės puikiausiai tiko. Projektas buvo rengiamas kartu su Jungtinių tautų vystymo programa, kurios vienas iš pagrindinių tikslų yra mažinti klimato kaitą, užterštumą ir išsaugoti biologinę įvairovę. Projekte buvo keliamas uždavinys įkurti pavyzdinį ekologinį vaistažolių ūkį atgaivinant senąsias kultūrines tradicijas.

Vaistažolių ūkio Panaroje, kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio, projekto pabaiga nurodoma 2007 m. gruodžio 31 d., tačiau negalime teigti, kad projekto trukmė apėmė tik 2 metus. Vaistažolių ūkis iki šiol sėkmingai vykdo savo veiklą, nors projektas jau kurį laiką pasibaigęs. Vienas iš pagrindinių šio projekto tikslų yra vaistinių ir prieskoninių augalų kultivavimas kaip netradicinė, aplinkai palanki ūkininkavimo plėtra Dzūkijos nacionaliniame parke, Nemuno slėnio apsauginėje zonoje. Šio projekto pagalba daugelis žmonių sužinojo ne tik apie Pilnų namų bendruomenę, jos veiklą, apie problemas su kuriomis susiduria žmonės ateinantys į šią bendruomenę, apie saulės energijos panaudojimą ūkyje, bet ir apie ekologiškus produktus, žoleles, arbatas, kurių pagalba galima išsigydyti tam tikras ligas nenaudojant medicininių preparatų.

3.2. Projekto įgyvendinimas ir jo dalyviai

Įgyvendinant Vaistažolių ūkio Panaroje projektą dalyvavo daug žmonių. Vienų dalyvavimas buvo tiesioginis, kiti padėjo finansiškai arba skaitė įvairaus pobūdžio paskaitas. Tačiau visų tikslas buvo vienas - kuo geriau įvykdyti šį projektą.

3.2.1. Arbatžolių, vaistažolių ir prieskoninių augalų auginimas

Pilnų namų bendruomenė turi 6 hektarus ekologinio ūkio, antra tiek – miško. Sumanę imtis ekologinės vaistažolininkystės, Pilnų namų bendruomenės iniciatoriai pirmiausia konsultavosi su Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodo, Lietuvos žemės ūkio universiteto ir Botanikos instituto mokslininkais, kas geriausiai augtų smėlynuose.

Vien herbulariumas, įrengtas pagal senųjų vienuolynų tradicijas, užima 0,1 hektaro. Parodiniame vaistažolių darže auga 16 rūšių vaistinių augalų. Žemesni augalai auga prie takelio, antroje eilėje – aukštesni, prie miškelio – aukščiausieji. Ypač įspūdingai herbulariumas ir jį puošianti Algimanto Sakalausko, Valdo Kubiliaus skulptūra atrodo vasaros pradžioje, kai augalai sužydi.

Didžiausią – 3,5 hektarų Pilnų namų bendruomenės plotą užima grikių laukas, 40 arų – vaistažolynas, 10 arų - braškių plantacija. Vasarą bendruomenės nariai, padedami bendruomenės talkininkų, skina grikių žiedus, braškes bei kitus vaistinius augalus ir juos džiovina.

„Vaistinė ežiuolė stiprina imunitetą, didžiažiedė tūbė, čiobreliai, juozažolė, šalavijas padeda nuo kosulio ir kai skauda gerklę, teigiama, kad šalavijas net valo stuburo nervų kanalus, raudonėlis - ramina. Krūminė perilė, rytų medicinoje dažnai vartojamas augalas, sakoma, padeda išmesti iš organizmo viską, kas nereikalinga. Ji – vienmetė, bet jos sėklų nerenkame, pati pasisėja“, – pasakojo Rūta Jakubonienė. Kauno politechnikos institute chemijos fakultetą baigusi Pilnų namų bendruomenės projektų vadovė neslepia, kad visi šios bendruomenės nariai – truputį žolininkai, visiems teko klausyti paskaitų apie maistinguosius augalus, bendrauti su jų augintojais, vaistinių augalų tyrinėtojais ir kitais žinovais. Visi šiek tiek žino ir vaistinių augalų charakterį. Pasak Rūtos Jakubonienės, dauguma vaistinių augalų gana nereiklūs ir nuolankūs, pasodinti nesunkiai prigyja ir dera. Bene įnoringiausias iš Pilnų namų bendruomenėje auginamų augalų yra mėlynasis palemonas. Visus jų daigelius susodina tvarkingai – eilėmis, tačiau augalai iškrypsta į šalis, lysvėje auga be jokios pirminės tvarkos.

Vasarą po kelis žmones triūsia laukuose ir herbulariume, eina rinkti vaistažolių, skina medetkų ar grikių žiedus, iš laukų juos suneša į džiovyklą, kur į specialius aruodus sudėti augalai 2 – 3 paras džiovinami iki 40 laipsnių saulės energijos pašildytu oru. Gretimame kambaryje vaistažolės karpomos. Bendruomenės nariams padeda keturios gretimų kaimų moterys. Per metus bendruomenės nariai paruošia iki 500 kilogramų sausų vaistažolių. Apie trečdalį produkcijos sunaudoja savo reikmėms, kitą – parduoda. Daugumą vaistažolių (aviečių ūglius ir lapus bei uogas, dirvinių asiūklių, rasakilų, paprastąsias kraujažoles, jonažoles, gaurometį, trispalvės našlaites, dilgėles, miškinės dedešvas) surenka natūraliose augimvietėse, kitas (rausvažiedes ežiuoles, medetkas, juozažoles, jonažoles, arnikas, vaistines ramunes ir melisas,

keturbriaunius čiobrelius ir sėjamuosius grikius, vaistinių šalavijų, mėlynąjį palemoną) užaugina. Konsultuodamiesi su mokslininkais, vaistinių augalų tyrinėtojais ir vieni su kitais *Pilnų namų* bendruomenės nariai kuria nesudėtingus vaistažolių arbatų mišinius.

„Tikimės, kad mūsų vaistažolių ir prieskoninių augalų ūkio patirties sėmsis aplinkinių bendruomenių ūkininkai, plis ekologinio ūkininkavimo, saulės energijos pritaikymo žemės ūkyje patirtis, todėl siekiame ne kuo daugiau pagaminti, o kuo gražiau tvarkytis bendruomenėje, išsaugoti kraštovaizdžio mozaikiškumą ir atviras erdves“, – sakė Rūta Jakubonienė.

Pagal senovės vienuolynų tradicijas įrengtas herbulariumas, vaistinių augalų daržas, kuris atrodo kaip pažintinė gamtos knyga.

Augindami augalus bendruomenės nariai nenaudoja jokių trąšų, vienintelė vaistažolių, arbatžolių ir prieskoninių augalų trąša yra žolė. Šiuo kompostu dar senovėje tręsdavo augalus.

3.2.2. Pirmieji metai

Kaip ir kiekvienas projektas, Vaistažolių ūkis Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdys, prasidėjo nuo planavimo ir paruošimo darbų. Planavimą sudarė paskaitų ciklas kuris pasibaigė tik vasaros viduryje. Paskaitų metų buvo galima gauti visapusišką informaciją apie vaistažoles, jų auginimą, apie dabartinę ekologinę situaciją:

- „Žemės ištekliai“, „Ekosistemos vientisumas“, „Gamtos ir žmogaus ekologija“, „Mokslo vaidmuo aplinkos apsaugai“, „Žmogaus ekologija ir aplinkosauga“, „Visuomenės vystymosi alternatyvos – turėti arba būti“, „Lietuvos ekologinės problemos ir jų sprendimo būdai“. Jas skaitė Dzūkijos nacionalinio parko botanikas Mindaugas Lapelė. Šių paskaitų metu bendruomenės nariai pabrėžia glaudų ryšį tarp organizmų ir mus supančios aplinkos, opiausius atmosferos ir ekosistemos pažeidimus ir jų problemas. ;
- „Vaistažolės ir gydytojo patarimai“, paskaitą skaityti net iš Žemaitijos buvo atvykusi vaistažolininkė, farmakognostė Jadvyga Balvočiūtė;
- „Vaistinių augalų landšafto dizainas“ ir „Senovės vienuolynų vaistinių augalų daržai“. Šias paskaitas skaitė lektorė Genė Prakapaitė.

Tačiau iš pradžių reikėjo rasti vietą, kur bus vykdomos pakaitos. Taigi pirmieji projekto darbai prasidėjo nuo nenaudojamų patalpų rekonstravimo. Buvo pasirinktas tvartas, kuriame buvo sandėliuojami nereikalingi daiktai. UAB „Senukų“ bendruomenės garbės nario, bendruomenės nario Eugenijaus Milaknio pagalba ir kitų rėmėjų dėka senas tvartas virto susirinkimų, paskaitų bei konferencijų vieta. Tuo metu, kai vienį bendruomenės nariai padėjo

rekonstruojant seną tvartą, kiti pradėjo pirmus darbus laukuose. Prieš išskrentant pirmajam sniegui jie ruošė žemę pavasario darbams.

Po to, kai visi tvarto rekonstravimo darbai buvo baigti ir patalpos buvo paruoštos paskaitoms, bendruomenė įsigijo reikalingą techniką, kompiuterį ir fotoaparata. Visa tai atlikus prasidėjo paskaitų ciklas.

Nepaisant to, kad paskaitų ciklas pasibaigė vasaros vidury, darbai laukuose prasidėjo atšilus orams. Jau pavasario pradžioje buvo ruošiama dirva į kurią projekto eigoje buvo pasodintos sėklos ir daigai. Ruošiant dirvą pilnų namų bendruomenė sulaukė pagalbos iš bendruomenės padėjėjo, ekologinio ūkio savininko pono Juozo Sinkevičiaus. Po dviejų savaitių laukai jau buvo suarti ir sukultivuoti. Ten jau buvo galima formuoti daigyno lysves ir vaistažolyno sklypelius. Išrinkti piktžolių šaknis, akmenis iš lysvelių ir sklypelių atvyko „Gyvenimo meno“ kolektyvas iš Druskininkų. Po šių darbų jau buvo galima sodinti sėklas, tai padaryti Pilnų namų bendruomenei padėjo Kauno Carito bendruomenės žmonės.

Paaugus vaistažolėms reikėjo jas sužymėti specialiomis lentelėmis, kurios buvo ruošiamos dar kovo mėnesį. Darbai kurie reikalauja didžiausio darbštumo prasideda liepos mėnesį. Taigi tokiu metu bendruomenė sulaukia itin didelės pagalbos. Ravėti, nuimti vaistažolių derlių, padėti virtuvėje Pilnų namų bendruomenei kasmet padeda Kauno verslo mokyklos mokiniai. Džiovykloje išdžiuvusi produkcija buvo ir tebėra smulkinama ir fasuojama į popierinius maišelius.

Taip visų Pilnų namų bendruomenės narių ir kitų norinčių padėti žmonių jėgomis buvo padaryti pirmieji Vaistažolių ūkis Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdys projekto žingsniai, kurie kasmet tik didėja.

Praėjus metams Pilnų namų bendruomenė savo gausius laukus laistydavo iš vonelės į kurią vandenį atveždavo kubile su karučiu. Vandenį tekdavo imti iš šulinio esančio kieme arba iš toliau esančio upelio. Karutį tekdavo stumdyti apie 300 metrų link daržo. Per dieną tai tekdavo daryti nuo 10 iki 20 kartų. Taigi atėjo laikas pagalvoti apie laistymo sistemos įrengimą. Tai tapo vienu iš projekto tikslų antraisiais metais.

3.2.3. Antrieji metai

Suplanavus laistymo sistemos įrengimo vietą, šulinio, siurblio, laistymo žarnų išvedžiojimą ir pan. Pilnų namų bendruomenė susidūrė su pirmais rūpesčiais. Pirmoji problema buvo rasti šulinių kasėją. Šiuose kraštuose jų yra ne itin daug. Todėl Pilnų namų bendruomenė turėjo mėnesį laiko laukti pirmo šulniakasio atvykimo.

Atvykęs šulniakasys rado net keletą šuliniui tinkamų vietų. Tačiau po kelių dienų atvykusi kasimo komanda nuvyklė Pilnų namų bendruomenės narius. Pamatavus gyli atsirado dar viena problema. Pasirodo šioje vietoje vanduo teka 40 metrų gylyje. Kadangi tai per daug sudėtingas ir rizikingas darbas jie atsisakė kasti šulinį.

Teko ieškoti kito sprendimo būdo. Kadangi vandeniui laikyti reikia didesnio rezervuaro, buvo nuspręsta daryti dekoratyvinį tvenkinį. Juk dekoratyvinis tvenkinys turėtų didžiausią praktinę naudą ir papuoštų kraštovaizdį.

Baseinų bei landšaftų specialistų pagalba buvo suprojektuotas tvenkinio įrengimas bei jo apželdinimo darbai.

Pasirinktoje busimo tvenkinio vietoje augo dekoratyviniai ir reti augalai, taigi juos teko perkelti į kitą vietą. Tai padarius ir pasitelkus į pagalbą sunkiąją techniką, nemažas žemės plotas buvo sulygintas.

Paruoštoje vietoje buvo kasamas dirbtinis upeliukas įtekantis į baseiną, iš kurio vanduo pateko į laistymo sistemą ir buvo tiekiamas aukšto slėgio siurbliu. Šis siurblys bus paslėptas dekoratyviniame namelyje netoliese tvenkinio.

Kitas etapas buvo plėvelės išklojimas. Po šio etapo jau buvo galima pripildyti baseiną vandens. Kadangi baseinas buvo iškastas gan nemažas, tai beveik savaitę į jį buvo pilamas vanduo iš netoliese esančio upelio. Po šių darbų buvo pradėta kasti laistymo sistemos trasą.

Visi šie darbai buvo vykdomi iki kol iškrito pirmasis sniegas, kad kitą pavasarį jau būtų galima naudotis laistymo sistema.

2007 m. pavasarį baseino darbai buvo pratęsti. Baseinas jau buvo įgijęs galutinę formą, žemė buvo susigulėjusi, dėl to beliko sutvarkyti jo kraštus.

Po beveik mėnesį trukusių darbų laistymo sistema buvo užbaigta. Buvo iškastas baseinas vandeniui laikyti, suformuotas kalnelis upeliui tekėti ir pastatytas dekoratyvinis namelis siurbliui laikyti.

Antrais projekto metais Pilnų namų bendruomenė pradėjo intensyviai skleisti informaciją apie projektą. Bendruomenė pradėjo dalyvauti įvairiose mugėse, konferencijose:

1. 2007 m. rugsėjo mėnesį bendruomenė sudalyvavo „Agrobalt 2007“ parodoje, kur pristatė savo produkciją;
2. 2007 m. lapkričio mėnesį bendruomenė sudalyvavo konferencijoje „Įmonių socialinės atsakomybės strategija: poreikiai, galimybės, veiksmai“ NVO-verslo projektų mugėje, kur žmonės galėjo daugiau sužinoti ne tik apie JTVP Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP), bet ir apie neįprastą vaistažolių džiovyklą.

Daugiau informacijos apie projektą galima gauti atvykus į bendruomenę. Vasaros metu buvo vykdomos ekskursijos, mokomosios stovyklos vaikams ir jaunimui, kur atvyksta jaunimas

iš įvairių pasaulio šalių.. Tačiau, nepaisant visko, antrus projekto metus tiksliausia būtų pavadinti statybų metais, nes, neskaitant visų kitų darbų, Pilnų namų bendruomenės nariai su kitų žmonių pagalba pabaigė laistymo sistemos įrengimą, parengė apžvalgos tako stendą, įrengė jį bei pastatė vaistažolių džiovyklą.

3.2.3.1. Vaistažolių džiovykla nekenkianti aplinkai

Pilnų namų bendruomenė, bendradarbiaudama su Lietuvos žemės ūkio universiteto Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedros Žemės ūkio produktų laikymo ir perdirbimo technologijų tyrimų laboratorijos mokslininkų darbo grupe, vadovaujama prof., habil.dr. Algirdo Railos sėkmingai instaliavo 140m² Saulės kolektorių vaistažolių džiovykloje.

Įdiegta pažangi ir pirmoji Lietuvoje unikali vaistažolių džiovinimo technologija. Džiovinimui naudojant Saulės energiją neprarandamos vaistažolių gydomosios savybės, sutaupoma apie 84 proc. džiovinti reikiamos energijos ir 91,1 proc. sumažinama dujų emisija į aplinką. Šis projektas yra efektyvus ir sprendžiant aplinkosaugos problemas. Projekto vykdymo metu buvo keliamas dar vienas uždavinys – įtraukti socialinės atskirties žmones į prasmingą veiklą. Tai svarbi priklausomybės ligomis sergančių žmonių sveikimo programos darbo terapijos dalis.

Vaistažolių džiovykla tapo išsiskiriančia šio projekto dalimi. Ir tai ne tik todėl, kad ją statant buvo naudojamos ekologiškos medžiagos, bet ir todėl, kad buvo pasirinktas neįprastas elektros panaudojimo būdas. Džiovyklos stoge buvo įrengta kolektoriaus danga. Dėl jos Pilnų namų bendruomenei netgi teko kelis kartus keisti stogo konstrukcijos techninį projektą.

Taigi antrais projekto metais, ankstyvą pavasarį, Pilnų namų bendruomenės nariai ne tik dirbo laukuose, baigė laistymo sistemą, statė informacinį stendą, bet ir pradėjo lieti pamatus vaistažolių džiovyklai. Visus darbus stebėjo statybos techninis prižiūrėtojas, ir Lietuvos žemės ūkio universiteto Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedros mokslininkai: profesorius habil. dr. Algirdas Raila, docentas dr. Henrikas Novošinskas, dr. Egidijus Zvicevičius ir doktorantė Aurelija Kemzuraite. Visi darbai buvo vykdomi taip pat kaip įprasto namo statybose, tačiau šio namo statybai buvo naudojamos aplinkai nekenkiančios medžiagos:

3 lentelė. Vaistažolių džiovyklos statybai naudojamos aplinkai nekenkiančios medžiagos

	Naudojamos medžiagos	Gamintojas
Pamatai	Laukų rieduliai, akmenys	
Mūras	keraminiai <i>Kerapor</i> KS 25+D2 blokai	UAB „Rokų keramika“
Murlotai, gegnes ir kiti ruošiniai reikalingi džiovyklos medinėms konstrukcijoms	Mediniai rąstai, iš kurių vietoje buvo pagaminti mediniai ruošiniai	
Mediniai gaminiai buvo apdorojami	Bespalviu antipirenu BAK-1	UAB „Kovadis“
Stogas	Sibirinio maumedžio skiedras	UAB „Vlatausa“
Stogas	Kolektoriaus danga <i>Macrolon</i> kanalinis polikarbonatas	UAB „Tuplex Baltic“
Pastato fasadas	Medinė dailylentė	

Šaltinis: Pilnų namų bendruomenės tinklalapis. Internetinė prieiga
http://pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=projektai

Apibendrinant galima pamatyti, kad vykdant Vaistažolių ūkis Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdys projektą dalyvavo skirtingų socialinių sluoksnių žmonės. Taip pat reikėtų nepamiršti, kad organizacijos, kurios rėmė šį projektą, nors ir ne tiesiogiai, bet dalyvavo jo vykdyme. Tai būtų:

1. JTVP Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP);
2. UAB Akmenės cementas;
3. UAB Agva;
4. UAB Amalva;
5. UAB Baltijos polistirenas;
6. UAB Kauno šilas;
7. UAB Kovadis;
8. UAB Metalų komercijos agentūra;
9. UAB Paroc;
10. Rytų skirstomieji tinklai;
11. UAB Rokų keramika;
12. UAB Sanlangis;
13. UAB Savos girios;
14. UAB Simpras;
15. UAB Systemair;

16. UAB Stropuva;
17. UAB Šilnuta;
18. UAB Tplex Baltic;
19. UAB Uponor;
20. UAB Varėnos statyba;
21. UAB Vilpra;
22. UAB Vlatausa.

3.3. Kiti Pilnų namų bendruomenės projektai

Nuo 2005 metų Pilnų namų bendruomenė jau spėjo įgyvendinti 5 projektus:

1. „Vaistažolių ūkis Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdys“;
2. „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas modernizuojant lauko inžinerinius tinklus Pilnų namų bendruomenėje“. Projektas buvo vykdomas 2007 metais. Šį projektą Pilnų namų bendruomenė laimėjo ir vykdė kartu su Varėnos rajono savivaldybe;
3. „Pilnų namų bendruomenės buitinių nuotekų valymo sistema“ projektą bendruomenė taip pat laimėjo 2007 m.. Šį projektą subsidijavo Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas. Projekto rangovai: „UAB August ir Ko“ ir „UAB Varėnos statyba“;
4. Namų ūkio pastato su pirtimi ir viešaisiais tualetais projekto darbų pradžia buvo 2007 m. rugsėjo 25 d.. Šio projekto pastatą suprojektavo LVZPROJECT;
5. DIEVO GAILESTINGUMO KOPLYČIOS statybos projekto darbai prasidėjo 2009 m. birželio mėn.. Koplyčią suprojektavo UAB „BALTAS FONAS, o tiksliau projekto vadovas Mindaugas JAMANTAS. Projekto rangovas UAB „DZŪKIJOS STATYBA“. Gruodžio 22 dieną koplyčia jau buvo priduta.

Taip pat nuo 2007 metų yra vykdomas dar vienas projektas, kurio pabaiga numatyta 2013 m. Šio projekto pavadinimas - „Pilnų namų bendruomenės klientų integracija į darbo rinką“. Šio projekto pagrindinis tikslas yra padėti socialinę atskirtį patiriantiems žmonėms integruotis į darbo rinką.

„Pilnų namų bendruomenės klientų integracija į darbo rinką“ projekto eigoje Pilnų namų bendruomenė suteikia laikinojo apgyvendinimo, maitinimo, darbo terapijos, psichologinės pagalbos, socialinio darbo, užimtumo, profesinio konsultavimo, laisvalaikio organizavimo, informavimo ir konsultavimo, dvasinės terapijos ir savitarpio pagalbos paslaugas.

3.4. Pilnų namų bendruomenės narių apklausa interviu būdu

Tam kad būtų galima detaliau išanalizuoti pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje projektą darbo pradžioje apklausai buvo pasirinktos dvi skirtingos žmonių grupės, susijusios su tiriamos bendruomenės aplinka.

Pirmoji tiriamojo darbo apklausos dalis turėjo vykti Pilnų namų bendruomenėje. Apklausa turėjo vykti interviu būdu. Bendruomenės nariai, broliai, besirengiantieji pasišvęsti, garbės nariai, globojamieji ir asmenys atliekantys reabilitaciją turėjo atsakyti į 18 anketos klausimų. (2 priedas).

Tyrimo metu galima buvo detaliau išanalizuoti:

- iš kur dabartiniai bendruomenės nariai sužinojo apie Pilnų namų bendruomenę;
- kas paskatino juos kreiptis būtent į šią bendruomenę;
- kaip greitai panorėjus jiems pavyko patekti į šią bendruomenę;
- kiek laiko vidutiniškai bendruomenės nariai jau gyvena šioje bendruomenėje;
- kaip bendruomenės nariai vertina bendruomenėje nusistovėjusias taisykles;
- kokios bendruomenės narių manymu Pilnų namų bendruomenės vertybės;
- kokios yra bendruomenės narių vertybės;
- kokios bendruomenės narių manymu, yra silpnosios ir stipriosios Pilnų namų bendruomenės pusės;
- ar visi bendruomenės nariai dalyvauja bendruomenės sprendimų priėmimo procesuose;
- ar visi bendruomenės nariai dalyvavo „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke“ projekto eigoje;
- bendruomenės narių nuomonę, ar Pilnų namų bendruomenė išnaudoja visus galimus išteklius;
- bendruomenės narių nuomonę, kokiems ištekliams Pilnų namų bendruomenė turėtų skirti daugiau dėmesio;
- kaip bendruomenės nariai vertina „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“;

- bendruomenės narių nuomonę su kokiais sunkumais susidūrė Pilnų namų bendruomenė vykdydama „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“;
- bendruomenės narių nuomonę ką reikia pakeisti arba ką galima būtų padaryti, kad galima būtų išvengti šių sunkumų;
- ar bendruomenės nariams patiko dalyvauti „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projekto“ įgyvendinime;
- vidutinį Pilnų namų bendruomenės narių amžių.

Tačiau dėl to, kad Pilnų namų bendruomenė yra uždara bendruomenė, kuri priskiriama prie reabilitacinės vienuolyno tipo bendruomenės, pabendrauti su bendruomenės nariais – broliais - nepavyko.

Iš anksto susitarus ir atvykus į bendruomenę buvo galima pabendrauti tik su Pilnų namų bendruomenės projektų vadove Rūta Jakuboniene, kuri suteikė bendrą informaciją apie bendruomenės veiklą ir jos rengiamus projektus.

Taigi, visa papildoma informacija apie „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“ yra paruošta remiantis tik vieno Pilnų namų bendruomenės nario, projektų vadovės Rūtos Jakubonienės pasakojimu.

3.5. Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projekto anketinės apklausos rezultatų vertinimas

Antro tyrimo tikslas buvo ne tik išanalizuoti Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje vaistinių ir prieskoninių augalų kultivavimą kaip netradicinę, palankią aplinkai ūkininkavimo plėtrą Dzūkijos nacionaliniame parke, Nemuno slėnio apsauginėje zonoje, visuomenės požiūrį į projektą, bet ir pakeisti visuomenės požiūrį į žmones, sergančius priklausomybės ligomis, tačiau besistengiančius grįžti į dorovės kelią.

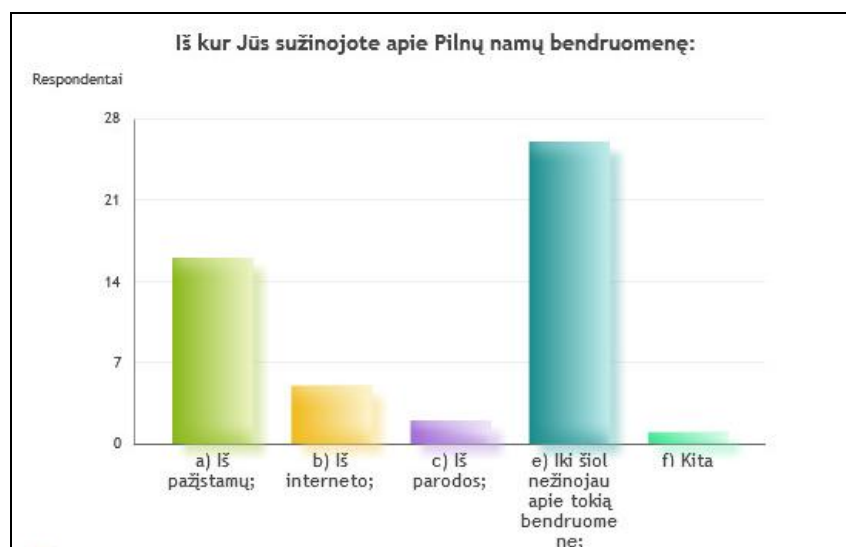
Šiam tyrimui buvo sukurta dvidešimt vieno klausimo anketa, kuri nuo 2010 m. rugpjūčio mėn. 23 dienos iki 2010 m. lapkričio mėn. 02 dienos, buvo publikuota tinklalapyje www.manoapklausa.lt. Anketos pavyzdį galima pamatyti 3 priede.

Norint apklausti kuo daugiau skirtingų socialinių žmonių grupių iš skirtingų Lietuvos ir užsienio miestų, šios apklausos nuoroda buvo siunčiama elektroniniu paštu, asmeninėmis žinutėmis tokiuose tinklalapiuose kaip www.facebook.com, www.one.lt, www.supermama.lt, su prašymu atsakyti į anketos klausimus, bei persiusti nuorodą į anketą savo draugams – pažįstamiems.

Apklausoje sudalyvavo penkiasdešimt įvairaus amžiaus ir socialinės padėties žmonių, iš kurių vienuolika respondentų buvo vyrai ir trisdešimt devynios moterys. Vidutinis respondentų amžius - 30,1 metai. Dvidešimt du respondentai savo gyvenamąją vietą įvardijo Vilniaus miestą, šeši Kauno miestą, keturi Varėnos miestą, trys Trakų miestą, du Lentvario miestą, Trakų rajone, du Druskininkų miestą, du Alytaus miestą, du Airiją, vienas Vilniaus rajoną, vienas Varėnos rajoną, vienas Jungtinę Karalystę, vienas respondentas Šalčininkų miestą, vienas Alytaus rajoną, vienas Druskininkų rajoną ir vienas respondentas gyvenamąją vietą įvardijo kaimą.

Šeši respondentai nurodė, kad turi profesinę kvalifikaciją, du vidurinį išsilavinimą, tačiau vienas iš šių respondentų apklausos metų studijavo ir vienas nurodė kita. Visi kiti respondentai nurodė, kad turi aukštesnįjį arba aukštąjį (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimą.

52 proc. apklausos respondentai nieko nebuvo girdėję apie Pilnų namų bendruomenę, 32 proc. respondentų žinojo apie šią bendruomenę iš pažįstamų, 10 proc. respondentų sužinojo apie bendruomenę iš interneto, 4 proc. iš parodos ir 2 proc. respondentų pasirinko atsakymą: „Kita“, kur nurodė, kad apie Pilnų namų bendruomenę sužinojo studijuodami.

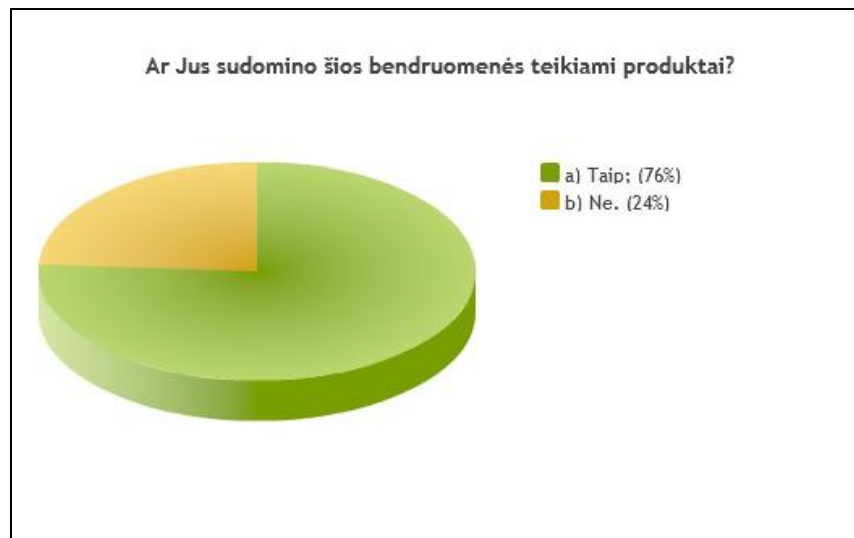

2 pav. Iš kur jūs sužinojote apie Pilnų namų bendruomenę

Reikėtų pabrėžti, kad dauguma žmonių, kurie atsakydami į klausimą: „Iš kur Jūs sužinojote apie Pilnų namų bendruomenę?“, pasirinko atsakymą: „Iki šiol nežinojau apie tokią bendruomenę“, buvo iš didžiausių Lietuvos miestų, Vilniaus ir Kauno.

Nepaisant to, kad dauguma respondentų, net 76 proc., nežinojo, kad Pilnų namų bendruomenė augina arbatžoles ir vaistažoles. 10 proc. respondentų atsakė, kad ne tik žinojo, bet ir nurodė, kad retkarčiais nusiperka bendruomenės auginamų arbatžolių ir vaistažolių. 20 proc. respondentų visą laiką domėjosi ekologiškais produktais ir 44 proc. mėgsta gerti žolelių arbatas.

Iš 3 pav. matyti, kad net 76 proc. pasirinko atsakymą: „Taip“, į klausimą: „Ar Jus sudomino šios bendruomenės teikiami produktai?“.

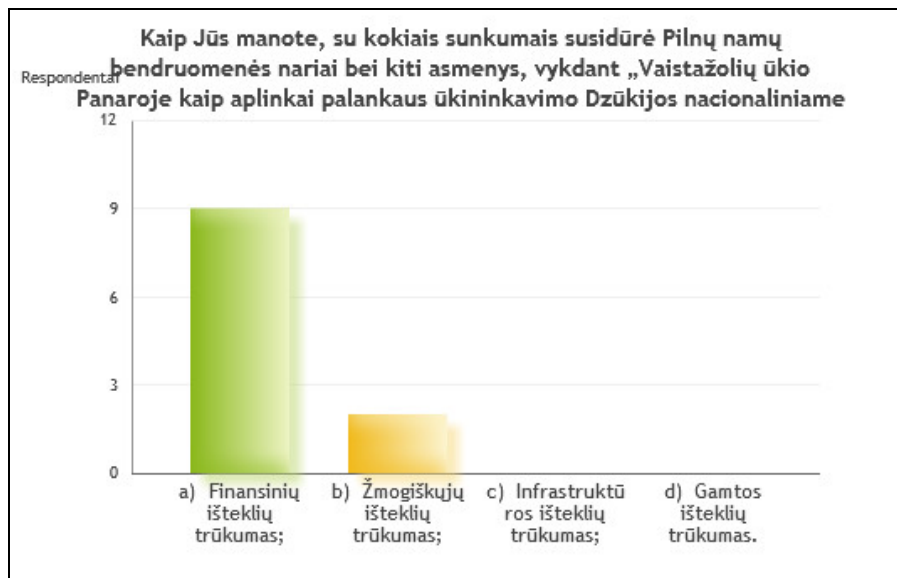

3 pav. Ar Jus sudomino šios bendruomenės teikiami produktai

Taip pat 56 proc. respondentų apklausos metu nurodė, kad visada domėjosi ekologiškais arbatžolėmis ir vaistažolėmis, 28 proc. nesidomėjo, bet norėtų domėtis.

Atsižvelgiant į tai, kad dauguma respondentų nebuvo girdėję apie Pilnų namų bendruomenę, nenuostabu, kad į klausimą: „Ar Jūs girdėjote apie Pilnų namų bendruomenės rengiamą „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą?“ dažniausiai (net 78 proc.) pasirinkdavo atsakymą: „Ne, negirdėjau.“ Ir tik 22 proc. respondentų buvo girdėję apie šį projektą. Tačiau tai nesutrukdė teigiamai įvertinti šį projektą. Pagal skalę nuo 1 (silpnai) iki 7 (puikiai), Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje vaistinių ir prieskoninių augalų kultivavimą kaip netradicinę, palankią aplinkai ūkininkavimo plėtrą Dzūkijos nacionaliniame parke projektą, respondentų vertinimas vidutiniškai siekė 6,55 balo.

Analizuojant šį projektą respondentai galvojo, kad Pilnų namų bendruomenė vykdant šį projektą susidūrė tik su finansiniais ir žmogiškųjų išteklių trūkumais. Tai mes galime pamatyti 4 paveikslėlyje.

4 pav. Kaip Jūs manote, su kokiais sunkumais susidūrė Pilnų namų bendruomenės nariai bei kiti asmenys, vykdydami „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“?

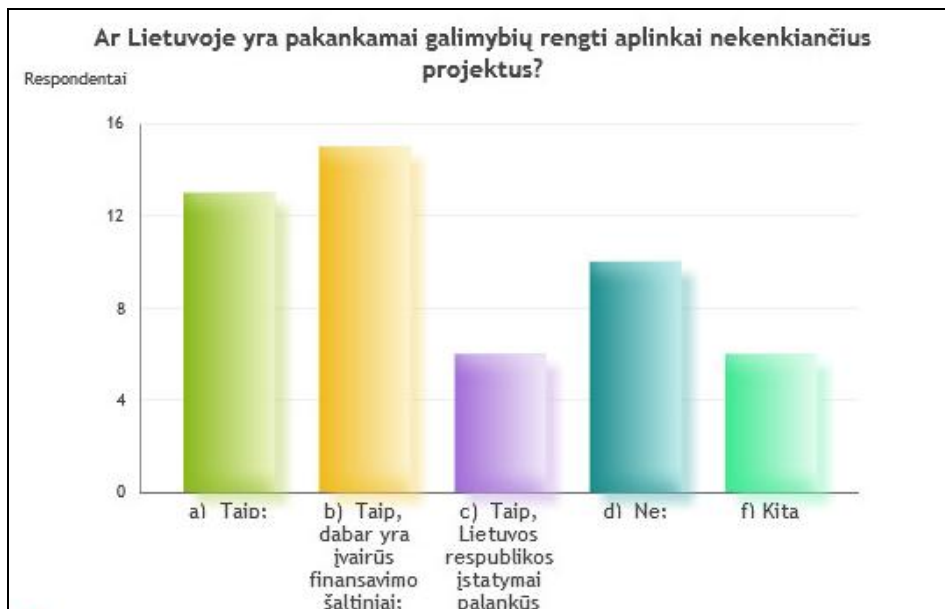
Respondentų manymų šis projektas yra tinkamas infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo suderinimas. Tai patvirtina 5 paveikslėlis.

5 pav. Ar Jūsų manymu „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projekte“ yra tinkamas infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo suderinimas.

Taip pat tyrimo metu buvo nustatyta, jog net 72,7 proc. respondentų mano, kad Pilnų namų bendruomenė išnaudoja visus galimus išteklius. Tai reiškia, kad ši bendruomenė savo egzistavimui išnaudoja visas galimybes.

Taigi net jeigu prieš tai, pagal pateiktus duomenis, mes matėme, kad 52 proc. respondentų net nežinojo apie Pilnų namų bendruomenę ir jos rengiamus projektus, tai tyrimo eigoje dauguma respondentų ne tik susipažino su šia bendruomene, bet ir susidomėjo jos teikiamais produktais.

6 pav. Ar Lietuvoje yra pakankamai galimybių rengti aplinkai nekenkiančius projektus

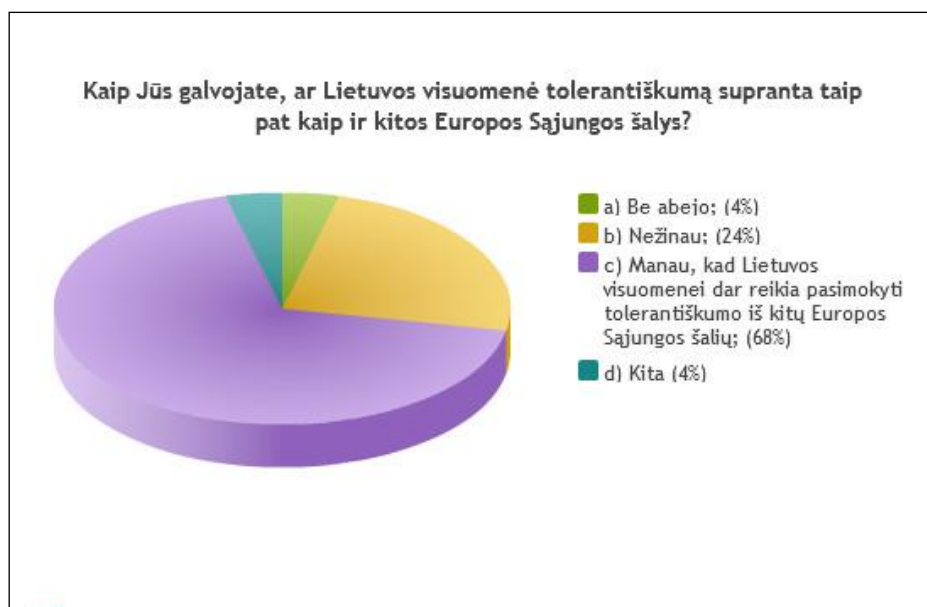
Iš 6 paveikslėlio galima pamatyti, kad daugelis respondentų mano, jog Lietuvoje yra pakankamai galimybių rengti aplinkai nekenkiančius projektus. Tai leidžia ne tik Lietuvos Respublikos įstatymai, bet ir įvairūs finansavimo šaltiniai. Tačiau buvo ir tokių respondentų (12 proc.), kurie pasirinko atsakymą: „Kita“. Daugelis iš šių respondentų, nurodė, kad nežino, arba nesidomėjo šiuo klausimu.

Kaip jau buvo minėta, vienas iš šio tyrimo tikslų buvo pakeisti visuomenės požiūrį į žmonės sergančius priklausomybės ligomis, tačiau besistengiančius grįžti į dorovės kelią. Tyrimo metu nebuvo vykdomos paskaitos apie žmogiškumą, apie sunkų prisitaikymą mūsų visuomenėje. Tačiau apklausos metu buvo pateikti klausimai, kurie netiesiogiai suteikia galimybę žmogui susimąstyti apie tam tikrus reiškinius mūsų gyvenime. Taigi šios anketos viduryje (3 Priedas, nuo 12 klausimo) buvo pateikti klausimai, netiesiogiai susiję su Pilnų namų bendruomenės vykdomų Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektu.

Net 79,1 proc. respondentų atsake, kad prieš pradedami naudoti šios bendruomenės produktus nesidomėjo apie šios bendruomenės pažiūras, vertybes, vizijas, misijas. Tačiau 20,9 proc. respondentų turi įtakos tai, kokio socialinio sluoksnio žmonės dalyvavo ekologiškų produktų auginime. Taip pat buvo malonu išgirsti, kad daugumai, net 79,1 proc. respondentų, tai

nėra svarbu. 64 proc. pasirinko atsakymą: „Taip“, į klausimą: „Ar Jūs pirktumėte produktą, žinodami, kad šių produktų gamyboje dalyvavo priklausomybės ligomis sergantys asmenys?“

Tačiau ar mūsų visuomenė tikrai taip mano? Apklausos metu buvo vertinama ne tik tai, kaip visuomenė priima priklausomybės ligomis sergančius žmonės, bet ir pati visuomenė bei jos požiūris.

7 pav. Kaip Jūs galvojate, ar Lietuvos visuomenė tolerantiškumą suprantą taip pat kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys

Pateiktame paveikslėlyje galima pamatyti, kad 68 proc. respondentų mano, kad Lietuvos visuomenė tolerantiškumą suprantą kitaip negu kitos Europos šalys. Tai yra todėl, kad didelė visuomenės dalis tiesiog nesidomi kitais žmonėmis: taip mano 61,8 proc. apklaustų žmonių, 20,6 proc., mano kad visuomenei taip yra patogiau, o 17,6 proc. teigia, kad tai sovietmečio palikimas. Taip pat, 56 proc. apklaustų žmonių teigia, kad mūsų visuomenė teigia, kad yra tolerantiška, priklausomybės ligomis sergančių žmonių atžvilgiu, tačiau taip nėra.

Taip pat, respondentų teigimu, žmonėms sergantiems priklausomybės ligomis tiesiog reikia nekreipti dėmesio į visuomenę ir gyventi normalų gyvenimą. Taip atsakė 54 proc. apklaustų respondentų.

Galima teigti, kad dauguma apklaustųjų palankiai žiūri į priklausomybės ligomis sergančius žmonės ir vertybėmis vadina šeimą, garbingumą, sąžiningumą, dorovę, pagalbą kitiems, ištikimybę, atsakingumą, pagarbą žmogui, teisingumą.

Visus apklausos rezultatus galima pamatyti tinklalapyje www.manoapklausa.lt/res/23016487046517/.

IŠVADOS

1. Pilnų namų bendruomenės narius vienija troškimas padėti atstumtiesiems ir nusivylusiems žmonėms. Bendruomenė turi nusistovėjusias taisyklės, misiją. Ji nėra visiškai atskirta nuo visuomenės. Bendradarbiaudama su įvairiomis organizacijomis, kitomis bendruomenėmis, dalyvauja įvairiose parodose ir dalijasi savo patirtimi.

2. Darbo pradžioje Pilnų namų bendruomenės projekto tyrimui buvo pasirinkti šie tyrimo metodai: žmonių grupių, susijusių su tiriamos bendruomenės aplinka, apklausa interviu ir anketiniu būdu. Tačiau, Pilnų namų bendruomenė yra uždara bendruomenė, kuri taip pat teikia ir reabilitacijos paslaugas, todėl, pabendrauti su bendruomenės nariais – broliais nepavyko. Todėl apklausa interviu būdu neįvyko.

3. Anketinėje apklausoje dalyvavo penkiasdešimt įvairaus amžiaus, lyties, socialinio sluoksnio žmonių, gyvenančių skirtingose vietovėse. Į dvidešimt vieną anketos klausimą respondentai galėjo atsakyti tinklalapyje www.manoapklausa.lt nuo 2010 m. rugpjūčio mėn. 23 dienos iki 2010 m. lapkričio mėn. 02 dienos.

4. Pritaikius teorines žinias buvo nustatyta, kad nagrinėjama Pilnų namų bendruomenė priklauso giminystės tipui ir išsivysčiusios genties rūšiai. Atsižvelgiant į tai, kad ši bendruomenė siekia pereiti nuo tradicinės bendruomenės prie vienuolyno bendruomenės tipo, bendruomenėje yra nustatytos griežtos narių padėties įvardijimas, pavyzdžiui, bendruomenės broliai, besirengiantieji pasišvęsti, globojamieji asmenys ir asmenys atliekantys reabilitaciją. Pilnų namų bendruomenės struktūra priskiriama formalios bendruomenės struktūros tipui.

5. Pilnų namų bendruomenės nariai puikiai vykdo plėtrą ir dirba kolektyvinį darbą, atlieka bendruomenės poreikių analizę. Net 72,2 proc. respondentų nurodė, kad bendruomenė išnaudoja visus galimus išteklius. Tai parodo, kad bendruomenės susibūrimuose, susirinkimuose nagrinėjami ne tik esami bet ir galimi bendruomenės ištekliai atsižvelgiant į tokius aspektus, kaip taisyklės, vizija, tikslai. Bendruomenės narių priėmimas ir jų formavimas į tam tikrą grupę vykdomas pagal nustatytas bendruomenės taisykles, kurių negalima pažeisti. Pilnų namų bendruomenės struktūrą galima priskirti mišrios paskirties infrastruktūros sričiai.

6. Bendruomenių steigimas ir finansavimas Lietuvos Respublikos teritorijoje yra pakankamai išvystytas. Pagal Nacionalinę bendrąją strategiją: „Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti“, galima pasinaudoti žmoniškųjų išteklių plėtros, ekonomikos augimo veiksmų, sanglaudos veiksmų ir techninių veiksmų programomis. Taip pat galima pasinaudoti Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondais, Šiaurės šalių aplinkos finansų korporacija ir komerciniais

bankais, bei lizingo bendrovėmis, per kurias išduodamos subsidijos. Esant poreikiui, taip pat galima pasinaudoti ES iniciatyvomis Jeremie, Jaspers, jessica ir kitomis ES finansinių institucijų teikiamomis galimybėmis.

7. Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą Pilnų namų bendruomenė vykdė kartu su JTVP pasaulio aplinkos fondo Mažųjų programų programa ir dvidešimt vienos organizacijos pagalba.

8. Išanalizavus visus informacijos šaltinius, anketinės apklausos metu gautus rezultatus buvo pasiekti visi nustatyti darbo ir tyrimo uždaviniai, išnagrinėtos ir išspręstos problemos. Nustatyta, kad tyrimo objektas, Pilnų namų bendruomenė, yra tinkamas kaimo bendruomenės pavyzdys, kuris tikslingai panaudoja finansavimo šaltinius rengiant įvairaus pobūdžio infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo projektus. Vykdamas Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą, bendruomenė vystė infrastruktūrą išsaugodama gamtovaizdį, palikdama atviras erdves ir neužteršdama gamtos.

9. Darbo hipotezė, kad Pilnų namų bendruomenė vystant vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektą, išlaikė svarbią gamtovaizdžio mozaikos biologinę įvairovę, paliko atviras erdves ir vystė ekologinio ūkio propagavimą – alternatyvų tradiciniam ūkininkavimui, buvo patvirtinta.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Смелзер Н. Социология – Феникс, 1994. Prieiga per internetą: http://scepsis.ru/library/id_580.html. Prisijungimo laikas 2009-12-16
2. Лукьянов В. Г., Урсу И. С. Социология. Научная публикация. – 1994.
3. Фролов С. С. Социология. Книга для высших заведений. – Наука, 1994.
4. Большой Энциклопедический словарь (БЭС). Prieiga per internetą: <http://www.slovopedia.com/2/206/248178.html>. Prisijungimo laikas 2009-12-16
5. Информационно – образовательный молодежный православный портал. Наша вера. Prieiga per internetą: <http://vera.mipt.ru/culture/life/patrik/7.html>
6. Petrašiūnų bendruomenės centras. Bendruomenės pletra. – Kaunas: VDU, Socialinio darbo institutas, 2004.
7. Leonavičius V., Ozolinčiūtės E. Socialinės kaimo bendruomenės formavimosi prielaidos sovietinio laikotarpio Lietuvoje – Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2008.
8. Guščinskienė J. Organizacijų sociologija – Kaunas: Technologija, 1999.
9. Фролов С. С. Социология организаций – Гардарики, 2001. Prieiga per internetą: <http://lib.socio.msu.ru/l/library>. Prisijungimo laikas 2010-02-15
10. Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas – Vilnius: Valstybės žinios, 2004-02-14, Nr. 25-745
11. Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas – Vilnius: Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262 – ISBN 9955 – 517 – 07 – 7
12. Hjuз S., Ishvar S., Dzenings V. E. How to Get Stardet and Keep Going – UNESCO, ISBN 5-7712-0351-3
13. Kuhn E. Ueber die Entstehung der Stadte der Alten – Leipzig, 1878.
14. Vischer W. Ueber die Bildung von Staaten und Bunden im alten Griechenland – Leipzig, 1877.
15. Кабо В. Первобытная доземледельческая община – Москва: Наука, 1986.
16. Большая Советская Энциклопедия (цитаты). Prieiga per internetą: <http://www.oval.ru/enc/49193.html>. Prisijungimo laikas 2010-04-10
17. Маркс К., Энгельс Ф. – Сочинение 2 издательство, 46 том.
18. Экономическая социология – 10. № 4. Сентябрь 2009. Prieiga per internetą: www.ecsoc.msses.ru. Prisijungimo laikas 2010-04-10
19. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. Учебное пособие для студентов вузов. – Москва: Логос, 2000.

20. Философский словарь/ Под редакцией Фролова И.Т. 4-е издание – Москва: Политиздат, 1981.
21. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. – Москва: Политиздат, 1992.
22. EQUAL Lietuvoje vystymo bendrijų katalogas – Vilnius: Repro, 2006.
23. EQUAL tynklapis. Prieiga per internetą: www.eual.lt. Prisijungimo laikas 2010-06-10
24. Онлайн Энциклопедия Кругосвет. Prieiga per internetą: <http://www.krugosvet.ru>. Prisijungimo laikas 2010-06-10
25. Радченко О. Е., Чубик А. П. Формирование культуры толерантности как результат преодоления интолерантности общества – Культурология, 2008. Prieiga per internetą: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/309/image/309-63.pdf>. Prisijungimo laikas 2010-07-16
26. Даулинг С. Психология и лечение зависимого поведения – Москва: Независимая фирма Класс, 2000. – ISBN 5-86375-028-6 (РФ). Prieiga per internetą: <http://psybooks.ru/file/085.pdf>. Prisijungimo laikas 2010-07-18
27. Dr. Hansenas F. Life Management Resources – 2007. Prieiga per internetą: <http://www.blaivus.lt/linas07/prevpolitika/100priklausomybe.pdf>. Prisijungimo laikas 2010-09-20
28. Lapkauskienė N. Psihikos sveikatos sutrikimai ir slaugos pagrindai. Mokomoji medžiaga. – Vilnius: Vilniaus Kolegija. – 2003. – ISBN 9955-519-23-1
29. Пархоменко И. Т., Радугин А. А. Культурология в вопросах и ответах. – Москва: Центр, 2001.
30. LAAIF tynklapis. Prieiga per internetą: <http://www.laaif.lt/index.php?-373829229>. Prisijungimo laikas 2010-09-23
31. Centrinis projektų valdymo agentūros tynklapis. Prieiga per internetą: <http://www.cpva.lt/phare-programa/>. Prisijungimo laikas 2010-09-25
32. Aplinkos ministerijos tynklapis. Prieiga internete: http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=1830. Prisijungimo laikas 2010-09-27
33. Nordic Environment Finance Corporation. Prieiga internete: www.nefco.org. Prisijungimo laikas 2010-09-27
34. Покропивный С. Ф. Экономика предприятия. – КНЭУ, 2002. – ISBN 000-000-000-0
35. Фролова Т. А. Экономика предприятия: конспект лекций. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005.
36. Трофимов С. Что такое проект? по материалам Project Management Institute (USA) - 10/09/2001. Prieiga internete: <http://www.caseclub.ru/articles/whatproj.html>
37. Страуп Р., Гвартни Дж. Алфукка эконотмкк. Частъ 1 – Kolonna Publications, 1996. – ISBN 5-88662-032-X

38. Поташник М.М. Как подготовить проект на получение грантов. – Педагогическое общество России, 2005.
39. ES struktūrinė parama 2007–2013 metams. Prieiga internete: http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/aktualijos/aktualija?lbitem_id=090bdd538009f708. Prisijungimo laikas 2010-09-30
40. Nacionalinė 2007–2013 kaimo plėtros strategija, Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija 2006–07–27. Prieiga internete: http://www.zum.lt/min/failai/2006-08-17_Strategija.pdf. Prisijungimo laikas 2010-10-03
41. Atnaujinta ES tvaraus vystymosi strategija – Briuselis: 2006 m. birželio 26 d.
42. Столлкамп Т. Поставщики: от противостояния к сотрудничеству. – Вильямс, 2006. – ISBN 5-8459-1071-4, 0131435264
43. Valstybės paramos kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių veiklai remti teikimo taisyklės LR žemės ūkio ministro 2006 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. 3D-160 (LR žemės ūkio ministro balandžio 28 d. įsakymo Nr. 3D- 238 redakcija)
44. Janina. Apsilankius Pilnų Namų Bendruomenėje// DRAUGAUKI.ME, 2009, liepos 12 d. Prieiga internete: <http://www.draugauki.me/2009/07/apsilankius-pilnu-namu-bendruomeneje/>. Prisijungimo laikas 2010-10-03
45. Pilnų namų bendruomenės tynklapis. Prieiga internete: http://www.pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=bendruomene. Prisijungimo laikas 2010-10-03
46. Varėnos rajono savivaldybės tinklapis. Prieiga internete: <http://www.varena.lt/lt/apie-rajona/varenos-istorija.html>. Prisijungimo laikas 2010-10-10
47. Dzūkijos nacionalinio parko tynklapis. Prieiga internete: <http://www.dzukijosparkas.lt/>. Prisijungimo laikas 2010-10-10
48. Lietuvos respublikos Žemės Ūkio ministerijos tinklapis. Prieiga internete: <http://www.zum.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/4255/>. Prisijungimo laikas 2010-10-10

SANTRAUKA

„Pilnų namų bendruomenės“ infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo projekto analizė

Reikšminiai žodžiai: Bendruomenė, aplinka, infrastruktūra, parama, vaistažolės, arbatžolės, prieskoniniai augalai, nepriklausomybės ligas turintis žmonės.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą atsirado daugiau galimybių įvairių projektų finansavimui. Europos Sąjungos teikiama finansinė parama dažniausiai buvo skiriama su ekologija susijusiems projektams. Šiame darbe buvo analizuojama atsitiktinai pasirinkta Pilnų namų bendruomenė ir jos rengiamas projektas.

Nuo pat bendruomenės įkūrimo bendruomenė vykdė įvairius projektus, kurie yra tiesiogiai susiję su infrastruktūros vystymu ir aplinkos kokybės gerinimu. Atsižvelgiant į tai, galima drąsiai teigti, kad šios *temos aktualumas ir naujumas* pasireiškia tuo, kad sunku sureguliuoti ar finansavimas, skirtas pagerinti ir išsaugoti esamą aplinką buvo nukreiptas tikslingai, ar šių pinigų panaudojimas sumažino, ar sumažins, užterštumo lygį, ar turės teigiamą įtaką aplinkai. Detaliai analizei buvo pasirinktas Pilnų namų bendruomenės, rengiamas vaistažolių ūkio Panaroje kaip palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektas.

Darbo struktūra buvo orientuota į darbo, tyrimo uždavinius. Teorinėje darbo dalyje buvo aptarta kultūros grupių samprata, bendruomenių atsiradimas, bendruomenių rūšys, tipai, stadijos. Taip pat buvo apžvelgta bendruomenių poreikių analizė, bendruomenių plėtros procesų ir planavimo vykdymas.

Praktinėje darbo dalyje, remiantis teorinio darbo dalies šaltinių informacija, buvo nagrinėjama Pilnų namų bendruomenė ir šios bendruomenės pasirinktas infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo projektas.

Baigiamojo darbo tyrimo uždaviniais norima ištirti Pilnų namų bendruomenės vaistažolių ūkio Panaroje kaip palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektą ir pakeisti visuomenės požiūrį į žmones, kurie serga tam tikromis priklausomybės ligomis, tačiau kaip įmitydami stengiasi sugrįžti į doros kelią.

Išanalizavus mokslinę literatūrą ir anketinės apklausos metu gautus duomenis buvo patvirtinta darbo *hipotezė*, kad Pilnų namų bendruomenė vystydama vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke pavyzdžio projektą, išlaikė

svarbią gamtovaizdžio mozaikos biologinę įvairovę, paliko atviras erdves ir propagavo ekologinį ūkį – alternatyvą tradiciniam ūkininkavimui.

SUMMARY

„Full House Communities” Infrastructure Development and Environmental Quality of Project Analysis

Keywords: community, environment, infrastructure, support, herbs, tea, people with illnesses.

Lithuania joined the European Union led to the funding of various projects. European Union financial support was given mostly to the environment-related projects. In this work we analyzed randomly selected full house community and their project preparation.

Since its founding the community had a variety of community projects that are directly related to infrastructure development and improvement of environmental quality. In this context, it is safe to say that the relevance of the subject and the novelty is that it is difficult to adjust or funding to improve and preserve the existing environment was deliberately targeted, or reducing the use of money, or reduce the pollution level whether to have a positive impact on the environment. For detailed analysis has been chosen the community of full houses, an herbal preparation Panaroje as a favored model of Dzukijos National Park Project.

The structure of the work was focused on the investigation tasks the theoretical part of the cultural groups discussed the concept of community appearance, community types, the types of stages. It also discusses the needs of the communities analysis, community development planning processes and implementation.

In the practical part of my final projekt, on the basis of the theoretical work of information sources were examined the community of full house and the project about infrastructure development and environmental improvement which this community has choisen.

Final objectives of the research is to investigate the full house of herbal community as an Panaroje favored Dzukijos National Park in the model project and change in attitude towards people suffering from certain illnesses, but try to return to the track.

After analysis of scientific literature and the questionnaire survey findings have been confirmed working hypothesis that the community of full house full in terms of developing an herbal Panaroje as environmentally friendly farming Dzukijos National Park in the sample project passed an important landscape mosaic of biological diversity, has left open spaces and has promoted organic farming - an alternative to traditional farming.

PRIEDAI

ATMINTINĖ Į BENDRUOMENĘ ATVYKSTANTIEMS SVEČIAMS

Kiekvieno į bendruomenę atvykstančio svečio visuomet maloniai laukiame. Trokštame bet kurį su gerais ketinimais panorusį mus aplankyti žmogų priimti lyg patį Viešpatį, atėjusį į mūsų namus.

Esame pasirengę svečiams patarnauti, pakviesti į bendruomenės liturgiją, kasdienybę ar šventes. Visuomet su meile pasidalinsime duonos kąsniu. Tačiau norime atkreipti svečių dėmesį į keletą mums svarbių dalykų.

Pilnų namų bendruomenė – kaip besikurianti vienuolija, turi savo dienotvarkę, maldos, poilsio, dvasinių pratybų ar kitokio ugdymosi ritmą. Todėl bet kurie atvykstantys svečiai, iš anksto dėl atvykimo susiderinę su bendruomenės vadovybe, ypač tais atvejais, kai gauna bendruomenės vadovybės sutikimą apsinakvoti, kviečiami dalyvauti maldoje ir dvasinėse pratybose. Be to, jie privalo laikytis bendruomenėje nustatytos regulos, ypač tylos nuo vakarinės iki rytmetinės maldų. Tuo laikotarpiu vaikščioti po teritoriją ar bendrauti su bendruomenėje gyvenančiais žmonėmis griežtai draudžiama.

Prašome svečius į bendruomenę su savimi nesivežti televizorių, radijo aparatų ar magnetofonų bei pasaulietiškos spaudos. Griežtai draudžiama su savimi atsigabenti alkoholinius gėrimus. Asmenys, kurie nepaklustų šiam prašymui ir atsivežtų į bendruomenę alkoholį, ateityje bendruomenėje lankytis negalėtų.

Atkreipiame svečių dėmesį, kad yra draudžiama leisti naudotis savo mobiliaisiais telefonais bendruomenėje gyvenantiems žmonėms.

Rūkyti bendruomenėje leidžiama, tačiau tik tam skirtose vietose.

Svečiai, kurie atvyksta kelioms valandoms, taip pat dėl atvykimo iš anksto susiderinę su bendruomenės vadovybe, neturėtų trikdyti bendruomenėje nusistovėjusios dienotvarkės.

Svečiai, kurie dėl atvykimo registruojasi telefonu, tai gali atlikti kasdien nuo 10 val. iki 13 val. ir nuo 16 val. iki 18,30 val., išskyrus pirmadienį.

Pirmadienis – ypatinga bendruomenės dvasinio susitelkimo diena. Todėl pirmadieniais svečių nepriimame ir neatsakome į telefono skambučius.

Į bendruomenę galima atvykti ne anksčiau kaip nuo 9 val. ryto. Jei neketinama dalyvauti vakarinėse maldose, iki jų turi būti išvykstama.

Pilnų namų bendruomenės moderatorius br. Laimonas MITUZAS

ANKETA

(Interviu būdu)

1. Iš kur Jūs sužinojote apie Pilnų namų bendruomenę:
 - a) iš pažįstamų;
 - b) iš interneto;
 - c) iš žiniasklaidos;
 - d) iš kitų šaltinių (prašome nurodyti šaltinį) _____.
2. Kas įtakojo Jus kreiptis į šią bendruomenę?
 - a) socialinė padėtis;
 - b) asmeninės problemos;
 - c) kita _____.
3. Kodėl pasirinkote būtent šią bendruomenę?
 - a) man priimtinos šios bendruomenės taisyklės, darbotvarkė, tikslai;
 - b) ši bendruomenė buvo arčiausiai namų;
 - c) kita _____.
4. Kaip greitai, Jūs patekote į Pilnų namų bendruomenę?
 - a) Iš karto kai tik kreipiausi;
 - b) kai kreipiausi, laukiau tam tikrą laiką (prašome nurodyti laikotarpį)_____.
5. Kiek laiko esate Pilnų namų bendruomenės nariu?
 - a) iki 5 metų;
 - b) 5 – 10 metai;
 - c) 10 – 15 metai;
 - d) daugiau nei 15 metų.
6. Kaip Jūs galėtumėte įvertinti Pilnų namų bendruomenės nusistovėjusias taisykles?

Labai gerai						Labai blogai
	5	4	3	2	1	

7. Kokios Jūsų manymų yra Pilnų namų bendruomenės vertybės? (Prašome išvardinti)

8. Kokios yra Jūsų asmeninės vertybės? (Prašome išvardinti)
-
9. Kokios Jūsų -manymų yra silpnosios ir stipriosios Pilnų namų bendruomenės vietos?
- a) Pilnų namų bendruomenė neturi silpnųjų ir stipriųjų vietų;
 - b) (Prašome išvardinti savo variantą)
-
10. Ar Jūs dalyvaujate visuose bendruomenės sprendimų priėmimo procesuose?
- a) Visada;
 - b) Dažnai;
 - c) Retai;
 - d) Niekada.
11. Ar Jūs dalyvavote „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke“ projekto eigoje?
- a) Taip;
 - b) Ne.
12. Pilnų namų bendruomenė išnaudoja visus savo galimus išteklius?
- a) Taip;
 - b) Ne visada;
 - c) Ne.
13. Kaip Jūs galvojate, kokiems ištekliams Pilnų namų bendruomenė turėtų skirti daugiau dėmesio?
- a) Žmogiškiesiems ištekliams;
 - b) Finansiniams ištekliams;
 - c) Infrastruktūros ištekliams;
 - d) Gamtos ištekliams;
 - e) Jokiems, kadangi Pilnų namų bendruomenė išnaudoja visus galimus išteklius.
14. Kaip Jūs vertinate „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“?

Labai gerai						Labai blogai
	5	4	3	2	1	

15. Kaip Jūs manote, su kokiais sunkumais susidūrė Pilnų namų bendruomenė vykdydama šį projektą?

- a) Vykdam šį projektą Pilnų namų bendruomenė nesusidūrė su sunkumais;
- b) (Prašome išvardinti Jūsų nuomone iškilusius sunkumus)

(Jeigu pasirinkote atsakymo variantą „a“ prašome pereiti prie 17 klausimo)

16. Ką reikia pakeisti arba ką galimą būtų padaryti, kad galima būtų išvengti šių sunkumų?

- a) Manau, viskas buvo padaryta taip, kaip reikia;
- b) (Prašome įrašyti savo variantą)

17. Ar Jums patiko dalyvauti šio projekto įgyvendinime?

- a) Taip;
- b) Ne;
- c) Aš nedalyvavau.

18. Jūsų amžius:

- a) iki 25 metų;
- b) 26 – 31 metai;
- c) 32 – 37 metai;
- d) 38 – 43 metai;
- e) 44 – 50 metai;
- f) daugiau nei 50 metų.

ANKETA
(Anketinė apklausa)

Esu Mykolo Romerio universiteto, politikos ir vadybos fakulteto, Aplinkos politikos katedros, magistro studijų studentė. Atliekų Pilnų namų bendruomenės Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projekto tyrimą. Prašome atsakyti į žemiau pateiktus klausimus, esant poreikiui galite pažymėti kelis atsakymo variantus.

Jūsų lytis:

- a) Vyras;
- b) Moteris.

Jūsų amžius _____ m.

Gyvenamoji vieta _____

Išsilavinimas:

- a) Pradinis išsilavinimas;
- b) Vidurinis išsilavinimas;
- c) Profesinė kvalifikacija;
- d) Bakalauro laipsnis;
- e) Aukštesnysis (dabar aukštasis – koleginis) išsilavinimas;
- f) Nebaigtas aukštesnysis (dabar aukštasis – koleginis) išsilavinimas;
- g) Magistro laipsnis;
- h) Aukštesnis nei magistro laipsnis;
- i) Kita _____

Socialinė padėtis _____

Šeimyninė padėtis _____

1. Iš kur Jūs sužinojote apie Pilnų namų bendruomenę:

- a) Iš pažįstamų;
- b) Iš interneto;
- c) Iš parodos;
- d) Iki šiol nežinojau apie tokią bendruomenę;
- e) Kita _____.

2. Ar Jus domina ekologiškos arbatžolės, vaistažolės?

- a) Taip, visada domėjausi;
 - b) Ne;
 - c) Ne, bet norėčiau domėtis.
3. Ar Jūs žinote, kad Pilnų namų bendruomenė augina arbatžoles ir vaistažoles?
- a) Taip, žinau, visada perku jų išaugintas vaistažoles, arbatžoles;
 - b) Taip, žinau, retkarčiais nuperku jų išaugintas vaistažoles, arbatžoles;
 - c) Taip, žinau, bet nei karto dar nebandžiau jų išaugintų vaistažolių, arbatžolių;
 - d) Ne, nežinojau.
4. Ar Jus sudomino šios bendruomenės teikiami produktai?
- a) Taip;
 - b) Ne.
5. Ar Jūs girdėjote apie Pilnų namų bendruomenės rengiamą „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“?

Labai gerai						Labai blogai
	5	4	3	2	1	

6. Kaip Jūs vertinate šios bendruomenės „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“?
- a) Taip, girdėjau ir netgi dalyvavau jame;
 - b) Taip, girdėjau;
 - c) Ne, negirdėjau.
 - d) (Jeigu pasirinkote atsakymo variantą „c“, prašome pereiti prie 10 klausimo)
7. Kaip Jūs manote, su kokiais sunkumais susidūrė Pilnų namų bendruomenės nariai bei kiti asmenys, vykdant „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projektą“?
- a) Finansinių išteklių trūkumas;
 - b) Žmogiškųjų išteklių trūkumas;
 - c) Infrastruktūros išteklių trūkumas;

- d) Gamtos išteklių trūkumas.
8. Ar Jūsų manymu „Vaistažolių ūkio Panaroje kaip aplinkai palankaus ūkininkavimo Dzūkijos nacionaliniame parke projekte“ yra tinkamas infrastruktūros vystymo ir aplinkos kokybės gerinimo suderinamumas?
- a) Taip;
- b) Ne;
- c) Infrastruktūra negali būti suderinta su aplinkos kokybės gerinimu.
9. Kaip Jūs manote, kokiems ištekliams Pilnų namų bendruomenė turėtų skirti daugiau dėmesio?
- a) Žmogiškiesiems ištekliams;
- b) Finansiniams ištekliams;
- c) Infrastruktūros ištekliams;
- d) Gamtos ištekliams;
- e) Jokiems, kadangi Pilnų namų bendruomenė išnaudoja visus galimus išteklius.
10. Ar Lietuvoje yra pakankamai galimybių rengti aplinkai nekenkiančius projektus?
- a) Taip;
- b) Taip, dabar yra įvairūs finansavimo šaltiniai;
- c) Taip, Lietuvos respublikos įstatymai palankūs aplinkai nekenkiantiems projektams;
- d) Ne.
- e) Kita (prašome įrašyti savo variantą) _____.
11. Kas įtakojo, kad Jūs pradėjote domėtis arba naudotis Pilnų namų bendruomenės produktais?
- a) Užklupusios ligos;
- b) Visą laiką domėjausi ekologiškais produktais;
- c) Mėgstu gerti žolelių arbatas;
- d) Mane visiškai nedomina tokie dalykai;
- e) Kita _____.
- (Jeigu pasirinkote atsakymo variantą „d“, prašome pereiti prie 14 klausimo)
12. Ar prieš pradedant naudotis šios bendruomenės produktais domėjotės apie šios bendruomenės pažiūras, vertybes, vizijas, misijas?
- a) Taip;

- b) Ne;
 - c) Manęs tai nedomina.
13. Perkant ekologiškus produktus, Jums turi įtakos, kokio socialinio sluoksnio žmonės dalyvavo jų auginimo procese?
- a) Taip;
 - b) Ne.
14. Ar Jūs pirktumėte produktą, žinodami, kad šių produktų gamyboje dalyvavo priklausomybės ligas turintys žmonės?
- a) Taip;
 - b) Ne;
 - c) Niekada.
15. Kaip Jūs manote, mūsų visuomenė yra tolerantiška priklausomybės ligas turinčių žmonių atžvilgiu?
- a) Taip, tolerantiška;
 - b) Ne, netolerantiška;
 - c) Teigia, kad tolerantiška, tačiau taip nėra;
 - d) Kitas (prašome pateikti savo nuomonę) _____.
16. Kaip Jūs galvojate, ar Lietuvos visuomenė tolerantiškumą supranta taip pat kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys?
- a) Be abejo;
 - b) Nežinau;
 - c) Manau, kad Lietuvos visuomenei dar reikia pasimokyti tolerantiškumo iš kitų Europos Sąjungos šalių;
 - d) Kitas (prašome pateikti savo nuomonę) _____.
- (Jeigu pasirinkote atsakymo variantą „a“, „b“ arba „d“, prašome pereiti prie 18 klausimo)
17. Kodėl Jūsų manymu Lietuvos visuomenė tolerantiškumo, supratingumo supratimas skiriasi nuo kitų Europos Sąjungos šalių?
- a) Tai Sovietmečio palikimas;
 - b) Didelės visuomenės dalies nedomina kiti žmonės;
 - c) Visuomenei taip yra patogiau;
 - d) Kitas (prašome pateikti savo nuomonę) _____.
18. Ką Jūsų manymu turėtų daryti žmogus, turintis priklausomybės arba kitas neigiamas lygas, kad visuomenė jį priimtų?
- a) Turėtų slėpti savo priklausomybę;

- b) Neturėtų slėpti savo priklausomybės;
 - c) Gyventi uždara gyvenimą;
 - d) Nekreipti dėmesio į visuomenę ir gyventi kaip kiti žmonės;
 - e) Kitas (prašome pateikti savo nuomonę) _____.
19. Kaip Jūs manote, ar įmanoma išgyventi priklausomybės arba kitas neigiamas ligas turintiems žmonėms mūsų visuomenėje?
- a) Taip;
 - b) Ne;
 - c) Nežinau.
20. Kokios yra Jūsų vertybės? (Prašome išvardinti)
- _____
21. Ar Jūs dalyvaujate susibūrimuose, visuomeniniuose renginiuose, projektuose?
- a) Visada;
 - b) Dažnai;
 - c) Retai;
 - d) Niekada.

Dėkoju už atsakymus

Natalija Janovičienė
2010 – 11 – 20
n.janoviciene@gmail.com
Tel. (8 648) 66951